

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ АПН УКРАЇНИ
ЛУГАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА

ПРОЕКТ

КРИТЕРІЇ

оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів спеціальної загальноосвітньої (допоміжної) школи для дітей з порушеннями розумового розвитку

Київ-Луганськ -2002

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів спеціальної загальноосвітньої (допоміжної) школи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку розроблено відповідно до проекту Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України на 2002 – 2004 рр., спрямованої на виконання завдань і пропозицій, поставлених II Всеукраїнським з'їздом працівників освіти.

Пропозиції та зауваження щодо проекту Критеріїв навчальних досягнень учнів початкових класів спеціальної загальноосвітньої (допоміжної) школи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку надсилати до 1.03.2003 р. за адресою: 04060 Київ, вул.М.Берлінського,9, Інституту спеціальної педагогіки АПН України.

© Інститут спеціальної педагогіки АПН України.

Проект підготовлено співробітниками лабораторії олігофренопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки АПН України Хохліною О.П. (вступний розділ, трудове навчання), Кравець Н.П. (читання та українська (російська) мова), Ардобацькою К.В. (математика), Мерсіяною Г.М. (трудове навчання), Трикоз С.В. (природа і людина); викладачем Національного педуніверситету ім. М.П.Драгоманова Куненко Л.О. (музика); викладачем Слов'янського держпедуніверситету Дмитрієвою І.В. (образотворче мистецтво); вчителями Печеніжинської спеціальної загальноосвітньої (допоміжної) школи-інтернату Грабовецькою Н.С. (охорона життя і здоров'я), Волошенюком М.П. (фізична культура); викладачами Південно-українського держпедуніверситету ім. К.Д.Ушинського Шереметом Б.К., Булигою Н.Ф., Лещій Н.П., Коломійченко О.Ю., Криличенко О.В., Кучеренко Г.В. (орієнтовний комплексний тест оцінки стану фізичної підготовленості) за редакцією д.психол.наук, зав.лабораторією Хохліної О.П.

Відповідальні за випуск – д.пед.наук, академік, директор Інституту спеціальної педагогіки АПН України Бондар В.І.; д.пед.наук, зам. директора Інституту спеціальної педагогіки АПН України Засенко В.В.

ЗМІСТ

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ДОПОМІЖНОЇ ШКОЛИ.....	
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ОСНОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ:	
Читання і українська (російська) мова.....	
Математика	
Природа і людина.....	
Образотворче мистецтво.....	
Музика.....	
Трудове навчання.....	
Охорона життя і здоров'я.....	
Фізкультура.....	

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

При розробці критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів спеціальної загальноосвітньої (допоміжної) школи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку враховано матеріали з системи контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів спеціальних, зокрема допоміжних шкіл¹, зміст навчання з основних навчальних предметів у допоміжній школі та вимоги до його засвоєння учнями.

Основними **функціями оцінювання** навчальних досягнень учнів допоміжної школи є:

- *контролююча*, що передбачає визначення рівня досягнень окремого учня (класу, групи), виявлення рівня готовності до засвоєння нового матеріалу, що дає змогу вчителю відповідно планувати й викладати навчальний матеріал;
- *навчальна*, що зумовлює таку організацію оцінювання навчальних досягнень учнів, коли його проведення сприяє повторенню, уточненню, систематизації, застосуванню знань, навичок і вмінь;
- *діагностико-коригуюча*, що передбачає з'ясування причин труднощів, які виникають в учня під час навчання, виявлення прогалин в знаннях і вміннях та внесення коректив, спрямованих на усунення цих прогалин, у діяльність учня і педагога;
- *стимулюючо-мотиваційна*, що визначає таку організацію оцінювання навчальних досягнень учнів, коли його проведення стимулює бажання поліпшити свої результати, розвиває відповідальність, формує позитивні мотиви навчання;
- *розвивально-виховна*, що полягає у формуванні вміння зосереджено й цілеспрямовано працювати, застосовувати прийоми контролю й самоконтролю, сприяє розвитку відповідальності, працелюбності, активності, самостійності, акуратності та інших якостей особистості.

Оцінювання навчальних досягнень учнів допоміжної школи за 12-бальною системою в руслі реформування загальної середньої освіти передбачає:

- 1) оцінювання *у межах матеріалу, визначеного навчальними програмами для допоміжної школи, в якій учні набувають нецензової освіти;*
- 2) оцінювання *у межах можливостей засвоєння учнями програмового матеріалу, зумовлених особливостями їх психічного та фізичного розвитку;*
- 3) оцінювання *відповідних розвитку учнів якісних характеристик* навчальних досягнень;
- 4) оцінювання на позитивному принципі, *тобто врахування рівня досягнень учня, а не його невдач.*

Об'єктами оцінювання в учня допоміжної школи у процесі вивчення основних навчальних предметів є передусім структурні компоненти його навчальної діяльності (учіння), а саме:

1. Змістовий компонент – знання про об'єкт вивчення (уявлення, поняття, явище тощо, в т.ч. про правила, засоби перетворення об'єкта, про вимоги до результату; про складові та послідовність виконання завдання як одиниці навчальної діяльності і т.д.). Змістовий компонент конкретизується відповідно до змісту навчання кожного навчального предмета.

При оцінці підлягають аналізу такі *характеристики знань*:

- повнота (від фрагментарного відтворення навчального матеріалу до відтворення матеріалу у повному обсязі);
- правильність (від не завжди точного до правильного відтворення навчального матеріалу);
- усвідомленість (від розуміння в основному, переказу до вміння пояснити, виокремити головне та другорядне);
- застосування знань: адекватність; самостійність в умовах різної міри новизни (за зразком, аналогічні, відносно нові); надання допомоги.

2. Операційно-організаційний компонент – дії, способи дій (вміння, навички), діяльність:

- 1) предметні (відповідно до змісту основних навчальних предметів у допоміжній школі);
- 2) розумові (порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати тощо) та загальнонавчальні (аналізувати, планувати, організовувати, контролювати процес і результати виконання завдання, діяльності в цілому; вміння користуватися підручником та іншими доступними джерелами інформації).

При оцінці підлягають аналізу такі *характеристики*

¹ Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів допоміжної школи див. ж. «Дефектологія», 2002, №3.

дій:

- а) правильність,
- б) швидкість (норми часу визначає вчитель);

виконання завдань:

- а) розуміння завдання;
- б) новизна умов завдання (за зразком, аналогічне, відносно нове);
- в) самостійність виконання (контроль, допомога: *практична* – спільне виконання дії з вчителем, показ дії; *вербальна* – повторний інструктаж, аналіз, пояснення завдання, запитання, підказка, вказівка; *загальна* – стимулювання, підтримка, схвалення, активізація уваги);
- г) усвідомленість способу виконання завдання (від переказу до пояснення);
- д) якість виконаної роботи;
- е) цілеспрямованість, поетапність виконання та ін.

3. Емоційно-мотиваційний компонент – ставлення до навчання. При оцінці підлягають аналізу такі його *характеристики*:

- характер і сила (байдуже, недостатньо виразне позитивне, зацікавлене, виразне позитивне),
- дійовість (від споглядального (пасивного) до дійового),
- сталість (від епізодичного до сталого).

В основному ці характеристики змістового, операційно-організаційного та емоційно-мотиваційного компонентів учіння дитини покладаються в основу визначення **рівнів навчальних досягнень** (I - початковий, II – середній, III – достатній, IV – високий) та **критеріїв оцінювання навчальних досягнень**, відповідних їм **оцінок (у балах)** в учнів допоміжної школи з кожного навчального предмета.

Загальна характеристика рівнів навчальних досягнень учнів

Перший рівень – початковий. Учень з допомогою вчителя фрагментарно, неточно відтворює окремі елементи, ознаки об'єкта вивчення; з допомогою вчителя виконує окремі дії, прості завдання. Ставлення до навчання байдуже чи слабковиразне позитивне. Потребує контролю, допомоги та стимулювання з боку вчителя.

Другий рівень – середній. Учень відтворює до половини обсягу навчального матеріалу. Матеріал розуміє. Здатний за зразком застосувати набуті знання, виконати окремі дії, прості завдання, відтворити (переказати) спосіб виконання завдання. Ставлення до навчання позитивне, але недостатньо виразне, дійове і стає. Потребує контролю, допомоги та стимулювання діяльності за ситуацією.

Третій рівень – достатній. Учень відтворює більшу частину навчального матеріалу. Матеріал розуміє, може виокремити головне і другорядне, частково чи за допомогою вчителя пояснити. Здатний застосувати знання в аналогічних умовах. Виконує дії та завдання в аналогічних умовах. Достатньо стає зацікавлене ставлення до навчання. Потребує допомоги в окремих випадках.

Четвертий рівень – високий. Учень відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Матеріал розуміє, може виокремити головне і другорядне, пояснити. Застосовує знання, вміння й навички в аналогічних та відносно нових умовах. Здатний самостійно і правильно виконувати дії, аналогічні та відносно нові завдання. Здатний пояснити використаний спосіб виконання завдання та застосувати для розв'язання іншого. Стає, виразно- позитивне ставлення до навчання.

Обов'язковими **видами оцінювання** навчальних досягнень учнів допоміжної школи є *поточне, тематичне та підсумкове*.

Враховуючи особливості навчальної діяльності учнів допоміжної школи, тематична оцінка виставляється за результатами поточного оцінювання. При цьому поточне оцінювання виконує діагностико-коригуючу, стимулюючу функції та передбачає виставлення оцінок у класному журналі. Кожному рівню навчальних досягнень відповідає своя шкала оцінок у балах (див.таблицю).

Тематичному оцінюванню навчальних досягнень учнів підлягають основні результати вивчення теми (розділу), які визначає вчитель на основі вимог навчальної програми. Вони мають бути відомі учням від самого початку опрацювання, слугуючи орієнтиром у процесі роботи над темою. Якщо темою передбачені практичні заняття, то їх виконання є обов'язковою умовою для виставлення тематичної оцінки. Тематична оцінка може виставлятися й автоматично на підставі результатів з опанування учнем матеріалу теми упродовж її вивчення з урахуванням поточних оцінок, а також після виконання відповідних підсумкових завдань з теми: підсумкова письмова робота, інші форми виявлення рівня

навчальних досягнень. Кожну оцінку вчитель повинен мотивувати, доводити до відома учня та оголошувати перед класом (групою). Протягом вивчення значних за обсягом тем дозволяється проводити кілька проміжних тематичних оцінювань. Підсумкова оцінка за семестр виставляється за результатами тематичного оцінювання, а за рік – на основі семестрових оцінок.

Для стимулювання навчальної діяльності учнів безпосередньо під час занять та підготовки до них учитель може за підсумками роботи школяра за семестр чи рік автоматично оцінити відповідним балом (якщо учень погоджується) його навчальну діяльність. При цьому наявність або кількість поточних оцінок не може бути перешкодою для виставлення семестрової чи річної оцінки.

У першому класі допоміжної школи побальне оцінювання навчальних досягнень учнів не проводиться. Учень переводиться до другого класу на підставі підготовленої вчителем психолого-педагогічної характеристики, в якій визначається загальний рівень засвоєння навчального матеріалу (загальний рівень навчальних досягнень).

ЧИТАННЯ І УКРАЇНСЬКА (РОСІЙСЬКА) МОВА (1-4 КЛАСИ)

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень учнів допоміжної школи з мови і читання виступає їх мовленнєва діяльність, яка включає чотири види: *говоріння, аудіювання* (слухання – розуміння), *читання, письмо*. Оцінюванню підлягають знання, пізнавальні і практичні уміння, якими учні оволоділи з читання і письма. Відповідно показниками оцінювання є:

- *діалогічне мовлення* (відповіді на запитання);
- *монологічне мовлення* (усний переказ);
- *технічна і смислова сторони читання*;
- *графічні навички письма*;
- *орфографічна і пунктуаційна грамотність* (контрольне списування);
- *мовні знання й уміння*.

Учні других-четвертих класів пишуть тренувальні і навчальні диктанти після попереднього аналізу їх змісту з учителем. Такі види робіт не підлягають контрольному оцінюванню щодо визначення орфографічної і пунктуаційної грамотності школярів.

Інформативним показником визначення орфографічної і пунктуаційної грамотності учнів других-четвертих класів є контрольне списування друкованого тексту з виконанням творчого завдання. При цьому оцінюється орфографічна і пунктуаційна грамотність, графіка – чіткість і правильність почерку (якщо в учня немає фізичних порушень), уміння належним чином оформляти роботу.

Учні першого-другого класів списують складні слова, прості речення: першого класу – в кінці третьої і четвертої чвертей; другого – в кінці кожної чверті (але після проходження теми).

Перевіряються також гігієнічні уміння: правильність постави під час письма; уміння правильно тримати олівець, ручку; уміння правильно розміщувати зошит на парті, підтримуючи його вільною рукою.

В основу критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з читання і української (російської) мови взято якості знань з читання, мови і мовлення: розуміння (осмисленість), повнота, дієвість, міцність, системність, систематичність, узагальненість, рівень сформованості мовних і мовленнєвих умінь і навичок, в тому числі лексичних і комунікативних; уміння самостійної навчальної діяльності; уміння сприймати допомогу (допомогу учень не сприймає; завдання виконує зі значною допомогою учителя; потребує допомоги у вигляді зразка виконання завдання, навідних запитань, інструкції; потребує контролю за діяльністю; завдання виконує самостійно, без допомоги).

Враховано спосіб діяльності: учень копіює зразок виконання завдання; завдання виконує за зразком та інструкцією; завдання виконує лише за інструкцією; завдання виконує самостійно; уміє переносити знання у нову ситуацію.

Відповідно до показників та їх характеристик, визначено рівні навчальних досягнень учнів з читання і української (російської) мови: I – початковий (пасивний); II – середній (репродуктивний); III – достатній (репродуктивно-продуктивний); IV – високий (продуктивний). Визначення таких рівнів обумовлено тим, що рівні оцінювання навчальних досягнень учнів допоміжної школи мають мати такі ж назви, як і рівні оцінювання навчальних досягнень учнів масової школи, а також необхідністю оцінки в учнів допоміжної школи насамперед самостійного використання здобутих ними знань, умінь і навичок.

Зважаючи на форми організації навчально-пізнавальної діяльності школярів, використовують перевірку *індивідуальну, групову і фронтальну*. На уроках читання і української (російської) мови використовують *поточний, тематичний і підсумковий контроль*. Здебільшого перевага надається поточному і тематичному, які у допоміжній школі можна використовувати з підготовчого класу, зокрема поточний, оскільки він може бути словесним (вербальним) або в балах.

Поточний, тематичний і підсумковий контроль реалізують за допомогою різноманітних *усних і письмових* методів контролю, спрямованих на виявлення навчальних досягнень школярів з читання і мови.

Оцінка за ведення зошита з читання або української (російської) мови виставляється один раз на місяць шляхом виведення середнього балу з огляду на те, що кожна письмова робота перевірена і оцінена.

У першому класі допоміжної школи оцінювання навчальних досягнень учнів повною мірою за пропонованою системою не проводиться. Учень переводиться до другого класу на підставі підготовленої вчителем психолого-педагогічної характеристики, в якій визначається у вербальній формі

загальний рівень засвоєння навчального матеріалу (загальний рівень навчальних досягнень), тобто бальна оцінка не виставляється.

ЧИТАННЯ

Перевіряються уміння читати текст та розуміти прочитане. Перевірці підлягають смислова і технічна сторони читання. Смислова передбачає розуміння значень слів, змісту речень, основного смислу прочитаного (теми, основної думки), розуміння фактичного змісту прочитаного (події, факти, зв'язки, дійові особи).

Технічна сторона читання полягає у перевірці способу читання: побуквений, відривний складовий, плавний складовий, читання цілими словами, групами слів. Показники: а) правильність – заміни, повтори, перестановки; б) темп – швидкість читання; в) виразність – інтонація, паузи, наголоси.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 1 класу
I – початковий	1	Учень в основному засвоїв букви 1-2 і часткового 3 етапів; спостерігаються значні порушення звуковимови; голосні і приголосні розрізняє з допомогою; букви у складі не зливає; читання побуквене; з розрізною азбукою працювати самостійно не може; місце звука у складі, слові не визначає; байдужий до навчання, в тому числі й до читання; потребує постійної допомоги і контролю за діяльністю.
	2	Учень в основному засвоїв букви 1-3 етапів, але йотовані, г, ь, й, і, т, д – не засвоїв; частково розрізняє голосні і приголосні; не визначає послідовності звуків у складах, словах; букви у складі не зливає; значення слів не пояснює навіть за допомогою наочності; не розуміє про кого? про що? читає; з розрізною азбукою самостійно не працює; учителя слухати не вміє, повторює сказане учителем після двох-трьох прослуховувань зі значними помилками; до шкільного навчання байдужий; потребує постійного контролю і допомоги.
	3	Учень частково засвоїв букви усіх етапів, але окремі букви засвоїв несвідомо, при читанні забуває їх, замінює іншими; читання побуквене; частково розрізняє голосні і приголосні, йотовані правильно не промовляє; звук у слові виділити не може; з розрізною азбукою працює з допомогою учителя; значення слів пояснити не може; вірші з голосу учителя не вивчає; спостерігаються порушення звуковимови окремих звуків; до читання байдужий; потребує постійної допомоги і контролю за діяльністю з боку учителя.
II – середній	4	Переважає побуквений спосіб читання; учень розрізняє голосні і приголосні звуки і букви; з розрізною азбукою працює з допомогою учителя; пояснити про що читає не може; до читання ставлення байдуже; потребує постійної допомоги і контролю за діяльністю з боку учителя.
	5	Учень засвоїв усі букви, розрізняє голосні і приголосні, допускає помилки у вимові приголосних, особливо свистячих і шиплячих; подібних приголосних на слух не розрізняє; під час читання зливає букви у складі, але у процесі читання переходить на побуквений спосіб; уміє за учителем повторити звук, склад, слово; тверді і пом'якшені складі під час читання не розрізняє; звукобуквений аналіз і синтез свідомо не засвоїв; значення слова може пояснити за допомогою малюнка, ілюстрації; малих фольклорних жанрів з голосу учителя не вивчає; до читання байдужий; потребує допомоги і контролю за діяльністю.
	6	Учень розрізняє голосні і приголосні звуки і букви; спосіб читання побуквено-складовий (прямі двобуквені складі читає по складах); намагається самостійно працювати з розрізною азбукою; наслідує за учителем правильну вимову складів, слів; родовидових назв не пояснює; на питання учителя не відповідає; графічну модель складу, слова самостійно не будує; аудіювальні уміння не сформовані; до читання байдужий; потребує допомоги і контролю за діяльністю.

III – достатній	7	Учень зливає звуки у склади під час читання, читає дуже повільно, може переходити на побуквений спосіб; спостерігаються перестановки звуків, заміни, порушення звуковимови; з розрізною азбукою працює самостійно; використовує малюнок або ілюстрацію для пояснення значення слова; тверді і пом'якшені звуки, склади під час читання не розрізняє; слова з подвоєнням приголосних з апострофом читає побуквено; самостійно будує графічну модель складу; вірші вивчає з голосу учителя після кількарізних повторювань; починає проявляти інтерес до читання; потребує допомоги і контролю за діяльністю.
	8	Учень повільно протяжно читає по складах, але закриті трибуквені склади та зі збігом приголосних читає побуквено; звукобуквений аналіз складів, слів проводить з незначною допомогою учителя; графічну модель слова самостійно не будує; правильно повторює слово, речення із двох-трьох слів за наслідуванням; розрізняє звук-букву-склад-слово; з розрізною азбукою працює самостійно; проявляє інтерес до читання – з'явилося бажання навчитися читати краще; малі фольклорні жанри вивчає з голосу учителя зі значними труднощами; потребує часткової допомоги і контролю за діяльністю.
	9	Спосіб читання повільний складовий; учень в основному правильно зливає звуки у склади під час читання; аналізує склади, слова за звукобуквеним складом, аналізує слова по складах; розрізняє букву-склад-слово-речення; з допомогою учителя пояснює про кого? про що? прочитав у тексті; самостійно будує графічну модель складу, слова; закриті склади з трьох звуків читає з незначною допомогою учителя; уміє розглядати малюнок, ілюстрації до тексту, розуміє їх смисл; малі фольклорні жанри вивчає з голосу учителя; проявляє інтерес до читання, але потребує допомоги і контролю за діяльністю.
IV – високий	10	Учень читає протяжно складами, правильно вимовляє усі звуки; слова з подвоєнням, з апострофом читає з допомогою учителя; робить звукобуквений аналіз складів, слів; складає слова з розрізної азбуки; будує графічну модель речення з допомогою учителя; виразно читати кінець речення не може; відрізняє заголовки від змісту тексту; виділяє вірш як графічну форму тексту; самостійно працює з розрізною азбукою; визначає склад, слово за графічною моделлю, знає 1-2 загадки, скоромовку, лічилку; виявляє інтерес до читання; потребує допомоги і контролю за діяльністю, але намагається працювати самостійно.
	11	Учень повільно протяжно читає по складах слова з усіма складовими структурами, може виділяти перший і останній звуки у слові; розрізняє букву-звук-склад-слово-речення-текст; правильно повторює вимову слів, може пояснити їх значення у окремих випадках шляхом пов'язування родо-видових назв; на питання до змісту відповідає з допомогою учителя; самостійно знаходить перший абзац у змісті тексту; будує графічну модель складу, слова, речення; знає 1-2 загадки, скоромовки; проявляє інтерес до читання; працює самостійно, але потребує контролю за діяльністю.

	12	Читання протяжне поскладове з правильною вимовою усіх звуків; учень самостійно працює з розрізною азбукою; пояснює значення складених слів; по складах читає короткі тексти з букваря, чітко вимовляючи звуки, склади; опанував уміння звукобуквеного аналізу й синтезу; може знаходити в тексті речення для відповіді на питання; визначає місце звука у складі, слові; самостійно ділить слово на склади; любить відгадувати загадки, проговорювати скоромовки, лічилки; активний; працює самостійно, але потребує контролю за діяльністю.
--	----	--

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 2 класу
I – початковий	1	Учень повільно читає по складах, окремі слова зі збігом приголосних читає по буквах, розділових знаків під час читання не дотримується; на питання до змісту тексту не відповідає; не може правильно назвати героїв твору; з розрізною азбукою працює з допомогою учителя; не розрізняє жанр твору; просторових і часових зв'язків між подіями у тексті не розуміє; малих фольклорних жанрів не знає; пасивний; потребує постійної допомоги і контролю за діяльністю.
	2	Читання повільне поскладове з повторенням і перестановкою окремих звуків, складів, слів; учень не дотримується розділових знаків під час читання, допускає помилки у наголошуванні слів, звуковимови окремих слів; графічну модель слова, речення будує з допомогою; героїв твору самостійно не визначає; на запитання до змісту тексту не відповідає; з розрізною азбукою працює з допомогою учителя (контроль); до малих фольклорних жанрів інтересу не проявляє; пасивний; потребує допомоги і контролю за діяльністю.
	3	Учень протяжно читає по складах; зразок вимови слова повторює після другого прослуховування; розділових знаків, наголосів під час читання не дотримується; жанр твору не розрізняє, вірші самостійно не вивчає; ілюстраціями для відповідей на питання не користується; намагається відгадувати з допомогою учителя загадки; пасивний; потребує допомоги і контролю за діяльністю.
II – середній	4	Учень читає протяжно по складах, допускає перестановки, пропуски букв, складів, повтори слів, складів; розділових знаків не дотримується; меж речення не виділяє; відповідь на питання до прочитаного самостійно не будує; над змістом тексту працює з допомогою учителя; ілюстрацію для роботи над змістом не використовує; вірші вивчає зі значною допомогою учителя, але декламує їх з багатьма неточностями; до читання ставлення байдуже; потребує контролю і допомоги.

	5	<p>Учень читає відривним складовим способом, слова з відкритими складами читає цілісно, але допускає пропуски, перестановки, заміни, повтори букв, складів, слів; правильно повторює за учителем зразок вимови слова, речення; допускає помилки у наголошуванні слів, вимові закінчень слів; не дотримується розділових знаків під час читання; правильно називає героїв (персонажів твору); з допомогою учителя намагається знаходити відповідний абзац; на питання до змісту самостійно не відповідає; орієнтується у структурі твору: розрізняє заголовок і текст твору; прослухане чи прочитане усно описати не може (словесне малювання); усно (вибірково) переказати прочитане за питаннями учителя не може; намагається відгадувати загадки, але не розуміє їх змісту; пасивний, потребує допомоги і контролю за діяльністю.</p>
	6	<p>Учень читає відривним складовим способом з переходом на читання цілими словами, читає зі значними помилками (перестановки, заміни, пропуски); розділових знаків не дотримується; правильно визначає назву твору, автора; відповідний абзац знаходить з незначною допомогою учителя; на питання до змісту прочитаного намагається відповідати самостійно, але лексику твору не використовує; для відповідей уміє використовувати ілюстрації до прочитаних творів; починає проявляти інтерес до читання; виявляє незначний інтерес до малих фольклорних жанрів; потребує допомоги і контролю за діяльністю.</p>
III – достатній	7	<p>Учень читає свідомо відривним складовим способом, але допускає багато помилок; читання монотонне, з порушенням наголошування слів; вірші вивчає напам'ять з допомогою учителя; самостійно знаходить у тексті твору відповідний абзац; просторових і часових зв'язків між подіями у тексті твору не може пояснити; не конкретизує об'єкти твору за допомогою прийменників і прислівників; на запитання відповідає неповними, непоширеними, аграматичними реченнями; вибірково переказувати самостійно не може; проявляє інтерес до читання, але потребує допомоги і контролю за діяльністю.</p>
	8	<p>Читання плавне, повільне поскладове з переходом на читання цілими словами слів без збігу приголосних; спостерігаються заміни, перестановки, повтори складів, слів; читання монотонне, розділових знаків під час читання не дотримується, допускає помилки у наголошуванні окремих слів; намагається самостійно пояснити просторові зв'язки між подіями у тексті твору; конкретизує об'єкти твору за допомогою прислівників і прийменників; вірші декламує речитативом; твори різних жанрів (вірші, загадки, скоромовки, оповідання) розрізняє з допомогою (без тлумачення значення термінів); тлумачним словником не користується; намагається правильно відповідати на питання до змісту прочитаного; з допомогою вибірково переказує; виявляє інтерес до читання; потребує допомоги і контролю за діяльністю.</p>

	9	<p>Учень читає свідомо, плавно поскладово слова зі збігом приголосних, трьохскладові, з подвоєнням та апострофом, але допускає заміни, перестановки, повтори складів, слів; розділових знаків не дотримується; уміє знаходити в тексті відповідний абзац; намагається відповідати на питання самостійно, але лексику твору для відповіді не використовує; оцінне ставлення до почутого чи прочитаного не виявляє; усно описати прочитане чи почуте (словесне малювання) не може; вибірково переказує лише після незначної допомоги учителя; намагається працювати самостійно, але потребує контролю за діяльністю.</p>
IV – високий	10	<p>Учень читає свідомо, протяжно цілими словами у доступному для нього темпі, допускає окремі повтори складів, слів; читання монотонне, розділових знаків під час читання не дотримується; допускає помилки у наголошуванні окремих слів; вірші вивчає з незначною допомогою учителя, але декламує не виразно; розрізняє часові і просторові зв'язки між подіями у тексті твору; намагається використовувати під час роботи засвоєнні з тексту слова; усно описує прочитане чи прослухане (словесне мовлення); самостійно намагається вибірково переказати прочитане; висловити оцінне ставлення до прочитаного не може; виявляє інтерес до читання; вивчає з голосу учителя малі фольклорні жанри; потребує контролю за діяльністю.</p>
	11	<p>Учень читає свідомо протяжно цілими словами, але допускає повтори складів, слів; намагається дотримуватися розділових знаків під час читання, наголошування слів після опрацювання їх з учителем (тобто дотримується зразка виконання завдання); намагається проявляти оцінне ставлення до прочитаного; використовуючи оцінну лексику під час переказу, правильно відповідає на питання до змісту прочитаного; з незначною допомогою визначає послідовність подій у тексті (що було спочатку, що потім, чим закінчиться твір); самостійно використовує ілюстрації до прочитаних творів; активний, але потребує контролю за діяльністю.</p>
	12	<p>Читання свідоме, протяжне, цілими словами з дотриманням правильного їх наголошування і розділових знаків під час читання; учень розуміє зміст прочитаного; без допомоги вибірково переказує прочитане за запитаннями учителя; бере активну участь у колективній роботі по придумуванню кінця до прочитаного у класі тексту; за поданим початком, за сюжетним малюнком самостійно складає невеличкий твір-мініатюру; правильно описує прослухане чи прочитане (словесне малювання); виявляє оцінне ставлення до прочитаного; активний, самостійний, але потребує контролю за діяльністю в силу свого розумового розвитку.</p>

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 3-4 класів
I – початковий	1	Учень знає усі букви, повільно читає по буквах, але не зливає їх у склади; спостерігаються заміни букв, повтори, перестановки; читання монотонне; не розуміє значення окремих слів, змісту речень; тему і основну думку не визначає; фактичний зміст прочитаного не розуміє; на запитання не відповідає; допомогу у вигляді навідних запитань не використовує; пасивний, байдужий до читання; потребує постійної прямої допомоги учителя.
	2	Спосіб читання побуквений, спостерігаються заміни, повтори, перестановки букв; читання монотонне; учень не розуміє змісту багатьох речень, не може пояснити значення слів, які читає; до читання байдужий; допомогу не використовує; потребує постійної прямої допомоги учителя.
	3	Спосіб читання відривний складовий; спостерігаються повтори складів, окремих букв, заміни букв; читання монотонне; учень не розуміє значень окремих слів, допускає помилки у трактуванні змісту речень; фактичного змісту тексту не розуміє; наголосу у словах не дотримується, речення не інтонує; потребує для розуміння змісту прочитаного додаткових навідних запитань; до читання ставиться пасивно; потребує постійного контролю та активізації діяльності з боку учителя.
II – середній	4	Читання відривними складами, монотонне, учень розділових знаків у реченнях та в кінці речень не дотримується; спостерігаються заміни, повтори, перестановки букв, окремих складів; наголосів не дотримується; не розуміє змісту окремих слів; намагається пояснити зміст окремих речень; орієнтується у фактичному змісті тексту, але пасивний, потребує контролю і допомоги з боку учителя.
	5	Учень читає повільно плавно по складах, спостерігаються повтори окремих букв, складів, рідше – перестановки букв; у окремих словах неправильно ставить наголоси; читає монотонно, не дотримується інтонації; не розуміє значення окремих слів; тлумачним словничком користується після нагадування; пасивний, потребує стимулювання діяльності з боку учителя.
	6	Учень читає повільно плавно по складах, спостерігаються повтори окремих складів, слів; наголосів у словах та інтонації речень не дотримується; читання монотонне; не розуміє значення окремих слів; не орієнтується у змісті окремих речень; у фактичному змісті тексту орієнтується з допомогою учителя; пасивний; потребує стимулу до роботи.
III – достатній	7	Учень читає повільно плавно по складах, окремі двохскладові слова читає цілісно; спостерігається неправильне наголошування слів; інтонації речень не дотримується; не розуміє змісту окремих слів, але самостійно користується тлумачним словничком для пояснення їх значення; починає проявляти інтерес до читання; намагається пояснити зміст речень, окремі факти прочитаного тексту; використовує допомогу у вигляді навідних запитань.
	8	Учень читає повільно складами з читанням окремих слів цілісно; спостерігаються окремі повтори складів, слів, заміни букв; намагається пояснити зміст речень; орієнтується у змісті тексту, але причинно-наслідкових та часових зв'язків не розуміє; виявляє інтерес до прочитаного; потребує стимулу до роботи у вигляді заохочення, похвали.

	9	Учень читає повільно, монотонно, цілими словами, окремі слова плавно по складах, але спостерігаються повтори; може розкрити тему висловлювання; іноді спостерігаються перестановки складів, букв; інтонування речень, наголосів, логічних пауз під час читання не дотримується; частково орієнтується у змісті тексту; не розуміє причинно-наслідкових зв'язків між подіями у тексті; виявляє зацікавленість до змісту тексту, цікавиться оцінкою власної діяльності; потребує стимулу – заохочення.
IV – високий	10	Читає повільно, монотонно, цілими словами, в основному дотримується правильності читання, але у наголошуванні окремих слів допускає помилки; інтонації речень не дотримується; орієнтується у фактичному змісті прочитаного; виявляє активність під час роботи над змістом тексту; намагається працювати самостійно, виконуючи усі завдання учителя та рекомендації; потребує стимулу – заохочення.
	11	Читає повільно цілими словами, дотримується правильності наголосів у словах, але змісту окремих слів не розуміє; орієнтується у фактичному змісті прочитаного, намагається пояснити причинно-наслідкові зв'язки між подіями у творі; дотримується інтонації речень, звертає увагу на кому в середині речень; активний, працює самостійно.
	12	Читає плавно цілими словами, темп читання відповідає нормі; розуміє зміст прочитаного; відповідаючи, проявляє мовленнєву активність; дотримується виразності під час читання.

Нормативні показники швидкості читання

КІЛЬКІСТЬ ЗНАКІВ ЗА ХВИЛИНУ

КЛАС	I відділення	II відділення
1	90-100	40-50-
2	110-120	60-70
3	130-150	80-90
4	160-180	100-110

УКРАЇНСЬКА (РОСІЙСЬКА) МОВА

Перевірці підлягають: графічні навички письма, орфографічна і пунктуаційна грамотність, мовні знання і уміння.

Графічні навички письма

Графічні навички письма підлягають контрольній перевірці у школярів, які не страждають порушеннями дрібної моторики пальців рук. Перевірці підлягають: дотримання письма по лініях сітки в межах обмежувальних ліній; якість написання букв (дотримання ширини, висоти як елементів букв так і окремих букв); дотримання правильного поєднання букв; дотримання гігієнічних умінь письма; спосіб діяльності ставлення до виконуваної роботи та уміння сприймати допомогу.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I – початковий	1	Письмо дизграфічне; учень пише букви зі значними помилками, порушуючи з'єднання, виходить за обмежувальну лінію, може переходити з лінії на лінію; порушена висота і ширина букв; не дотримується полів; майже в кожній букві допущено помилки; зразок не копіює; завдання виконує під постійним контролем і за допомогою учителя; до роботи байдужий; допускає 12-14 помилок–I відділення; 18-20–II відділення.
	2	Пише усі букви, але допускає помилки у з'єднанні букв; списує по буквах; може переходити за обмежувальні лінії; зразком не користується; не дотримується гігієнічних умінь письма; до роботи байдужий, потребує постійної допомоги учителя; допускає 10-12 помилок–I відділення; 16-18–II відділення.
	3	Пише усі букви; списування побуквене; спостерігається зворотне направлення письма букв; допускає помилки у поєднанні елементів та самих букв; письмо не охайне; зразком не користується; гігієнічних умінь письма не дотримується; потребує постійного спонукання до роботи з боку учителя; допускає 9-10 помилок – I відділення; 15-16 – II відділення.
II - середній	4	Пише усі букви; списує двоскладові слова по складах; за лінію сітки не виходить; зустрічаються ламані елементи букв, недотримання правил поєднання: зливає окремі букви; допускає зворотню направленість письма окремих букв; елементи букв пише в різні напрямки з різною висотою і шириною; зразок використовує після нагадування; до роботи байдужий; гігієнічних умінь письма не дотримується; потребує контролю з боку учителя; допускає до 10 помилок–I відділення; 14-15–II відділення.
	5	Гігієнічних умінь письма дотримується за вимогами вчителя; списує двоскладові слова по складах, склади зі збігом приголосних списує по буквах, зі значним пропуском букв, букви різні за розміром; допускає помилки у поєднанні букв; допомогу учителя використовує; починає проявляти інтерес до письма; допускає 9 помилок – I відділення; 13-14 – II відділення.
	6	Пише по лініях сітки, окремі показники техніки письма ще у стані становлення; букви непропорційні, завеликі, з ламаними елементами, часто зливає їх при написанні, написання розтягнуте; ефективно використовує допомогу; дотримується гігієнічних умінь письма лише при безпосередньому контролі учителя; цікавиться виконуваною роботою, потребує контролю за діяльністю; допускає не більше 8 помилок –I відділення; 11-12 – II відділення.
III – достатній	7	Дотримується графічної сітки; натиск руки в межах норми; дотримується правильного написання волосних ліній, однаковий нахил елементів букв (вправо), майже в усіх буквах витримана пропорція, лише порушено поєднання на письмі л, м; списує слова по складах з першого читання; дотримується гігієнічних умінь письма після нагадування; до роботи проявляє інтерес; потребує стимулу – похвали; допускає не більше 6 помилок – I відділення; 9-10 – II відділення.

	8	Букви майже пропорційні, але часто спостерігається різний нахил складових елементів букв, іноді не дотримується правил поєднання букв, особливо в нижній позиції – зливає; гігієнічних умінь письма дотримується після відповідного прослуховування інструкції; списує односкладові слова з першого читання; до роботи проявляє інтерес; потребує стимулу – похвали; допускає не більше 4 помилок – I відділення; 7-8 – II відділення.
	9	Букви пропорційно правильні, майже з однаковим нахилом складових елементів; пише з дотриманням майже усіх типів поєднання букв; списує двоскладові слова з другого читання; дотримується переважно усіх гігієнічних умінь письма після контролю з боку учителя (нагадування про правильність письма); до роботи ставиться з інтересом; потребує стимулу – похвали; допускає не більше 3 помилок – I відділення; 5-6 – II відділення.
IV – високий	10	Букви пропорційні, майже з однаковим нахилом складових елементів, іноді допускає помилки у поєднанні букв між собою; гігієнічних умінь письма переважно дотримується; списує по одному слову з першого читання; завдання виконує самостійно; користується інструкцією; потребує стимулу з боку учителя; допускає не більше 2 помилок – I відділення; 3-4 – II відділення.
	11	Письмо чітке, букви пропорційні, іноді допускає помилки у поєднанні в нижній позиції; гігієнічних правил письма дотримується; списує по 1-2 слова з першого читання; потребує заохочення; допускає по 1 помилці – I відділення; 2-3 – II відділення.
	12	Письмо чітке, букви пропорційні, з однаковим нахилом, правильно поєднані; дотримується усіх гігієнічних правил письма; списує відразу по два слова з першого читання без помилок; працює з інтересом, самостійно.

Орфографічна і пунктуаційна грамотність

Найпоширенішими формами перевірки орфографічної і пунктуаційної грамотності учнів допоміжної школи є контрольне списування і контрольний диктант.

Оцінювання контрольного списування

У контрольному списуванні оцінюванню підлягають: графічні навички (якість написання елементів букв та власне букв); дотримання видів поєднання букв; спосіб списування (побуквений з проговорюванням, побуквений, поскладовий, цілими словами після другого, першого їх прочитання); ставлення до виконуваної роботи; уміння використовувати допомогу; дотримання гігієнічних навичок письма.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I – початковий	1	Графіка букв, їх поєднання порушені; учень списує зі значними помилками (перестановки, пропуски букв, складів, слів, не дописує закінчень у словах); списування побуквене, правил правопису не дотримується; гігієнічних навичок письма не додержується; до роботи байдужий; потребує постійної допомоги і контролю з боку учителя; допускає 21-22 орфографічних і 4-5 пунктуаційних помилок – I відділення; відповідно 23-24 і 5 – II відділення.

	2	Списування побуквене, учень допускає пропуски, перестановки букв, складів, іноді спостерігаються пропуски слів; меж речення, розділових знаків не дотримується; письмо неохайне, графіка букв порушена; до роботи байдужий; потребує постійної допомоги і контролю з боку учителя; допускає 19-20 орфографічних і 4-5 пунктуаційних помилок – I відділення; відповідно 21-22 і 5 – II відділення.
	3	Списування побуквене зі значними пропусками, перестановками букв; учень іноді пропускає склади, не дописує закінчень слів, особливо на й, ь, приголосний; гігієнічних навичок письма не дотримується; письмо не охайне; пасивний, потребує допомоги і контролю за діяльністю; допускає 17-18 орфографічних і 4-5 пунктуаційних помилок – I відділення; відповідно 19-20 і 5 – II відділення.
II – середній	4	Списування побуквене, порушена графіка окремих букв, учень не дотримується правильного поєднання букв, правил правопису; гігієнічних навичок письма не дотримується; письмо не охайне, з багатьма помарками; до роботи інтересу не проявляє; потребує контролю за діяльністю; допускає 15-16 орфографічних і 3-4 пунктуаційних помилки – I відділення; відповідно 17-18 і 4-5 – II відділення.
	5	Списування побуквене, учень намагається диктувати те, що списує, але спостерігаються пропуски букв, складів, недописування закінчень слів; видів поєднання букв не дотримується; порушена графіка окремих букв (я, т, к, н); не дотримується вивчених правил правопису; багато виправлень, оскільки намагається контролювати письмо; гігієнічних навичок письма дотримується при постійному контролі з боку учителя; починає проявляти деякий інтерес до виконуваної роботи; потребує постійного контролю за діяльністю; допускає 13-14 орфографічних і 3-4 пунктуаційних помилки – I відділення; відповідно 15-16 і 4-5 – II відділення.
	6	Списування в основному побуквене з проговорюванням, але окремі двоскладові слова з відкритими складами учень списує по складах після другого прочитування; спостерігаються пропуски, перестановки букв, у окремих словах не дописує закінчення; не завжди дотримується графіки букв; допускає помилки у поєднанні букв; правил правопису дотримується частково; гігієнічних навичок письма додержується після контролю з боку учителя; намагається самостійно контролювати письмо (виправляє допущені помилки), починає проявляти зацікавленість до виконуваної роботи; потребує контролю і стимулу до роботи; допускає 11-12 орфографічних і 3-4 пунктуаційних помилки – I відділення; відповідно 13-14 і 3-4 – II відділення.
III – достатній	7	Двоскладові слова учень списує по складах, слова зі збігом приголосних, трьохскладові – по буквах; допускає помилки на вивчені правила правопису, пропуски букв, складів, закінчень у словах; частково порушена графіка букв; не дотримується видів поєднання букв, особливо нижнього; гігієнічних правил письма дотримується частково; починає проявляти інтерес до виконуваної роботи; допускає 9-10 орфографічних і 2-3 пунктуаційних помилки – I відділення; відповідно 11-12 і 3-4 – II відділення.

	8	Учень списує по складах, окремі слова зі збігом приголосних і трискладові – по буквах; письмо намагається контролювати, але допускає окремі помилки на вивчені орфограми; намагається писати охайно; гігієнічних навичок письма дотримується після інструкції учителя; проявляє інтерес до виконуваної роботи; потребує контролю за діяльністю; допускає 7-8 орфографічних і 2-3 пунктуаційних помилки – I відділення; відповідно 9-10 і 3-4 – II відділення.
	9	Учень списує по складах, двоскладові та трискладові слова з відкритими складами списує після другого проговорювання; допускає пропуски букв, не дописує закінчень у словах на й, ь, приголосний; речення записує правильно, дотримується вивчених правил правопису; намагається самостійно контролювати письмо (самостійно виправляє допущені помилки; допускає помилки у нижньому поєднанні букв, гігієнічних навичок письма дотримується частково; цікавиться виконуваною роботою; потребує стимулу; допускає 4-5 орфографічних і 2-3 пунктуаційних помилки – I відділення; відповідно 5-6 і 2-3 – II відділення.
IV – високий	10	Учень списує по складах, окремі слова списує цілісно після першого прочитування, інколи допускає пропуски букв, особливо у трибуквених складах зі збігом приголосних; графіка букв в основному в межах нормативних вимог, лише з незначними порушеннями: допускає помилки у нижньому поєднанні букв; правил правопису дотримується, намагається контролювати правильність списування; гігієнічних навичок письма дотримується після інструкції; до роботи ставиться з інтересом; потребує стимулу – заохочення, похвали; допускає 3-4 орфографічних і 1-2 пунктуаційних помилки – I відділення; відповідно 5-6 і 2-3 – II відділення.
	11	Двоскладові слова учень списує цілими словами, трискладові та зі збігом приголосних – після другого прочитування; графіка букв в межах нормативних вимог; іноді допускає 2-3 пропуски букв, особливо у словах зі збігом приголосних; інколи є порушення нижнього поєднання букв; гігієнічних вимог письма додержується; до роботи ставиться з інтересом; працює самостійно; допускає 2-3 орфографічних і 1-2 пунктуаційних помилки – I відділення; відповідно 3-4 і 2-3 – II відділення.
	12	Учень списує цілими словами після першого їх прочитування; графіка букв в межах нормативних вимог, дотримується правил поєднання букв, гігієнічних навичок письма; до роботи ставиться з інтересом; працює самостійно; допускає 1-2 орфографічні і 1-2 пунктуаційних помилки – I відділення; відповідно 2-3 і 2 – II відділення.

Обсяг тексту для списування (у словах)

клас	I відділення	II відділення
1	8-10	5-7
2	12-14	8-10
3	16-18	12-14
4	20-22	16-18

Мовні знання і уміння

Одним із завдань навчання учнів мови є оволодіння ними мовними одиницями – буквами, словами, частинами мови, значущими частинами слова та вільне використання їх у процесі мовної і мовленнєвої діяльності, як в усній так і в писемній формах. У допоміжній школі учні знайомляться з усіма мовними одиницями: буквами, словами, частинами мови, значущими частинами слова. Тому перевірки підлягають знання та уміння, необхідні для правильного використання мовних одиниць в мові і мовленні. Оцінювання тематичне.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I – початковий	1	Учень не має елементарних уявлень про певну мовну одиницю (склад, слово, частину мови, значущу частину слова), не може виділити і назвати; зразком не користується; допомогу не сприймає; до роботи ставиться байдуже; потребує посиленої допомоги і постійного спонукання до роботи з боку учителя.
	2	Учень має елементарні знання про відповідну мовну одиницю; копіює зразок виконання завдання; допомогу у вигляді інструкції та зразка не сприймає; до роботи ставлення байдуже; потребує постійного спонукання і посиленого контролю за роботою з боку учителя.
	3	Допомогу учень сприймає зі значними труднощами; з допомогою учителя (навідні запитання, наочно-зображувальні засоби) дає елементарні відповіді про певну мовну одиницю, але самостійно її не виділяє, зразком не користується; ставлення до роботи індиферентне; потребує постійного спонукання і посиленої допомоги з боку учителя.
II – середній	4	Знання про відповідну мовну одиницю в учня фрагментарні, безсистемні, не використовує їх як в усному, так і в писемному мовленні; самостійно мовну одиницю не виділяє; завдання виконує за зразком та розчленованою інструкцією; ставлення до роботи байдуже; потребує постійного стимулу до праці та посиленого контролю за діяльністю з боку учителя.
	5	Знання про відповідну мовну одиницю в учня фрагментарні, виділяє її за допомогою навідних запитань або інших стимулюючих засобів; завдання виконує за зразком та інструкцією; до роботи ставиться байдуже; потребує постійного стимулу та постійного контролю за власною діяльністю.
	6	Учень за допомогою навідних запитань виділяє відповідну мовну одиницю, може вирізняти її серед інших мовних одиниць, намагається використовувати знання про неї як в усному, так і в писемному мовленні, але без допомоги (інструктаж, зразок виконання завдання, інші види допомоги) – не може працювати; ставлення до роботи індиферентне; потребує контролю за діяльністю з боку учителя.
III – достатній	7	Учень намагається самостійно виділяти відповідну мовну одиницю, виконувати з нею певні завдання, але знання про мовну одиницю неповні, уривчасті, безсистемні, неточні, самостійно їх в усному та писемному мовленні використати не вміє, тому допускає багато помилок, для виправлення яких уміє використовувати зразок та інструкцію; починає проявляти зацікавленість до виконання завдання; потребує активізації діяльності, контролю за роботою з боку учителя.

	8	Учень самостійно виділяє відповідну мовну одиницю, завдання з нею виконує за допомогою зразка та інструкції, але знання безсистемні, не узагальнені, не свідомі; спостерігається позитивне ставлення до виконання завдання, але завдання самостійно ще не виконує; потребує поточного контролю з боку учителя.
	9	Учень самостійно виділяє відповідну мовну одиницю, оперує нею, керуючись інструкцією, але знання ще не системні; до роботи ставиться позитивно; намагається виконувати завдання самостійно; потребує підсумкового контролю (у вигляді заохочення) з боку учителя.
IУ – високий	10	Учень самостійно виділяє відповідну мовну одиницю, оперує нею як в усному так і в писемному мовленні, знання про неї свідомі, повні, але спостерігається порушення системи знань; в роботі користується лише інструкцією; до роботи ставиться позитивно; намагається виконувати завдання самостійно; потребує стимулу у вигляді заохочення.
	11	Учень диференціює кожну мовну одиницю, оперує нею, знання про неї свідомі, повні, але не глибокі (відносно нормативних вимог), іноді спостерігається відсутність системності знань; до роботи ставиться з відповідальністю; завдання виконує самостійно.
	12	Знання учня про мовні одиниці свідомі, повні, глибокі (відносно нормативних вимог), системні; завдання виконує самостійно; ставлення до роботи позитивне, відповідальне.

ДІАЛОГІЧНЕ ТА МОНОЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ

Оцінювання діалогічного мовлення

З огляду на психічні властивості розумово відсталих учнів, показники перевірки діалогічного мовлення дещо інші, ніж для учнів масової школи. Під час перевірки здатності дітей до діалогування увага звертається на: а) уміння вступати в діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування; б) уміння підтримувати діалог на задану тему; в) уміння користуватися етикетними нормами; г) дотримуватися правил спілкування; д) додержуватися норм літературної мови.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I – початковий	1	В діалог на задану тему учень не вступає; не вміє скласти репліки діалогу відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування; на запитання учителя не відповідає, мовчить; етикетні норми не використовує; правил спілкування не знає; норм літературної мови не додержується; до розмови байдужий; допомогу у вигляді навідних запитань не сприймає; потребує постійного стимулу до діяльності.
	2	В діалог на задану тему учень не вступає; не вміє будувати репліки діалогу відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування, етикетних норм не визнає; правил спілкування не знає, мовними літературними нормами не користується; на запитання учителя відповідає однослівно; апатичний, активності чи зацікавленості у підтриманні розмови не виявляє, сам у діалог не вступає; потребує постійного стимулювання діяльності.

	3	Самостійно в діалог на задану тему учень не вступає; буде окремі репліки діалогу, але вони неточні, не відповідають запропонованій ситуації та меті спілкування; правил спілкування не дотримується, етикетних норм не використовує; мова не літературна, переважає розмовна, побутова; не вислуховує до кінця думку співбесідника, часто відповідає не в лад; не активний, цікавленості у розмовах не проявляє; часто хоче звернути на себе увагу, але не звертає увагу на зміст діалогу, на те, про що йде мова; потребує контролю за діяльністю і стимулу до мовленнєвої діяльності.
II – середній	4	В діалог учень вступає після спонукання до розмови; репліки діалогу не пов'язані між собою за темою спілкування; не відповідають запропонованій ситуації та меті спілкування, етикетні норми використовує при нагадуванні, при спонуканні до їх дотримання; норм літ. мови не дотримується; репліки неповні, здебільшого однослівні; мовлення характеризується стверджувальними словами-реченнями: так, ні; часто відповідає не в лад, відходить від теми спілкування; до розмови учень пасивний, не виявляє активності чи бажання брати участь у розмові; самостійно, без спонукання у розмову не вступає; потребує стимулу і контролю за діяльністю.
	5	Учень вступає в діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування, але мотиви до говоріння дуже низькі, тому швидко виключається, самоусувається від спілкування, відволікається; не вміє підтримувати діалог на задану тему; у репліках намагається періодично користуватися етикетними нормами; на правила спілкування не зважає, часто перебиває співрозмовника, не вислуховує до кінця його реплік, тому відповіді-репліки часто бувають сказані не в лад; самостійності щодо участі в діалозі не проявляє; потребує постійного стимулу з боку учителя.
	6	Учень вступає в діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування, але внаслідок низької мотивації до спілкування (відсутність бажання та потреби спілкуватися, говорити), активність дуже низька, тому відповідає не в лад; репліки діалогу бувають недовершеними, непоширеними, іноді не відповідають меті спілкування; через низьку мотивацію до спілкування діалог на задану тему не підтримує; намагається в більшості реплік використовувати етикетні норми; норм літературної мови не дотримується, але допомогу щодо виправлення вимови слів (орфоепічна грамотність) сприймає; зразки реплік діалогу може виразно повторити; починає проявляти інтерес до спілкування; потребує контролю за діяльністю.
III – достатній	7	Учень вступає в діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування, але потребує постійного стимулу щодо його мовленнєвої активності, тому часто до кінця діалог на задану тему не підтримує, вибуває з діалогу; репліки діалогу можуть не відповідати заданій темі; до розмови байдужий; після інструкції щодо використання етикетних норм у діалогічному мовленні починає їх дотримуватися, але мова бідна, переважає розмовна лексика, проявляє інтерес до теми й мети спілкування; потребує стимулу.

	8	Учень вступає в діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування, намагається підтримувати діалог на задану тему, але швидко активність спадає і призупиняє спілкування; літературною мовою не користується, переважає розмовна мова, побутова; потребує стимулу.
	9	Учень намагається будувати репліки діалогу відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування, але неуважний, репліки часто неповні, не відповідають меті спілкування; сам участі в діалозі із власного бажання не проявляє; потребує стимулу до спілкування й контролю за відповідністю змісту реплік темі спілкування; внаслідок бідного лексичного запасу репліки однослівні, непоширені, неповні, монотонні; внаслідок бідності лексико-семантичних полів репліки тавтологічні; іноді не дотримується етикетних норм, може не вживати слів ввічливості; властива тавтологія типу 'я, він'; у спілкуванні не пропускає співрозмовника, не дослуховує, перебиває, норм літературної мови не дотримується; потребує контролю за діяльністю.
IV – високий	10	Учень самостійно намагається підтримувати діалог відповідно до мети й ситуації спілкування, без стороннього стимулу підтримує діалог на задану тему, але під час ведення діалогу порушує етикетні норми, не дотримується норм літературної мови; репліки часто монотонні, непоширені; потребує стимулу до спілкування, контролю за діяльністю.
	11	Учень може самостійно вести діалог на задану тему; складає репліки діалогу відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування, але під час розмови порушує правила мовленнєвого етикету; не користується літературною мовою; потребує стимулу у вигляді заохочення.
	12	Під час ведення діалогу учень дотримується норм літературної мови, додержує етикетні норми; репліки діалогу відповідають темі й меті спілкування; може аргументувати свою думку та відстоювати свою позицію; речення-репліки діалогу інтонує; активний, працює самостійно.

Оцінювання монологічного мовлення (усний переказ прослуханого чи самостійно прочитаного тексту)

Перевіряється: відхилення від норм орфоєпії, правильність інтонування речень, мовленнєве оформлення (розкриття теми, основної думки, дотримання причинно-наслідкових зв'язків, розуміння їх, дотримання лексичної та граматичної сполучуваності, структура монологу: вступ, основна частина, заключна; використання допомоги, самостійність, активність (мовленнєва і загальна).

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I – початковий	1	Прослухане чи прочитане учень переказати не може; на запитання до змісту відповісти не може, повторює або перше, або останні слова останнього речення; не знає, про що прочитав, чи прослухав; допомогу у вигляді запитань, наочності, інших стимулюючих засобів не використовує; байдужий до змісту тексту; потребує постійної допомоги з боку учителя.
	2	Учень відтворити зміст прослуханого чи прочитаного не може; на запитання не відповідає; допомогу не використовує; пасивний, байдужий до змісту тексту; потребує постійної допомоги з боку учителя.

	3	Учень відповідає на запитання до змісту прослуханого чи прочитаного простими непоширеними реченнями, зміст яких свідчить про елементарні уявлення про предмет мовлення; допомогу у вигляді навідних запитань не сприймає, пасивний, байдужий; потребує стимулу до діяльності і контролю з боку учителя.
II – середній	4	Учень елементарно орієнтується у змісті предмету мовлення, але структури тексту під час переказу не дотримується, не розуміє причинно-наслідкових зв'язків; при переказі порушує лексико-граматичну сполучуваність; допомогу у вигляді навідних запитань та ілюстрацій сприймає при постійному контролі з боку учителя; речення монотонні, непоширені, аграматичні, прості; пасивний; потребує контролю за діяльністю, стимулу до роботи.
	5	Структура монологічного висловлювання порушена (учень намагається переказати епізод або будь-яку частину змісту, що запам'ятав, не пов'язуючи їх зі змістом тексту в цілому); часто спостерігається порушення лексико-граматичної сполучуваності, не дотримується норм орфоєпії; не розуміє причинно-наслідкових зв'язків; мова монотонна; потребує контролю за діяльністю і стимулу до роботи.
	6	Структура висловлювання порушена; учень не дотримується причинно-наслідкових зв'язків; спостерігаються лексико-граматичні порушення; тема не розкрита; основна думка не висловлена, говорить монотонно, речення аграматичні; допомогу у вигляді навідних запитань та ілюстрацій сприймає частково; самостійно за допомогою плану переказувати не може; потребує систематичного контролю з боку учителя; до роботи ставиться байдуже.
III – достатній	7	Учень намагається розкрити тему висловлювання, але причинно-наслідкових зв'язків не дотримується; основну думку розкрити не може; спостерігаються порушення граматичної сполучуваності; не дотримується норм орфоєпії; мова монотонна, речення аграматичні, прості, незавершені, часто повторює одні й ті ж слова; структура висловлювання порушена, часто спостерігаються повтори уже висловленого; допомогу у вигляді навідних запитань чи ілюстрацій сприймає; до роботи ставиться пасивно; самостійності не виявляє; потребує стимулу і контролю з боку учителя.
	8	Учень в основному дотримується структури висловлювання, але причинно-наслідкових зв'язків не розуміє; переказати текст з проникненням в його зміст не може; спостерігаються порушення граматичної сполучуваності, відхилення від норм орфоєпії, мова монотонна, речення не інтонує, логічних пауз чи виразності не дотримується; допомогу використовує; потребує стимулу у вигляді словесних заохочень, що підвищує його мовленнєву активність; самостійно працювати не може, потрібен контроль з боку учителя.
	9	Учень дотримується структури висловлювання, композиції, але спостерігаються повтори; може розкрити тему висловлювання, але не основну думку; частково розуміє причинно-наслідкові зв'язки; спостерігаються порушення граматичної сполучуваності; речення не інтонує; спостерігається відхилення від норм орфоєпії; намагається переказувати без використання допомоги; починає проявлятися зацікавленість до роботи; потребує стимулу до роботи.

IV – високий	10	Учень дотримується структури висловлювання; розкриває тему і основну думку, розуміє причинно-наслідкові зв'язки, але допускає повтори; сам себе намагається контролювати, слідкує за змістом (послідовність, логічність) висловлювання; спостерігаються аграматизми в реченнях, іноді повторює слова, фрази, речення не інтонує; допомогу використовує результативно; намагається працювати самостійно; виявляє інтерес до роботи, але потребує контролю і стимулу до активізації мовленнєвої діяльності.
	11	Структура висловлювання витримана; учень розкриває тему і основну думку висловлювання; розуміє і дотримується причинно-наслідкових зв'язків при переказі; намагається розповідати поширеними реченнями; використовує оцінну лексику. Самостійний, активний, але норм орфоєпії не дотримується, речення не інтонує, потребує стимулу до діяльності.
	12	Учень дотримується структури висловлювання під час переказу; правильно розкриває тему і основну думку тексту; розуміє і розкриває причинно-наслідкові зв'язки; активний; самостійний; дотримується норм орфоєпії; правильно інтонує речення; потребує стимулу – похвали.

МАТЕМАТИКА (1-4 КЛАСИ)

Об'єктами контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з математики є структурні компоненти *навчально-практичної діяльності*:

1. Змістовий компонент – знання, обсяг яких визначений програмою з математики для 1-4 класу допоміжної школи, про:

- нумерацію чисел (усну й письмову);
- арифметичні дії (додавання, віднімання, множення, ділення) та їх властивості;
- рівняння, нерівності;
- геометричні фігури (круг, коло, трикутник, чотирикутник, квадрат, п'ятикутник); тіла (куб, куля);
- величини (одиниці довжини – мм, см, дм, м, км; одиниці маси – г, кг, ц; одиниці об'єму – л; одиниці часу – год., хв., сек.; грошові одиниці – коп., грн.) та співвідношення між одиницями вимірювання (1 см = 10 мм, 1 дм = 10 см і тощо), залежності між величинами.

Знання оцінюються за а) повнотою, б) правильністю, в) логічністю, г) усвідомленістю (розуміння, виділення головного; вербалізація: відтворення (переказ), пояснення).

2. Операційно-організаційний компонент – уміння:

- порівнювати математичні об'єкти за окремими властивостями;
- класифікувати математичні об'єкти;
- виконувати арифметичні дії (додавання, віднімання, множення, ділення) усним і письмовим способами;
- розв'язувати задачі та приклади;
- використовувати залежності між величинами під час виконання завдань та розв'язування задач;
- розрізняти та будувати геометричні фігури.

Уміння оцінюються за показниками:

- вміння виконувати дії, завдання в різних умовах новизни (за зразком, аналогічні, відносно нові);
- самостійність виконання завдання, надана допомога (практична – спільне виконання дії з вчителем, показ дії; вербальна – повторний інструктаж, аналіз, пояснення завдання, запитання, підказка, вказівка; загальна – стимулювання, підтримка, схвалення, активізація уваги);
- усвідомленість способу виконання завдання (розуміння, вербалізація: відтворення (переказ), пояснення);
- виправлення помилок (за допомогою вчителя, самостійно);
- правильність виконаної роботи;
- цілеспрямованість, поетапність виконання завдання (аналіз, планування, організація, практичне виконання, контроль), повнота виконання завдання.

3. Емоційно-мотиваційний компонент – ставлення до навчально-практичної діяльності.

Ставлення оцінюється за а) характером і силою (байдуже, недостатньо виразне позитивне, зацікавлене, виразне позитивне), б) дійовістю (від споглядального (пасивного) до дійового), в) сталістю (від епізодичного до сталого).

Характеристики змістового, операційно-організаційного та емоційно-мотиваційного компонентів навчально-практичної діяльності дитини покладаються в основу визначення **рівнів досягнень з математики** (I – початковий, II – середній, III – достатній, IV – високий) та **критеріїв оцінювання навчальних досягнень**, відповідних їм **оцінок у балах** (див. таблиці).

Загальна характеристика рівнів навчальних досягнень

Засвоєння навчального матеріалу і навчальна діяльність з математики в учнів 1-4 класів мають різнорівневий характер. Ці **рівні** можна охарактеризувати так:

I рівень – початковий. Учень з допомогою вчителя розпізнає математичні об'єкти; за допомогою вчителя виконує елементарні завдання. Ставлення до навчання байдуже чи слабковиразне позитивне. Потребує стимулювання з боку вчителя щодо виконання математичного завдання.

II рівень – середній. Учень відтворює (не завжди правильно) до половини обсягу математичного матеріалу. Здатний за допомогою вчителя за зразком виконати окремі дії, прості завдання, відтворити спосіб виконання завдання. Ставлення до навчання позитивне, але недостатньо виразне, дійове і стає. Потребує стимулювання з боку вчителя щодо цілеспрямованого виконання математичного завдання.

III рівень – достатній. Учень знає істотні ознаки математичних понять, зв'язки між ними, застосовує знання в стандартних ситуаціях; виконує аналогічні математичні завдання та відтворює спосіб їх виконання. Достатньо володіє математичною мовою. Нові завдання виконує за допомогою вчителя. Спосіб виконання завдання пояснює за допомогою вчителя. Достатньо stále зацікавлене ставлення до навчання.

IV рівень – високий. Учень адекватно, логічно і повно відтворює матеріал, визначений програмою. Учень вміє самостійно розв'язувати приклади і задачі, складає приклади і задачі за малюнками і числовими даними за зразком чи з допомогою вчителя. Здатний пояснити використаний спосіб виконання математичного завдання та застосувати для розв'язання іншого. Стале, виразно позитивне ставлення до навчання.

Враховуючи специфіку навчального матеріалу, передбаченого програмою з математики для 1 та 2-4 класів допоміжної школи, та необхідність лише порівневого вербального оцінювання навчальних досягнень учнів у 1 класі, пропонуються конкретизовані до програмних вимог порівневі критерії оцінювання для 1 класу (табл.1) та побальні – для 2-4 класу (табл.2).

Рівень	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 1 класу
I-початковий	<p>Учень серед запропонованих математичних об'єктів за допомогою вчителя впізнає об'єкт вивчення та називає його: лічить будь-які об'єкти в межах 10; за допомогою вчителя записує числа в межах 10; спільно з учителем розв'язує найпростіші приклади (за допомогою наочного матеріалу); розпізнає знаки (=, +, -), але не завжди правильно їх використовує. Орієнтується в просторі, визначає положення предметів відносно себе. Порівнює 2 предмети за величиною, множини за кількістю. Ставлення до навчання байдуже. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку педагога.</p>
II-середній	<p>Учень за допомогою вчителя відтворює (не завжди точно) до половини обсягу навчального матеріалу: читає і записує числа в межах 10; називає числа у прямому і зворотному напрямку у межах 10; розв'язує приклади та задачі за зразком, з допомогою вчителя та наочності; використовує знаки +, -, = розпізнає і називає геометричні фігури; зіставляє форму предметів навколишнього середовища з геометричними фігурами; співвідносить число з кількістю, порівнює групи предметів за кількістю, предмети за величиною. Матеріал в основному розуміє, але пояснити, виокремити в ньому головне і другорядне не може. Має позитивне, але недостатньо виразне ставлення до навчання. Потребує стимулювання діяльності з боку вчителя.</p>
III-достатній	<p>Учень в основному правильно та логічно відтворює більшу частину навчального матеріалу. Знає склад чисел першого десятка, називає наступне і попереднє число в межах 10, називає числа у прямому і зворотному напрямку від будь-якого числа до вказаного; самостійно розв'язує аналогічні приклади і задачі на наочно-практичній основі, самостійно й адекватно застосовує знання в аналогічних ситуаціях, переказує спосіб виконання завдання. Задачі за малюнками складає за допомогою вчителя. Достатньо стало зацікавлене ставлення до навчання.</p>
IV-високий	<p>Учень в основному правильно, логічно та повно відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Навчальний матеріал розуміє, може пояснити. Самостійно розв'язує аналогічні приклади і задачі. За допомогою вчителя складає приклади і задачі за числовими даними; знає співвідношення між величинами та вміє використовувати їх під час розв'язування задач, вміє будувати і порівнювати відрізки; визначає вивчені геометричні фігури у фігурах складної конфігурації. Нове завдання виконує з незначною допомогою вчителя, може відтворити (переказати) спосіб його виконання. Самостійно і адекватно застосовує набуті знання, вміння і навички в аналогічних умовах. Виразне та стійке позитивне ставлення до навчання.</p>

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 2-4 класу
I-початковий	1	Учень за допомогою вчителя впізнає та називає об'єкт вивчення. Розпізнає геометричні фігури, знаки. Ставлення до навчання байдуже. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку педагога.
	2	Учень має уявлення про об'єкт вивчення. За допомогою вчителя називає геометричні фігури, знаки. Спільно з вчителем розв'язує найпростіші приклади і задачі. Ставлення до навчання байдуже. Потребує постійної допомоги.
	3	Учень за допомогою вчителя фрагментарно (не завжди точно) відтворює незначний обсяг навчального матеріалу. Спільно з учителем розв'язує приклади і задачі в межах 20 (100) без переходу через розряд. Має байдуже або слабковиразне позитивне ставлення до навчання. Потребує постійної допомоги, стимулювання з боку вчителя.
II-середній	4	Учень за допомогою вчителя відтворює (не завжди точно) до половини обсягу навчального матеріалу: називає компоненти додавання; віднімання; множення; ділення; використовує знаки +, -, , =; >, <; записує приклади; за допомогою вчителя розв'язує приклади без переходу через розряд. Окремі операції може повторити за зразком. Розв'язує прості арифметичні задачі з використанням ілюстративного матеріалу. Геометричні завдання виконує з допомогою вчителя. Має позитивне, але недостатньо виразне, епізодичне ставлення до навчання. Потребує стимулювання з боку вчителя.
	5	Учень в основному правильно відтворює до половини обсягу навчального матеріалу: знає десятковий склад чисел, назви компонентів додавання, віднімання (множення, ділення); одиниці довжини, вартості, часу; вміє записувати двоцифрові числа у вигляді суми розрядних доданків, здатний виконувати за зразком та вербальною допомогою дії додавання і віднімання (множення, ділення) в межах 20 (100) (усно й письмово). Складені задачі розв'язує за допомогою вчителя. Геометричні завдання виконує за зразком чи аналогією. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання. Потребує стимулювання діяльності з боку вчителя.
	6	Учень в основному правильно відтворює до половини обсягу навчального матеріалу: знає десятковий склад чисел, назви компонентів додавання, віднімання (множення, ділення); одиниці довжини, вартості, часу; вміє записувати двоцифрові числа у вигляді суми розрядних доданків, здатний виконувати за зразком та вербальною допомогою дії додавання і віднімання (множення, ділення) в межах 20 (100) (з переходом через розряд). За допомогою вчителя аналізує і порівнює об'єкти і виконує завдання в межах теми з частковим поясненням; спосіб виконання завдання відтворюється (переказується) за допомогою вчителя. Геометричні завдання виконує самостійно. Називає, читає і записує на слух одиниці вартості (довжини, маси, часу). Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання. Потребує стимулювання діяльності з боку вчителя.

III-достатній	7	Учень не завжди точно, правильно та логічно відтворює більшу частину навчального матеріалу: знає визначення математичних понять та їх властивостей, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; виправляє помилки на які вказує вчитель. Самостійно, але не завжди правильно виконує дії додавання, віднімання, множення, ділення в межах 20 (100) без переходу і з переходом через розряд. За допомогою вчителя розв'язує задачі, передбачені програмою. Називає, читає, записує на слух і порівнює між собою одиниці вартості (довжини, маси, часу), що вивчаються. Виконує геометричні завдання в межах теми з частковою допомогою вчителя. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.
	8	Учень в основному правильно та логічно відтворює більшу частину навчального матеріалу. Виконує завдання, які передбачені програмою в основному самостійно: складає з допомогою вчителя скорочений запис чи схему до задачі. Знає напам'ять таблицю множення і ділення (в межах програми). Розв'язує приклади на 2-3 дії за допомогою вчителя в окремих випадках. Може частково пояснити спосіб виконання завдань. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.
	9	Учень в основному правильно та логічно відтворює більшу частину навчального матеріалу. Матеріал розуміє, може пояснити. Самостійно й адекватно застосовує знання в аналогічних ситуаціях; в основному самостійно розв'язує приклади в межах 20 (100); виправляє допущені помилки під контролем вчителя. Розв'язує складні арифметичні задачі за аналогією з незначною допомогою в окремих випадках. Може частково пояснити спосіб розв'язання математичного завдання. Нове завдання виконує під контролем вчителя чи з незначною допомогою вчителя. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.
IV-високий	10	Учень не завжди точно відтворює повний обсяг матеріалу, у відповідях використовує математичну термінологію; виконує завдання в основному самостійно з незначною допомогою в окремих випадках. Знає таблиці множення та ділення (в межах програми), співвідношення між величинами, безпомилково використовує ці знання при розв'язанні задач і прикладів. Самостійно розв'язує рівняння, приклади, задачі вивчених типів. Виконує всі арифметичні діє (письмово чи усно) з числами в межах 20 (100) без грубих помилок. Вільно володіє математичною термінологією. Нове завдання виконує з незначною допомогою вчителя, може відтворити спосіб виконання математичного завдання. Виразне та стійке позитивне ставлення.
	11	Учень в основному правильно відтворює повний обсяг програмового матеріалу; використовує набуті знання та вміння під час розв'язку нетипових завдань з допомогою вчителя в окремих випадках; правильно висловлює математичні міркування. Може навести приклади на математичні правила, під контролем вчителя та з незначною допомогою проілюструвати прикладом математичне твердження. Математичне завдання підвищеної складності виконує під контролем чи з вербальною допомогою вчителя. Виразне стійке позитивне ставлення до навчання.

12	Учень повною мірою відтворює програмовий матеріал; для розв'язання математичних завдань використовує раціональні способи й прийоми розв'язання, вміє пояснити свої дії; може застосовувати набуті знання в нових ситуаціях з допомогою вчителя в окремих випадках; вміє в основному самостійно аналізувати вивчений матеріал. Спираючись на наявні знання, може розв'язати задачу нового типу, завдання логічного характеру. Виразне стійке позитивне ставлення до навчання.
-----------	--

Обов'язковими **видами оцінювання** навчальних досягнень учнів допоміжної школи є *поточне, тематичне та підсумкове*.

Тематична оцінка виставляється за результатами поточного оцінювання. При цьому поточне оцінювання виконує діагностико-коригуючу, стимулюючу функції та передбачає виставлення оцінок у класному журналі.

Підсумкова оцінка за семестр виставляється за результатами тематичного оцінювання, а за рік – на основі семестрових оцінок.

Знання, уміння і навички учнів з математики оцінюють за результатами усного опитування, поточних, тематичних і підсумкових письмових робіт.

У першому класі допоміжної школи оцінювання навчальних досягнень учнів повною мірою за пропонованою системою не проводиться. Учень переводиться до другого класу на підставі підготовленої вчителем психолого-педагогічної характеристики, в якій визначається у вербальній формі рівень засвоєння навчального матеріалу, тобто бальна оцінка не виставляється.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПИСЬМОВИХ РОБІТ З МАТЕМАТИКИ

Рівень	Бал	Критерії оцінювання
I-початковий	1	Робота виконана частково, допущено 10 і більше грубих помилок.
	2	Робота виконана частково, допущено 9 грубих помилок.
	3	Робота виконана частково, допущено 8 грубих помилок.
II-середній	4	Робота в основному виконана, допущено 7 грубих помилок.
	5	Робота в основному виконана, допущено 6 грубих помилок.
	6	Робота в основному виконана, допущено 5 грубих помилок.
III-достатній	7	Робота виконана, але допущено 4 грубі помилки.
	8	Робота виконана охайно, але допущено 2 грубі помилки і декілька негрубих помилок.
	9	Робота виконана, охайна, але допущено 2 грубі помилки.
IV-високий	10	Робота виконана з дотриманням усіх вимог, але є 2 негрубі помилки.
	11	У роботі немає помилок, але є 1 виправлення.
	12	Вся робота виконана правильно і охайно.

Грубі помилки:

- обчислювальні помилки в прикладах і задачах;
- помилки у визначенні порядку виконання арифметичних дій;

- неправильне розв’язання задачі (пропуск дій, неправильний добір дій, зайві дії);
- незакінчене розв’язання задачі чи прикладу;
- невиконане завдання (не приступив до його виконання);
- незнання або неправильне застосування властивостей, правил, алгоритмів;
- невідповідність пояснювального тексту, відповіді завдання, назви величин виконаним діям та отриманим результатам;
- невідповідність виконаних вимірювань та геометричних побудов даним завданням.

Негрубі помилки:

- нераціональні прийоми обчислення;
- неправильна побудова чи постановка запитань;
- неправильне списування даних задачі з правильним її розв’язанням;
- незакінчене перетворення;
- помилки у записах математичних термінів;
- неправильне обчислення у випадках, коли мета завдання не пов’язана з перевіркою обчислювальних вмінь та навичок;
- відсутність відповіді у завданні або помилки у записі відповіді;

4 негрубі помилки вважають за одну грубу помилку. Нерозв’язана задача проста – 1 помилка, складна – 2 помилки.

ПРИРОДА І ЛЮДИНА (1 – 5 КЛАСИ)

Об'єктами контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів допоміжної школи є структурні компоненти їх навчально-практичної діяльності, а саме:

1. Змістовий компонент - знання (емпіричні факти, уявлення, елементарні поняття) про себе, українське суспільство, довкілля, в якому живе дитина, способи пізнання й орієнтації в навколишньому середовищі; певні моральні уявлення й поняття.

Знання оцінюються за:

а) правильністю;

б) повнотою: фрагментарні, неповні, повні;

в) усвідомленістю: розуміння, виокремлення головного і другорядного; переказ, пояснення;

2. Операційно-організаційний компонент – інтелектуальні та практичні навички та вміння:

- здійснювати спостереження за змінами у природному і соціальному середовищі; проводити елементарний дослід;

- працювати з підручником (текстом, ілюстрацією, планом, схемою, картою), занотовувати результати спостережень, дослідів у зошиті з друкованою основою;

- дотримуватися правил поведінки у природному та соціальному середовищі.

Оцінці підлягають:

а) рівень сформованості практичних умінь та навичок учня: виконує за зразком, поясненням, за аналогією, в нових ситуаціях;

б) ступінь самостійності навчально-практичної діяльності учня: спільно з учителем, під керівництвом, з частковою допомогою вчителя, самостійно.

3. Емоційно-мотиваційний компонент – ставлення до навчально-практичної діяльності; ставлення до природи, до людей, до самого себе, показниками якого є:

- характер: байдуже, недостатньо виразне позитивне, зацікавлене, виразне позитивне;

- дійовість: від споглядального (пасивного) до дійового.

- сталість: від епізодичного до сталого.

Характеристики змістового, операційно-організаційного та емоційно-мотиваційного компонентів навчально-практичної діяльності дитини покладаються в основу визначення **рівнів навчальних досягнень** (I -початковий, II - середній, III - достатній, IV – високий) та **критеріїв їх оцінювання**, відповідних їм оцінок у **балах** (див. таблицю).

Загальна характеристика рівнів навчальних досягнень учнів

I рівень – початковий. Учень за допомогою вчителя може розпізнати і назвати об'єкти природного і суспільного оточення. За допомогою вчителя відповідає на запитання однослівно, відповіді містять фрагментарні знання про себе, навколишнє середовище, норми моралі.

Виконує практичні роботи, досліді, завдання у зошиті спільно з учителем, загальні висновки про результати виконання повторює, не усвідомлюючи їх суті. Допомогу сприймає не одразу, а після кількарядового детального пояснення.

Байдуже ставиться до праці, до природи, до людей, до навчання.

II рівень – середній. Учень може повторити незначну частину навчального матеріалу (у межах 1—2 простих речень). Доповнює і уточнює свою відповідь за навідними питаннями вчителя; може охарактеризувати предмет чи явище за алгоритмом, вказати їх несуттєві ознаки.

Під керівництвом учителя здійснює спостереження, досліді, виконує практичні роботи, завдання у зошиті, формулює висновки.

Виявляє епізодичний інтерес до навчальної діяльності; потребує постійної активізації, контролю для дотримання правил поведінки на природі, у громадських місцях; правил збереження свого здоров'я.

III рівень – достатній. Учень в основному самостійно переказує більшу частину навчального матеріалу, але допускає окремі неточності. За незначної допомоги вчителя відповідь ілюструє прикладами з підручника; визначає окремі суттєві ознаки об'єктів, порівнює їх, установлює взаємозв'язки у природі, між людиною і природою, між людьми. Матеріал в основному розуміє, може виокремити головне і другорядне, частково пояснити їх.

Самостійно спостерігає, виконує за зразком досліді, практичні роботи, завдання у зошиті, хоч результати їх не зовсім точні або неакуратно оформлені. За допомогою вчителя формулює висновки.

Виявляє позитивне, достатньо стале ставлення до навчання, доброзичливе та уважне ставлення до своїх однокласників і шкільних товаришів; прагне дотримуватись моральних правил.

IV рівень – високий. Учень самостійно переказує більшу частину навчального матеріалу, правильно відповідає на всі запитання у межах програмного матеріалу. Не помиляється при називанні конкретних відомостей, виявляє свідоме засвоєння навчального матеріалу; пояснює найпростіші закономірності природних і суспільних явищ; легко сприймає завдання, що містяться у зошиті, підручнику. Пояснює практичну сутність моральних правил; висловлює своє ставлення до події, вчинку.

Виконує досліді, практичні роботи, спостереження, записи у зошиті за незначною допомогою вчителя чи самостійно. Формулює та пояснює висновки, виокремлює головне і другорядне.

Виявляє стале, виразно позитивне ставлення до навчання, навколишнього світу, морально-ціннісне ставлення до природи, до людей, до самого себе.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I – початковий	1	Учень за допомогою вчителя фрагментарно впізнає та називає об'єкти природного і суспільного оточення. Допомогу сприймає не одразу, а після кількаразового детального пояснення. Виявляє на практиці байдуже ставлення до навчання, праці, людей, норм моралі, природи.
	2	Учень за допомогою вчителя не завжди правильно називає об'єкти природного і суспільного оточення. Спільно з учителем виконує окремі дії, може повторити часткові і загальні висновки про результати виконання досліду чи практичної роботи, не усвідомлюючи їх суті. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Ставлення до навчання, праці, людей, норм моралі, природи байдуже.
	3	Учень за допомогою вчителя відтворює незначний обсяг навчального матеріалу у формі елементарних уявлень. Досліди і практичні роботи виконує поетапно, спільно з учителем. Має байдуже ставлення до навчання, праці, людей, норм моралі, природи.
II - середній	4	Учень за допомогою вчителя відтворює (не завжди точно) незначну частину навчального матеріалу у формі загальних уявлень. Матеріал в основному розуміє, але пояснити не може. Потребує допомоги вчителя у проведенні спостережень, дослідів, практичних робіт, виконанні завдань у зошиті. Під керівництвом учителя може виконати за зразком прості завдання. Виявляє епізодичний інтерес до навчання, праці, людей, природи, правил поведінки.
	5	Учень за допомогою вчителя відтворює (не завжди точно) до половини обсягу навчального матеріалу у формі загальних уявлень, за наведеними питаннями вчителя доповнює свою відповідь. Матеріал в основному розуміє. З допомогою вчителя виконує за зразком прості завдання, застосовує набуті знання. Потребує допомоги вчителя у проведенні спостережень, дослідів, практичних робіт, виконання завдань у зошиті. Виявляє епізодичний інтерес до навчання, праці, людей, природи, правил поведінки.
	6	Учень не завжди точно відтворює до половини обсягу навчального матеріалу. Матеріал в основному розуміє, за наведеними питаннями вчителя доповнює й уточнює свою відповідь, може за алгоритмом схарактеризувати предмет чи явище, вказати їх несуттєві ознаки. За поясненням вчителя виконує прості завдання, застосовує набуті знання. Потребує допомоги вчителя у проведенні спостережень, дослідів, практичних робіт, виконання завдань у зошиті. Виявляє епізодичний інтерес до навчання, праці, людей, природи, моральних норм.
	7	Учень в основному правильно відтворює більшу частину навчального матеріалу, але допускає окремі неточності. За допомогою вчителя може пояснити, визначити окремі суттєві ознаки об'єктів. З незначною допомогою вчителя виконує досліди, спостерігає, виконує практичні роботи, завдання в зошиті. Виявляє позитивне, зацікавлене ставлення до навчання, праці, людей, моральних норм, природи.

III - достатній	8	<p>Учень в основному правильно та логічно відтворює більшу частину навчального матеріалу, але допускає окремі неточності. Матеріал розуміє, виокремлює головне та другорядне, частково пояснює. З незначною допомогою вчителя встановлює взаємозв'язки у природі, між людиною і природою, між людьми. Самостійно, але не завжди правильно виконує досліди, спостерігає, виконує аналогічні практичні роботи, завдання в зошиті.</p> <p>Виявляє позитивне, зацікавлене ставлення до навчання, праці, людей, моральних норм, природи.</p>
	9	<p>Учень в основному правильно відтворює більшу частину навчального матеріалу, але допускає неточності. Матеріал розуміє, пояснює, виокремлює головне та другорядне. З незначною допомогою вчителя відповідь ілюструє прикладами з підручника; визначає окремі суттєві ознаки об'єктів, порівнює їх, встановлює взаємозв'язки у природі, між людиною і природою, між людьми. Самостійно, але не завжди точно виконує досліди, спостерігає, виконує аналогічні практичні роботи, завдання в зошиті. Виявляє позитивне, зацікавлене ставлення до навчання, праці, людей, природи, моральних норм.</p>
IV – високий	10	<p>Учень правильно, в основному повно відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Не помиляється у відтворенні конкретних відомостей, виявляє свідоме засвоєння навчального матеріалу, пояснює, виокремлює головне і другорядне.</p> <p>Самостійно й правильно виконує досліди, практичні роботи, завдання в зошиті, в основному формулює висновки. Нове завдання виконує з незначною допомогою вчителя, переказує спосіб його виконання.</p> <p>Виявляє інтерес до навколишнього світу, морально-ціннісне ставлення до природи, людей, самого себе; пояснює практичну сутність моральних правил; висловлює своє ставлення до події, вчинку.</p>
	11	<p>Учень правильно відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Навчальний матеріал розуміє, може пояснити, виокремити в ньому головне та другорядне. Майже не помиляється у відтворенні конкретних відомостей.</p> <p>Самостійно й правильно виконує досліди, практичні роботи, завдання в зошиті, обґрунтовує висновки, встановлює зв'язки і залежності об'єктів природи, формулює висновки. Самостійно й адекватно застосовує набуті знання, вміння й навички в аналогічних умовах. Самостійно й правильно виконує предметні, розумові, загальнонавчальні дії та аналогічні завдання. Пояснює спосіб їх виконання та використовує при розв'язанні інших аналогічних завдань. Нове завдання виконує з незначною допомогою вчителя, може відтворити (переказати) спосіб його виконання.</p> <p>Виразне стійке позитивне ставлення до навчання. Виявляє інтерес до</p>
	12	<p>Учень правильно відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Навчальний матеріал розуміє, може пояснити, виокремити в ньому головне та другорядне. Самостійно застосовує набуті знання, вміння й навички в аналогічних та нових умовах. Самостійно й правильно виконує досліди, практичні роботи, завдання в зошиті, формулює й обґрунтовує висновки, встановлює зв'язки і залежності об'єктів природи. Нове завдання виконує самостійно, може відтворити (переказати) спосіб його виконання. Виявляє виразне стійке позитивне ставлення до навчання, інтерес до навколишнього світу, морально-ціннісне ставлення до природи, людей, самого себе; пояснює практичну сутність моральних правил; висловлює своє ставлення до події, вчинку.</p>

Критерії оцінювання навчальних досягнень за рівнями і балами конкретизуються відповідно до навчальної програми для кожного етапу навчання.

Перевірка знань учнів здійснюється різними способами. Найпоширенішими на уроках є *усне опитування, виконання письмових і практичних завдань*.

За допомогою *усного опитування* перевіряється засвоєння програмного матеріалу попередніх і поточних уроків. Учитель ураховує правильність відповіді, повноту знань, усвідомлення матеріалу, вміння застосовувати знання, послідовність викладу. Від учнів вимагають, щоб вони ілюстрували відповіді прикладами з підручника, із власного життя, спостережень, висновками з проведених дослідів, користувалися наочними посібниками тощо.

Письмову перевірку здійснюють для виявлення рівня засвоєння знань, вміння відтворювати їх у певній послідовності, фіксувати результати спостережень. Певною мірою виявляється сформованість умінь і навичок, ставлення до навчальної діяльності, вчителя, самого себе. Відповідні завдання учні виконують тільки в зошиті з друкованою основою. Вимоги щодо оформлення записів аналогічні до оформлення зошитів з інших предметів. Зошит систематично перевіряють. Результати оцінювання виставляють у журнал два рази на семестр.

Практичні завдання дають змогу перевіряти вміння дітей використовувати набуті знання на практиці, застосовувати дослідницькі прийоми роботи.

Можливі *індивідуальне, групове і фронтальне* опитування, поєднання усного і письмового способів перевірки знань, використання ігрових ситуацій, розв'язання ситуативних завдань, їх драматизація.

У процесі навчання контроль та оцінювання можуть бути: *поточним, тематичним, підсумковим*.

Поточний контроль здійснюється на різних етапах оволодіння учнями змістом поурочної теми. Основна його функція — навчально-коригуюча. Поточна перевірка, як правило, супроводжується вербальним оцінюванням учителя. У балах оцінка може виставлятися за винятково правильні, повні відповіді з метою заохочення і стимулювання успішної навчальної діяльності.

Тематичний контроль передбачає перевірку й оцінювання навчальних досягнень учнів з певного розділу навчального предмета. *Підсумковий контроль* дозволяє перевіряти й оцінювати навчальні досягнення учнів в оволодінні змістом предмета “Природа і людина” на кінець навчального року або вивчення курсу. У процесі підсумкового контролю перевіряється система природознавчих і суспільствознавчих понять, які відображають ознаки, властивості предметів і явищ природи, закономірні зв'язки і залежності між ними, навички й уміння, передбачені навчальною програмою.

Підсумкова оцінка виставляється в балах з урахуванням поточних і тематичних навчальних досягнень учнів з предмета “Природа і людина”.

У першому класі допоміжної школи оцінювання навчальних досягнень учнів повною мірою за пропонованою системою не проводиться. Учень переводиться до 2-го класу на підставі підготовленої вчителем психолого-педагогічної характеристики, в якій визначається у вербальній формі загальний рівень засвоєння навчального матеріалу (загальний рівень навчальних досягнень), тобто бальна оцінка не виставляється.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО (1-4 КЛАСИ)

Об'єктом контролю та оцінювання з образотворчого мистецтва учнів 1 – 4-х класів допоміжної школи є структурні компоненти їх навчально-практичної діяльності, а саме:

1. Змістовий компонент — знання, обсяг яких визначений програмою з образотворчого мистецтва для 1-х – 4-х класів допоміжної школи:

*художньо-естетичні знання (певні елементарні естетичні уявлення і поняття; знання про форму зображувальних предметів; знання про композицію, симетрію, ритм, про просторові і тональні відношення; знання кольорів; знання матеріально-технічних та образотворчих засобів);

*знання про графічні дії та послідовність їх виконання.

Знання оцінюються за усвідомленістю, повнотою, міцністю.

2. Операційно-організаційний компонент — інтелектуальні дії та графічно-практичні уміння й навички. Оцінці підлягають:

а) рівень оволодіння прийомами розумової діяльності:

- аналіз сприйнятого тематичного художнього матеріалу,
- порівняння об'єктів, предметів за подібністю і відмінністю,
- виділення та узагальнення істотних ознак художнього образу,
- встановлення причинно-наслідкових зв'язків,
- асоціювання творів образотворчого мистецтва з життєвими явищами,
- вербалізація.

б) ступінь сформованості вмінь виконувати інтелектуальні операції в процесі сприймання та відтворення художніх образів:

- осмислення художньо-образотворчих завдань і кінцевого результату майбутньої роботи,
- розуміння різного роду інструкцій,
- попереднє осмислення особливостей наочно сприйнятого об'єкта (натури або зразка),
- цілеспрямованість і планування образотворчої діяльності,
- здійснення контролю за своєю роботою,
- самооцінка образотворчої діяльності та її результатів (неадекватна; адекватна, мотивується однією або декількома істотними ознаками);

в) рівень сформованості навичок та вмінь при виконанні художньо-образотворчих завдань:

- новизна умов завдання (за зразком, аналогічне, відносно нове),
- самостійність виконання (контроль, допомога: практична - спільне виконання дії з вчителем, показ дії; вербальна - повторний інструктаж, аналіз, пояснення завдання, запитання, підказка, вказівка; загальна – стимулювання, підтримка, схвалення, активізація уваги),
- уміння проявити елементи творчості, уяви.

г) рівень сформованості графічних і живописних навичок:

- користування матеріально-технічними засобами (правильність),
- уміння володіти рукою і підкоряти рух руки контролю ока (свідомість, точність, узгодженість рухів).

3. Емоційно-мотиваційний компонент — ставлення до навчально-практичної діяльності.

Ставлення оцінюється за:

а) характером і силою (байдуже, недостатньо виразно позитивне, зацікавлене, виразне позитивне, творче);

б) дійовістю (від споглядального (пасивного) до дійового);

в) сталістю (від епізодичного до сталого).

Характеристики змістового, операційно-організаційного та емоційно-мотиваційного компонентів навчально-практичної діяльності учня покладаються в основу визначення **рівнів навчальних досягнень** з образотворчого мистецтва (I - початковий, II - середній, III - достатній, IV - високий) та **критеріїв оцінювання навчальних досягнень**, відповідних їм **оцінок у балах** (див. таблицю).

Враховуючи мінімальну кількість годин на предмет образотворчого мистецтва у навчальному плані (1 година на тиждень), в основу критеріїв і норм оцінювання досягнень учнів 1-х – 4-х класів допоміжної школи з образотворчого мистецтва покладено таке співвідношення оцінювання структурних компонентів навчально-практичної діяльності школярів, за якого пріоритетним є оцінка практичних умінь і навичок.

Загальна характеристика рівнів навчальних досягнень

I рівень — початковий. Учень під безпосереднім керівництвом учителя фрагментарно сприймає та відтворює окремі фрагменти художніх образів. Допомогу не може сприйняти одразу, потребує детального кількаразового пояснення та стимулювання діяльності. В образотворчій діяльності демонструє елементарні вміння й навички. Має байдуже або слабковиразне позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності.

II рівень — середній. Учень за допомогою вчителя здатний емоційно відчувати та усвідомлювати до половини обсягу художнього тематичного матеріалу. Матеріал в основному розуміє, але виділити та узагальнити істотні ознаки і встановити причинно-наслідкові зв'язки ще не може. Розуміння художньо-образотворчих завдань і кінцевого результату майбутньої роботи потребує додаткового аналізу умов завдання (зразка) і планування образотворчої діяльності. Потребує постійного контролю та стимулювання діяльності з боку вчителя. За допомогою вчителя здатний частково відтворювати тематичний матеріал в образотворчій діяльності. Правильність та свідомість графічних навичок недостатні. Самооцінка результатів образотворчої діяльності неадекватна. Ставлення до навчально-практичної діяльності позитивне, але недостатньо виразне, стає та дійове.

III рівень — достатній. Учень здатний емоційно відчувати та усвідомлювати більшу частину художнього тематичного матеріалу, але знання недостатньо міцні. Матеріал розуміє, може виділити окремі істотні ознаки, частково встановити причинно-наслідкові зв'язки. Виконує аналогічні художньо-образотворчі завдання, відтворює (переказує) кілька основних етапів їх виконання, здійснює контроль за своєю роботою. В окремих випадках потребує контролю та допомоги з боку вчителя. Має задовільний рівень правильності та свідомості графічних навичок. Самооцінка результатів образотворчої діяльності адекватна, мотивується однією істотною ознакою. Достатньо стійке зацікавлене ставлення до навчально-практичної діяльності.

IV рівень — високий. Учень здатний емоційно відчувати та усвідомлювати художній тематичний матеріал у межах вимог навчальної програми. Здатний використовувати набуті знання і вміння для виконання аналогічних художньо-образотворчих завдань (з елементами творчості). Володіє прийомами розумової діяльності, вміє робити висновки. Відносно нові завдання виконує за допомогою вчителя. Контролює власну образотворчу діяльність відповідно до засвоєних структур побудови малюнка, виправляє помічені та вказані помилки. Має достатній рівень правильності та свідомості графічних навичок. Самооцінка результатів образотворчої діяльності адекватна, мотивується декількома істотними ознаками. Стійке, виразно позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності.

Таблиця

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень
I – початковий	1	Учень під безпосереднім керівництвом учителя фрагментарно сприймає окремі фрагменти художніх образів. В образотворчій діяльності спільно з учителем виконує окремі графічні дії. Допомогу сприймає не одразу, а після детального кількаразового пояснення. Проявляє байдуже ставлення до навчально-практичної діяльності.
	2	Учень за допомогою вчителя фрагментарно сприймає та на частковому рівні відтворює деякі художні образи. В образотворчій діяльності демонструє окремі елементарні вміння й навички. Потребує постійної значної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Ставлення до навчально-практичної діяльності байдуже.

	3	Учень за допомогою вчителя фрагментарно сприймає та відтворює окремі художні образи, однозначно їх характеризує. В образотворчій діяльності демонструє елементарні вміння й навички. Потребує постійної значної допомоги та стимулювання діяльності з боку вчителя. Має байдуже або слабо виразне позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності.
II – середній	4	Учень за допомогою вчителя здатний емоційно відчувати та відтворювати незначну частину художнього тематичного матеріалу. Матеріал в основному розуміє, але виділити та узагальнити істотні ознаки, встановити причинно-наслідкові зв'язки ще не може. Розуміння художньо-образотворчих завдань і кінцевого результату майбутньої роботи потребує спільного з учителем детального аналізу умов завдання (зразка) і планування образотворчої діяльності. За значною допомогою вчителя здатний частково відтворювати тематичний матеріал в образотворчій діяльності (на основі показу графічних дій). Потребує постійного контролю та стимулювання діяльності з боку вчителя. Рівень правильності, точності, свідомості графічних навичок дуже низький. Самооцінка результатів образотворчої діяльності неадекватна. Має позитивне, але недостатньо виразне, стійке та дійове ставлення до навчально-практичної діяльності.
	5	Учень за допомогою вчителя здатний емоційно відчувати та відтворювати до половини обсягу художнього тематичного матеріалу. Матеріал в основному розуміє, але виділити та узагальнити істотні ознаки, встановити причинно-наслідкові зв'язки ще не може. Розуміння художньо-образотворчих завдань і кінцевого результату майбутньої роботи потребує додаткового аналізу умов завдання (зразка) і планування образотворчої діяльності. Під керівництвом вчителя учень здатний частково відтворювати тематичний матеріал в образотворчій діяльності (на основі показу графічних дій чи за вербальною допомогою). Потребує постійного контролю та стимулювання діяльності з боку вчителя. Правильність та свідомість графічних навичок низького рівня. Самооцінка результатів образотворчої діяльності неадекватна. Має позитивне, але недостатньо виразне, стійке та дійове ставлення до навчально-практичної діяльності.
	6	Учень емоційно відчуває та відтворює до половини обсягу художнього тематичного матеріалу. Матеріал в основному розуміє, але виділити та узагальнити істотні ознаки, встановити причинно-наслідкові зв'язки ще не може. Розуміння художньо-образотворчих завдань і кінцевого результату майбутньої роботи потребує додаткового аналізу умов завдання (зразка) і планування образотворчої діяльності. Здатний елементарно відтворювати тематичний матеріал в образотворчій діяльності (за вербальною допомогою вчителя). Потребує постійного контролю та стимулювання діяльності з боку вчителя. Правильність та свідомість графічних навичок недостатні. Власні дії контролює частково. Самооцінка результатів образотворчої діяльності неадекватна. Має позитивне, але недостатньо виразне, стійке та дійове ставлення до навчально-практичної діяльності.

III – достатній	7	Учень здатний емоційно відчувати та усвідомлювати більшу частину художнього тематичного матеріалу, але знання недостатньо міцні. Матеріал розуміє, може виділити окремі істотні ознаки, частково встановити причинно-наслідкові зв'язки. В основному правильно, під керівництвом учителя, виконує аналогічні художньо-образотворчі завдання, відтворює (переказує) кілька основних етапів їх виконання та здійснює контроль за своєю роботою. В окремих випадках потребує допомоги з боку вчителя. Має задовільний рівень правильності та свідомості графічних навичок. Самооцінка результатів образотворчої діяльності адекватна, мотивується однією істотною ознакою. Достатньо стійке зацікавлене ставлення до навчально-практичної діяльності.
	8	Учень здатний емоційно відчувати та усвідомлювати більшу частину художнього тематичного матеріалу, але знання недостатньо міцні. Матеріал розуміє, може виділити окремі істотні ознаки, частково встановити причинно-наслідкові зв'язки. Правильно виконує за інструкцією аналогічні художньо-образотворчі завдання, відтворює (переказує) кілька основних етапів їх виконання та здійснює контроль за своєю роботою. В окремих випадках потребує контролю та допомоги з боку вчителя. Має задовільний рівень правильності та свідомості графічних навичок. Самооцінка результатів образотворчої діяльності адекватна, мотивується однією істотною ознакою. Достатньо стійке зацікавлене ставлення до навчально-практичної діяльності.
	9	Учень здатний емоційно відчувати та усвідомлювати більшу частину художнього тематичного матеріалу, але знання недостатньо міцні. Матеріал розуміє, може виділити окремі істотні ознаки, частково встановити причинно-наслідкові зв'язки. Правильно виконує аналогічні художньо-образотворчі завдання, відтворює (переказує) кілька основних етапів їх виконання та здійснює контроль за своєю роботою. В окремих випадках потребує контролю та допомоги з боку вчителя. Має задовільний рівень правильності та свідомості графічних навичок. Самооцінка результатів образотворчої діяльності адекватна, мотивується однією істотною ознакою. Достатньо стійке зацікавлене ставлення до навчально-практичної діяльності.
IV – високий	10	Учень здатний емоційно відчувати та усвідомлювати художній тематичний матеріал у межах вимог навчальної програми. Тематичний художній матеріал розуміє, може виділити істотні ознаки, встановити причинно-наслідкові зв'язки, але не завжди вміє відтворити окремі фрагменти художніх образів. Не завжди обґрунтовано робить висновки та узагальнення. Вміє використовувати набуті знання та уміння для виконання аналогічних художньо-образотворчих завдань. Вказані неточності може виправляти самостійно. Відносно нові завдання у різних видах образотворчої діяльності виконує за допомогою вчителя. Контролює власну образотворчу діяльність відповідно до засвоєних структур побудови малюнка. Має достатній рівень правильності та свідомості графічних навичок. Самооцінка результатів образотворчої діяльності адекватна, мотивується декількома істотними ознаками. Має виразне стійке позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності.

11	Учень в основному повністю відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Тематичний художній матеріал усвідомлює та емоційно відчуває. Може виділити істотні ознаки, встановити причинно-наслідкові зв'язки, виявити асоціативні зв'язки з життєвими явищами, мотивовано аргументувати власне естетичне ставлення. Вміє самостійно й адекватно (з елементами творчості) використовувати в аналогічних умовах набуті знання та уміння у різних видах образотворчої діяльності. Відносно нові завдання виконує за допомогою вчителя. Контролює власну образотворчу діяльність відповідно до засвоєних структур побудови малюнка, виправляє помічені та вказані помилки. Має достатньо високий рівень правильності та свідомості графічних навичок. Самооцінка результатів образотворчої діяльності адекватна, мотивується декількома істотними ознаками. Має виразне стійке позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності.
12	Учень здатний емоційно відчувати та усвідомлювати художній тематичний матеріал у межах вимог навчальної програми. Тематичний художній матеріал повністю розуміє, може виділити істотні ознаки, встановити причинно-наслідкові зв'язки, виявити асоціативні зв'язки і порівняння з життєвими явищами (іншими видами мистецтв), мотивовано аргументувати власне естетичне ставлення. Вміє самостійно й адекватно (з елементами творчості) використовувати в аналогічних та відносно нових умовах набуті знання та уміння у різних видах образотворчої діяльності. Контролює власну образотворчу діяльність відповідно до засвоєних структур побудови малюнка. Має достатньо високий рівень правильності та свідомості графічних навичок. Самооцінка результатів образотворчої діяльності адекватна, мотивується декількома істотними ознаками. Має виразне стійке позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності.

Система оцінювання навчальних досягнень учнів 1-х – 4-х класів допоміжної школи ґрунтується винятково на позитивному ставленні до кожного учня, незалежно від його природних здібностей до образотворчої діяльності. Оцінюється не рівень недоліків, а рівень досягнень учня.

Основними видами оцінювання є *тематичне* (відповідно до тем навчальної програми, за якою працює вчитель) та *підсумкове* (наприкінці семестру і навчального року). *Поточне* оцінювання є не обов'язковим, а доцільним, заохочувальним.

Основною одиницею оцінювання є навчальна тема. Принцип тематичності забезпечує систематичність оцінювання навчальних досягнень. Тематичному оцінюванню підлягають основні результати вивчення теми малювання з натури, тематичного малювання, декоративного малювання, бесіди про образотворче мистецтво (4 клас).

Кожну оцінку вчитель повинен мотивувати, доводити до відома учня, та оголошувати перед класом (групою), виділяючи при цьому стимулюючі фактори успіхів і шляхи подолання окремих недоліків.

Якщо знання та вміння учня повністю відповідають певному рівню, ставиться найвищий бал даного рівня, у разі наявності окремих недоліків – оцінка знижується відповідно до їх кількості на 1-2 бали.

Підсумкову оцінку, що виставляється учневі на підставі поточного і тематичного оцінювання, варто розглядати як оцінку, що відбиває *кінцевий результат* роботи учня протягом семестру (навчального року), а не середньоарифметичний бал, виведений суто механічно.

У першому класі допоміжної школи оцінювання навчальних досягнень учнів повною мірою за пропонованою системою не проводиться. Учень переводиться до 2-го класу на підставі підготовленої вчителем психолого-педагогічної характеристики, в якій визначається у вербальній формі загальний рівень засвоєння навчального матеріалу (загальний рівень навчальних досягнень), тобто бальна оцінка не виставляється.

МУЗИКА (1-4 КЛАСИ)

Метою предмета “Музика” у допоміжній школі є розвиток культурознавчих процесів особистості, основ музичної компетентності, особистісно-естетичного ставлення до національного і світового мистецтва.

Враховуючи складність опанування музики, як інтегративного, багатофункціонального явища, особливо на початковому етапі освіти в умовах допоміжної школи, оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку передбачає:

- коректне психолого-педагогічне керівництво демонстрацією навчальних досягнень учнів та етико-гуманістичну атмосферу їх оцінювання;
- урахування клінічної неоднорідності контингенту, рівня природних здібностей музично-творчого характеру, ступеня готовності до шкільних умов навчально-виховного процесу та інших особливостей, що гальмують опанування основ музичного мистецтва;
- урахування специфічності сприймання музично-звукової інформації, де комплекс засобів музичної виразності (мелодія, гармонія, темп, ритм, динаміка, текст, голосове або інструментальне забарвлення під час виконання твору) утворює певну художньо-образну символіку музичної мови, розуміння якої потребує відповідної бази музичних знань, сформованості музично-образних уявлень, музичної пам’яті та складного за механізмом, музично-інтонаційного мислення;
- впровадження стимулюючо-мотиваційної функції оцінювання, за допомогою якої здійснюється заохочення дитини, з урахуванням її естетичної потреби брати участь у навчальній діяльності, від якої вона отримує насолоду (гедоністичний ефект пізнання), може розвивати і демонструвати свої музично-творчі здібності;
- розгляд музики не лише як навчального предмета, а як корекційного та психотерапевтичного засобу, що здійснює природний позитивний вплив на вегетативну нервову систему дитини, є стимулятором мисленнєвих процесів і стабілізатором комунікативних взаємин між учителем і учнем у процесі опитування.

Оскільки процес опанування музичних знань, навичок, умінь учнями з порушеннями інтелектуального розвитку має свої складності і специфічні особливості, підходи до опитування й оцінювання передбачає індивідуальний характер, загальною вимогою якого є врахування рівня досягнень як заключного комплексного результату.

Об’єктами оцінювання в процесі музичного навчання учнів 1-4 класів допоміжної школи мають бути структурні компоненти їх *навчально-практичної діяльності* (учення), а саме:

1. Змістовий компонент – техніко-виконавські та художньо-образні знання, обсяг яких визначений програмою з музики для допоміжної школи:

- елементарна обізнаність про музичне мистецтво (види діяльності, жанри, поняття, музичні терміни, музичні твори, творчість композиторів);
- знання про вимоги до результатів навчально-музичної діяльності (виконання пісень, музичних творів, їх будову, характер, форму: фрази, речення, частини; особливості виконання творів певних жанрів у відповідному характері);
- загальні знання про засоби виконання музичних діяльностей: музично-звукові (музичні інструменти: дитячі шумові, звуковисотні); людські голоси (чоловічі, жіночі, дитячі, соло, хори); типи інструментальних оркестрів (народні, духові, симфонічні); музично-дидактичні (ноти, наочний тематичний матеріал); технічні засоби (програвач, платівки; магнітофони, касети; відео апаратура).
- уміння адекватно сприймати на слух загальний настрій, жанр, художньо-образний зміст твору та основні засоби музичної виразності, що їх характеризують (темп, ритм, динаміка, рух мелодії).

Знання оцінюються за такими характеристиками: а) повнотою; б) правильністю; в) усвідомленістю (розуміння, вербалізація; словесне відтворення (переказ змісту музичного твору, пояснення); г) самостійністю й адекватністю виконання в умовах різної міри новизни, надання допомоги (за зразком, разом з учителем, за аналогією, за інструктажем у відносно нових умовах).

2. Операційно-організаційний компонент: практичне виконання навчальних завдань через участь у музичних діяльностях:

- * уміння виконувати і слухати музичні твори: правильність, відповідність виконавським вимогам автора (згідно програмних вимог з предмету “Музика” у допоміжній школі);
- * розуміння навчальних завдань і ступеня їх якості (відповідно до психофізичних можливостей учня): усвідомлення елементарних способів і прийомів виконання, через демонстрацію вмінь,

навичок у музично-виконавських діяльностях (співах, слуханні, грі на шумових, звуковисотних інструментах, демонстрації пісень); уміння порівнювати прослухані твори, класифікувати їх за жанрами, видами діяльності; знаходити подібне (за тематичним принципом) у інших видах мистецтва (образотворчому); уміння аналізувати зміст музичних діяльностей і якість виконання, висловлювати свої емоційно-естетичне ставлення;

* уміння: правильно організувати музичні діяльності згідно програмних вимог по класам; контролювати якість і послідовність виконання музичного матеріалу у творах, користуватися графічним записом звуковисотних співвідношень у мелодії; користуватись портативним магнітофоном; виконувати навчальні завдання в процесі індивідуального і колективного виконавства, враховуючи певні особливості сольного і ансамблевого звучання.

Оцінці підлягають при:

- 1) виконанні діяльності –
 - а) правильність;
 - б) відповідність виконавським вимогам автора, зазначеним у тексті;
 - 2) виконанні завдань –
 - а) розуміння завдання;
 - б) новизна умов завдання (за зразком, з інструктажем і сумісно з учителем, аналогічне, відносно нове);
 - в) самостійність виконання (контроль, допомога: практична – сумісно з учителем виконання творів; показ і демонстрація навчального матеріалу; вербальна – повторний інструктаж, аналіз, пояснення, запитання, підказка, вказівка; загальна – стимулювання, підтримка, схвалення, активізація уваги);
 - г) усвідомленість вимог до способу і правил виконання завдань (відтворення (переказ), пояснення);
 - д) якість демонстрації творів (результати роботи);
 - е) цілеспрямованість, поетапність, методичність виконання;
 - 3) організація навчальної діяльності;
 - 4) дотримання сангігієнічних вимог та правил охорони голосу.
3. Емоційно-мотиваційний компонент – ставлення до навчально-практичної діяльності.

Ставлення оцінюються за:

- а) характером і силою (байдуже, недостатньо виразне, позитивне, позитивно-зацікавлене, сильно виражене позитивне);
- б) дійовістю (від пасивно-споглядального до активно-дійового);
- в) сталість (короткочасна, епізодична, достатньо стала, високий рівень стабільності).

Характеристики змістового, операційно-організаційного та емоційно-мотиваційного компонентів навчально-практичної діяльності учнів початкових класів з музики покладаються в основу визначення **рівнів їх досягнень** (I – початковий, II – середній, III – достатній, IV - високий) та **критеріїв оцінювання музичних досягнень**, відповідних їм оцінок у балах.

Загальна характеристика рівнів навчальних досягнень

I рівень – початковий. Учень із допомогою вчителя впізнає та називає частину (незначну) об'єктів вивчення. Емоційно відчуває та усвідомлює частину завдань після аналізу змісту тематичного матеріалу та неодноразового показу, пояснення. Виконує навчальні завдання зі значною допомогою учителя. Ставлення до навчально-практичної діяльності байдуже або слабо виразне позитивне. Потребує постійної значної стимуляції, постійного контролю та допомоги щодо виконання навчальних завдань, використання понятійно-термінологічних слів, організації різних видів діяльності, дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог; аналізу, оцінювання, висловлювання власного ставлення до музичного мистецтва. Демонструє несформованість або слабку сформованість музично-образних уявлень та музично-інтонаційного мислення.

II рівень – середній. Учень усвідомлює і називає частину об'єктів вивчення. Розуміє й відтворює на задовільному рівні близько половини обсягу навчального матеріалу, різного типу завдань, завдяки додатковому аналізу, кількаразовому поясненню, показу. Правильність і відповідність виконавським вимогам автора, зазначеним у тексті – задовільна. Ставлення до навчально-практичної діяльності позитивне, але недостатньо виразне, дійове, епізодичне, потребує постійного контролю, допомоги і незначної стимуляції щодо цілеспрямованого, поетапного, методичного виконання навчальних завдань,

використання понятійно-термінологічних слів, організації різних видів діяльності, дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог, аналізу, оцінювання, висловлення власного ставлення до музичного мистецтва.

III рівень – достатній. Учень розуміє й відтворює більшу частину навчального матеріалу. Може визначити головну думку, загальний характер твору, частково пояснити. Навчальні завдання в основному розуміє. Виконує аналогічні завдання, відтворює (переказує) спосіб та правила виконання (голосом, на інструменті) за незначної підтримки вчителя. Продемонстровані твори у більшості відповідають виконавським вимогам автора, зазначеним у тексті та достатньому рівню. Виявляє достатньо стале, позитивно-зацікавлене ставлення до навчально-практичної діяльності. Потребує контролю, допомоги, незначної підтримки у поодиноких випадках щодо цілеспрямованого, поетапного, методичного виконання навчальних завдань, використання понятійно-термінологічних слів, організації різних видів пізнавальної діяльності, дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог; аналізу, оцінювання, висловлювання власного ставлення до музичного мистецтва.

IV рівень – високий. Учень розуміє і відтворює матеріал, визначений програмою. Може визначити головну думку твору, загальний характер, пояснити. Навчальні завдання розуміє. Виконує аналогічні завдання, пояснює спосіб і правила їх виконання (голосом, на інструменті). Продемонстровані твори відповідають виконавським вимогам автора, зазначеним у тексті та високому рівню виконання. Відносно нові завдання виконує самостійно (допомога в поодиноких випадках). Виявляє активно-дійове, стабільне, яскраво виражене позитивне ставлення до навчально-пізнавальної діяльності. Наявні цілеспрямованість, методичність виконання і організації, дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог, користування понятійно-термінологічними словами; аналіз, оцінювання, висловлювання стосовно музичного мистецтва відповідають вимогам високого рівня. У співробітництві з учителем може виконувати окремі фрагменти (етапи) розв'язання навчальних завдань у частково-пошуковій діяльності.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень
I-початковий	1	Учень за допомогою вчителя впізнає незначну частину об'єктів вивчення. На елементарному рівні емоційно відчуває та усвідомлює - дуже малу частину тематичного матеріалу. Байдушій до музичної навчально-практичної діяльності. Не вживає у відповідях понятійно-термінологічні слова. Навчальна музична діяльність потребує постійної значної стимуляції та заохочення, допомоги у виконанні навчальних завдань. Засвоює дуже малу частину музичних знань, демонструє з допомогою учителя слабо розвинені музично-виконавські навички, уміння, пов'язані з видом діяльності, технічними прийомами, правилами виконання.
	2	Учень має слабкі уявлення про незначну частину об'єктів вивчення, і з допомогою учителя називає їх. Учень на елементарному рівні емоційно відчуває та усвідомлює малу частину тематичного матеріалу. Байдушій до музичної навчально-практичної діяльності. У поодиноких випадках вживає понятійно-термінологічні слова. Навчальна музична діяльність потребує постійної значної стимуляції та заохочення, допомоги й контролю за виконанням завдань. Частково сприймає та засвоює музичні знання, демонструє з допомогою учителя слабо розвинені музично-виконавські навички, уміння, пов'язані з видом діяльності, технічними прийомами, правилами виконання. Музичні твори відтворює фрагментарно. Демонструє несформованість музично-образних уявлень і музично-інтонаційного мислення.
	3	Учень має уявлення про частину об'єктів вивчення і з допомогою учителя називає їх. Учень на елементарному рівні емоційно відчуває та усвідомлює частину тематичного матеріалу. Позитивний інтерес до музичної діяльності виражений недостатньо. Навчальна музична діяльність потребує постійної стимуляції, значної допомоги під час виконанні навчальних завдань. Частково сприймає й засвоює музичні знання, демонструє спільно з учителем слабо розвинені музично-виконавські навички, уміння, пов'язані з видом діяльності, технічними прийомами, правилами виконання. Музичні твори відтворює фрагментарно. Демонструє недостатню сформованість музично-образних уявлень та музично-інтонаційного мислення.

II- середній	4	<p>Учень має уявлення про частину об'єктів вивчення і називає їх. Учень на задовільному рівні емоційно відчуває та усвідомлює до половини тематичного матеріалу. Утруднення викликає усвідомлення головного у виконанні завдань. Потребує постійної спільної з учителем роботи. Досягнення незначного результату після неодноразової демонстрації навчального матеріалу учителем. Результати роботи мають наслідувальний характер недостатньої якості. Учень користується обмеженим понятійно-термінологічним запасом. Має позитивний не яскраво виражений, але сталий інтерес до музичної діяльності. На задовільному рівні за зразком учителя може виконувати більш складні музичні твори (за будовою, засобами музичної виразності), завдяки постійній стимуляції і контролю. Демонструє слабку сформованість музично-образних уявлень та музично-інтонаційного мислення.</p>
	5	<p>Учень має уявлення про об'єкти вивчення і називає їх. Учень задовільному рівні емоційно відчуває та усвідомлює до половини тематичного матеріалу. Головне у виконанні навчальних завдань ще визначити не може. Розуміє за допомогою тривалого аналізу, роз'яснення з боку вчителя (на основі показу) музичний матеріал, але визначити головну думку, жанр, характер ще не може. Має позитивний не яскраво виражений, але сталий інтерес до музичної діяльності. На задовільному рівні може демонструвати певні музично-виконавські навички, уміння, пов'язані з видами музичної діяльності, правилами виконання. Якість виконання музичних творів ще недосконала, потребує контролю з боку учителя. Демонструє слабку сформованість музично образних уявлень та слабко розвинене музично-інтонаційне мислення.</p>
	6	<p>Учень правильно відтворює близько половини обсягу навчального матеріалу. На задовільному рівні емоційно відчуває та усвідомлює близько половини тематичного матеріалу, різного типу завдань, завдяки додатковому аналізу, кількаразовому поясненню, показу, але визначити головну думку, жанр, загальний характер ще не може. Виконує за зразком прості завдання за вербальною допомогою вчителя. Правильність і відповідність виконавським вимогам автора – задовільна. Ставлення до навчально-практичної діяльності позитивне, але не достатньо виразне, дійове, стає, потребує постійного контролю, допомоги і незначної стимуляції, щодо цілеспрямованого поетапного, методичного виконання навчальних завдань, використання понятійно-термінологічних слів, організації різних видів діяльності, дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог; аналізу, оцінювання, висловлення власного ставлення до музичного мистецтва.</p>

III – достатній	7	<p>Учень не завжди правильно відтворює та розуміє більшу частину навчального матеріалу. За допомогою вчителя може визначити головну думку, жанр, загальний характер твору, частково пояснити. Навчальні завдання здебільшого розуміє. Виконує аналогічні завдання, відтворює (переказує) спосіб та правила виконання (голосом, на інструменті), потребує контролю у окремих випадках. Продемонстровані твори, у більшості випадків відповідають виконавським вимогам та достатньому рівню якості. Виявляє достатньо стале зацікавлення навчально-практичною діяльністю. Потребує контролю, незначної підтримки щодо цілеспрямованого, поетапного, методичного виконання навчальних завдань, використання понятійно-термінологічних слів, організації видів навчально-пізнавальної діяльності. Спостерігається дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог; аналізу, оцінювання, висловлювання власного ставлення до музичного мистецтва. Демонструє зі значною допомогою учителя добре розвинену сформованість музично-образних уявлень та музично-інтонаційне мислення.</p>
	8	<p>Учень в основному правильно відтворює і розуміє більшу частину навчального матеріалу. За допомогою вчителя може визначити головну думку, жанр, загальний характер твору, пояснити. Навчальне завдання здебільшого розуміє. Правильно виконує аналогічні завдання та відтворює (переказує) спосіб, правила його виконання (голосом, на інструменті), потребує контролю в окремих випадках. Продемонстровані твори, у більшості випадків відповідають виконавським вимогам та достатньому рівню якості. Виявляє достатньо стале зацікавлення навчально-практичною діяльністю. Потребує незначного контролю та підтримки щодо цілеспрямованого, поетапного, методичного виконання навчальних завдань, використання понятійно-термінологічних слів, організації видів навчально-пізнавальної діяльності, дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог; аналізу, оцінювання, висловлювання власного ставлення до музичного мистецтва. Демонструє, з незначною допомогою учителя, добре розвинену сформованість музично-образних уявлень та музично-інтонаційного мислення.</p>
	9	<p>Учень правильно відтворює та розуміє більшу частину навчального матеріалу. Може самостійно визначити головну думку, жанр, загальний характер твору, пояснити. Навчальні завдання розуміє. На хорошому рівні виконує аналогічні завдання та відтворює (переказує) спосіб, правила його виконання (голосом, на інструменті), потребує контролю у поодиноких випадках. Продемонстровані твори відповідають достатньому рівню та виконавським вимогам автора. Виявляє недостатньо стале зацікавлення навчально-практичною діяльністю. Спостерігається цілеспрямованість, поетапність, методичність виконання навчальних завдань, використання понятійно-термінологічних слів, організації різних видів діяльності, дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог; аналізу, оцінювання, висловлювання власного ставлення до музичного мистецтва. Демонструє в окремих випадках (з незначною допомогою вчителя), добре розвинену сформованість музично-образних уявлень та музично-інтонаційне мислення.</p>

IV – ВИСОКИЙ	10	Учень у поодиноких випадках не точно розуміє й відтворює визначений навчальною програмою матеріал. Може визначити самостійно головну думку, жанр, загальний характер твору, пояснити. Навчальне завдання розуміє. На достатньо високому рівні виконує аналогічні завдання, пояснює спосіб та правила виконання (голосом, на інструменті), контроль у поодиноких випадках. Продемонстровані твори мають достатньо високий рівень якості. Виявляє достатньо стале, дійове, сильно виражене позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності. Спостерігається цілеспрямованість, методичність виконання і організації, дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог, користування понятійно-термінологічними словами; аналіз, оцінювання, висловлювання стосовно музичного мистецтва відповідають вимогам високого рівня. Демонструє добре розвинену сформованість музично-образних уявлень і музично-інтонаційного мислення.
	11	Учень правильно відтворює визначений програмою матеріал. Може визначити самостійно головну думку, жанр, загальний характер твору, певні засоби виразності, пояснити. Адекватно розуміє навчальні завдання та аналогічні завдання, пояснює спосіб та правила виконання (голосом, на інструменті). Продемонстровані твори мають достатньо високий рівень якості. Виявляє стале, дійове, сильно виражене позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності. Спостерігається цілеспрямованість, методичність виконання й організації, дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог, користування понятійно-термінологічними словами; аналіз, оцінювання, висловлювання стосовно музичного мистецтва відповідають вимогам високого рівня. Демонструє добре розвинену сформованість музично-образних уявлень і музично-інтонаційного мислення.
	12	Учень адекватно сприймає відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Визначає самостійно головну думку, жанр, загальний характер твору, засоби виразності, пояснює відповідь. Виконує аналогічні та відносно нові завдання, пояснює спосіб та правила виконання (голосом, на інструменті). Продемонстровані твори мають високий рівень якості. Виявляє стале, дійове, сильно виражене позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності. Спостерігається цілеспрямованість, методичність виконання і організації, дотримання правил охорони голосу, сангігієнічних вимог, висловлювання стосовно музичного мистецтва відповідають вимогам високого рівня (в межах допоміжної школи). Демонструє високий рівень розвитку музично-образних уявлень і музично-інтонаційного мислення. У співпраці з учителем може виконувати окремі фрагменти (етапи) розв'язання навчальних завдань у частково-пошуковій діяльності.

Види оцінювання та процедура перевірки

Враховуючи особливості психофізичного стану у дітей з різними порушеннями інтелектуального розвитку та супутніх розладів, а також вплив їх поведінки на темп, якість засвоєння комплексу музичних знань, навичок, умінь (негативні чинники причин захворювання, підвищена тривожність, замкнутість, сором'язливість тощо), у процесі опитування перевагу слід надавати ігровим, колективним формам контролю, фронтальному опитуванню (різноманітним роду музичним іграм, вікторинам тощо).

Основною формою контролю є тематичне оцінювання (за кінцевою темою програми) узагальненого характеру (урок-концерт), інтегроване тематичне музично-естетичне заняття, що

об'єднує оцінювання інтегрованих знань з різних видів мистецтв, доступних дітям цього контингенту, інших предметів з цієї теми.

Підсумкове оцінювання здійснюється наприкінці навчального року, а *поточне* не обов'язкове, здебільшого має заохочувальний характер.

Система оцінювання навчальних досягнень учнів ґрунтується лише на доброзичливому гуманістичному ставленні до кожного учня, незалежно від тягаря його дефекту і складних умов спілкування з ним у процесі опанування музичної діяльності та ступеня розвитку або недорозвитку його природних музичних здібностей.

У 1-2 класах здійснюється *безбальне оцінювання*, визначаються лише *рівні* засвоєння учнями навчального матеріалу – *початковий, середній, достатній, високий*. Якщо контингент класу має складну структуру дефекту (важкий психічний стан, малорозвинені здібності, труднощі сприймання музичної інформації та засвоєння знань, невпевненість у своїх навчальних досягненнях та небажання їх демонструвати, негативні емоційні переживання, пов'язані з результатами своєї творчої діяльності), вчителем індивідуально (або колективно) визначаються інші вербальні позитивні форми оцінювання рівня досягнень з метою їх максимального заохочення з подальшою участю в музичному навчанні.

Ефективною формою збереження бажання навчатися далі є перенесення оцінювання на інший, більш зручний для учня термін, даючи йому можливість учневі довчити матеріал, неодноразово роз'яснюючи, показуючи, співпрацюючи з учнем, підкреслюючи індивідуальні перспективні можливості, ефективні прийоми опанування музичного твору, залучаючи батьків. Це дає змогу стимулювати інтерес до музичного навчання у класі, рухатися уперед.

У 3-4 класах ставляться ті бали, які відповідають певному рівню знань учня, а в разі незначних помилок можна враховувати загальні позитивні музичні успіхи (активність на уроках, уважність, участь у різноманітних заходах тощо). У такому випадку оцінка змінюється з урахуванням перспективи в бік збільшення на 1-2 бали.

Кожну оцінку (бали або рівень) учитель повинен доступно мотивувати у доброзичливій формі, обов'язково висловлюючи оптимістичне передбачення у покращенні подальших результатів музичного навчання.

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ (1-3 КЛАСИ)

Об'єктом оцінювання в процесі трудового навчання учнів 1-3 класів допоміжної школи є структурні компоненти їх навчально-практичної діяльності, а саме:

1. Змістовий компонент – техніко-технологічні знання, обсяг яких визначений програмою з трудового навчання для допоміжної школи:

- знання про результат праці (вироби, їхні деталі та ін.);
- знання про предмет праці: матеріали (пластилін, папір та картон, природні, текстильні матеріали, дріт), заготовки, напівфабрикати та ін.;
- знання про засоби праці: інструменти робочі (стека, ножиці, гладилка, шило, голка, кусачки та ін.), контрольно-вимірювальні (мірка, лінійка, циркуль), допоміжні (підкладна дошка, наперсток та ін.), та ін.;
- знання про трудові дії (розкочати, примазати, відрізати, розмітити, вирізати та ін.) та послідовність їх виконання.

Знання оцінюються за: а) повнотою, б) правильністю, в) усвідомленістю (розуміння та виділення головного; вербалізація у вигляді відтворення (переказ) чи пояснення).

2. Операційно-організаційний компонент: виконання трудових дій, трудових завдань.

Оцінці підлягають:

- 1) при виконанні трудових дій -
 - а) правильність,
 - б) швидкість;
- 2) при виконанні трудових завдань -
 - а) розуміння завдання;
 - б) новизна умов завдання (за зразком, аналогічне, відносно нове);
 - в) самостійність виконання (контроль, допомога: *практична* – спільне виконання дії з учителем, показ дії; *вербальна* – повторний інструктаж, аналіз, пояснення завдання, запитання, підказка, вказівка; *загальна* – стимулювання, підтримка, схвалення, активізація уваги;
 - г) усвідомленість способу виконання завдання (відтворення (переказ), пояснення);
 - д) якість виробу (виконаної роботи);
 - є) цілеспрямованість, поетапність виконання;
- 3) вміння організувати робоче місце і підтримувати порядок на ньому під час занять;
- 4) вміння дотримуватись правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог.

3. Емоційно-мотиваційний компонент – ставлення до навчально-практичної діяльності.

Ставлення оцінюється за:

- а) характером і силою (байдуже, недостатньо виразне позитивне, зацікавлене, виразне позитивне);
- б) дійовістю (від споглядального (пасивного) до дійового);
- в) сталістю (від епізодичного до сталого).

Характеристики змістового, операційно-організаційного та емоційно-мотиваційного компонентів навчально-практичної діяльності дитини покладаються в основу визначення **рівнів досягнень з трудового навчання** (I – початковий, II – середній, III – достатній, IV – високий) та **критеріїв оцінювання навчальних досягнень**, відповідних їм **оцінок у балах** (табл. 2).

Визначенню в учня рівня навчальних досягнень (та оцінки у балах) сприятиме з'ясування міри прояву характеристик об'єктів оцінювання – змістового, операційно-організаційного та емоційно-мотиваційного компонентів навчально-практичної діяльності (табл.1).

Таблиця 1

Об'єкт та показник оцінювання	Рівень (та бали)			
	I	II	III	IV

1. Змістовий компонент (знання)				
а) повнота	Фрагментарне відтворення	відтворення до половини обсягу матеріалу	відтворення більшої частини матеріалу	відтворення повного обсягу матеріалу
б) правильність	-	4 – не завжди точно 5 – в основному правильно - правильно	7 - не завжди точно 8 –в основному правильно 9 - правильно	10 - не завжди точно 11 –в основному правильно 12 - правильно
в) усвідомленість	-	матеріал в основному розуміє	матеріал розуміє, може виділити головне, частково пояснити	матеріал розуміє, може виділити головне, пояснити
2. Операційно-організаційний компонент				
1) Виконання дій				
а) правильність	-	зі значними похибками	в основному правильно	правильно
б) швидкість (норми часу визначає вчитель)	-	занадто повільно	повільно	відповідно до норми часу
2) Виконання завдань				
а) розуміння завдання	–	з допомогою	в основному	розуміє
б) новизна умов завдання	–	за зразком	аналогічні завдання	аналогічні, відносно нові завдання
в) самостійність виконання	постійний контроль, значна допомога	постійний контроль, допомога за ситуацією	контроль та допомога в окремих випадках	допомога в окремих випадках
г) усвідомленість способу виконання	–	переказує	переказує та частково пояснює	пояснює
д) якість виробу	–	недостатня	задовільна	достатньо висока
є) цілеспрямованість виконання	–	недостатньо цілеспрямоване	в основному відповідає вимогам	відповідає вимогам
3) Організація робочого місця	–	недостатньо відповідає	в основному відповідає	відповідає вимогам

		вимогам	вимогам	
4) Дотриман-ня правил безпечної праці та сан.-гігієнічних вимог	—	недостатньо відповідає вимогам	в основному відповідає вимогам	відповідає вимогам
3. Емоційно-мотиваційний компонент (ставлення до діяльності) а) характер і сила б) дійовість в) сталість	байдуже чи слабковиразне позитивне	позитивне, але недостатньо виразне, дійове, стале	достатньо стале зацікавлене	стале, виразно позитивне

Загальна характеристика рівнів навчальних досягнень

I рівень – початковий. Учень з допомогою вчителя впізнає та називає об'єкт вивчення, фрагментарно відтворює окремі його ознаки. Трудове завдання розуміє лише після спільного з учителем аналізу умов завдання (зразка та ін.), його пояснення. Виконує трудові дії, прості трудові завдання спільно з учителем. Ставлення до навчально-практичної діяльності байдуже чи слабковиразне позитивне. Потребує стимуляції, постійного контролю та значної допомоги щодо виконання трудового завдання, організації робочого місця, виконання санітарно-гігієнічних вимог та вимог техніки безпеки.

II рівень – середній. Учень називає об'єкт вивчення. Відтворює до половини обсягу навчального матеріалу. Матеріал в основному розуміє, але визначити в ньому головне ще не може. Розуміння трудового завдання потребує додаткового аналізу умов (зразка та ін.). Виконує за зразком прості завдання (на основі показу дій). За допомогою вчителя відтворює (переказує) спосіб виконання трудового завдання. Правильність та швидкість виконання трудових дій недостатня. Виготовлений виріб (виконана робота) має низький рівень якості. Ставлення до навчально-практичної діяльності позитивне, але недостатньо виразне, дійове, стале. Потребує постійного контролю та допомоги за потребою щодо цілеспрямованого поетапного виконання трудового завдання, організації робочого місця, виконання санітарно-гігієнічних вимог та вимог техніки безпеки.

III рівень – достатній. Учень відтворює більшу частину навчального матеріалу. Матеріал розуміє, може визначити в ньому головне, частково пояснити. Трудове завдання в основному розуміє. Виконує аналогічні трудові завдання та відтворює (переказує) спосіб його виконання. Трудові дії виконує в основному правильно, але повільно. Виготовлений виріб (виконана робота) має достатній для використання за призначенням рівень якості. Ставлення до навчально-практичної діяльності достатньо стале зацікавлене. Цілеспрямованість, поетапність виконання завдання, організація робочого місця, дотримання санітарно-гігієнічних правил та техніки безпеки в основному відповідають вимогам. В окремих випадках потребують контролю та допомоги.

IV рівень – високий. Учень відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Матеріал розуміє, може визначити в ньому головне, пояснити. Трудове завдання розуміє. Виконує аналогічні трудові завдання, пояснює спосіб їх виконання. Відносно нові трудові завдання виконує з допомогою вчителя. Трудові дії виконує правильно та відповідно до норм часу. Виготовлений виріб має достатньо високий рівень якості. Цілеспрямованість трудового завдання, організація робочого місця, дотримання санітарно-гігієнічних правил та техніки безпеки відповідають вимогам. Стале, виразно-позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I - початковий	1	Учень за допомогою вчителя впізнає об'єкт вивчення. Ставлення до навчально-практичної діяльності байдуже. Потребує стимуляції та постійної значної допомоги щодо виконання трудових дій, завдання, організації робочого місця, виконання санітарно-гігієнічних вимог та техніки безпеки.
	2	Учень має уявлення про об'єкт вивчення і за допомогою вчителя називає його. Спільно з учителем виконує окремі трудові дії. Ставлення до навчально-практичної діяльності байдуже. Потребує стимуляції та постійної значної допомоги щодо виконання трудових дій, завдання, організації робочого місця, виконання санітарно-гігієнічних вимог та техніки безпеки.
	3	Учень має уявлення про об'єкт вивчення і за допомогою вчителя називає його. Фрагментарно відтворює його ознаки. Спільно з учителем виконує окремі трудові дії, прості завдання. Має байдуже або слабковиразне позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності. Потребує стимуляції та постійної значної допомоги щодо виконання трудових дій, завдання, організації робочого місця, виконання санітарно-гігієнічних вимог та техніки безпеки.
II – середній	4	Учень називає об'єкт вивчення. За допомогою вчителя відтворює (не завжди правильно) до половини обсягу навчального матеріалу. Матеріал в основному розуміє, але визначити в ньому головне ще не може. Розуміння завдання потребує спільного з учителем аналізу та пояснення. Виконує за зразком прості трудові завдання (на основі показу дій). Правильність і швидкість виконання окремих трудових дій – недостатні. Виготовлений виріб (виконана робота) має низьку якість, його недоліки виправленню не підлягають. Має позитивне, але недостатньо виразне, стає та дійове ставлення до навчально-практичної діяльності. Потребує постійного контролю та своєчасної допомоги щодо цілеспрямованого поетапного виконання трудового завдання, організації робочого місця, виконання санітарно-гігієнічних вимог та техніки безпеки.
	5	Учень називає об'єкт вивчення. Відтворює в основному правильно до половини обсягу навчального матеріалу. Матеріал в основному розуміє, але визначити в ньому головне ще не може. Розуміння завдання потребує його додаткового аналізу. Виконує за зразком прості трудові завдання (на основі показу дій чи за вербальною допомогою). Правильність і швидкість виконання окремих трудових дій – недостатні. Виготовлений виріб (виконана робота) має низьку якість, його недоліки виправленню не підлягають. За допомогою вчителя відтворює (переказує) спосіб виконання трудового завдання. Має позитивне, але недостатньо виразне, стає та дійове ставлення до навчально-практичної діяльності. Потребує постійного контролю та своєчасної допомоги щодо цілеспрямованого поетапного виконання трудового завдання, організації робочого місця, виконання санітарно-гігієнічних вимог та техніки безпеки.

	6	<p>Учень правильно відтворює до половини обсягу навчального матеріалу. Матеріал в основному розуміє, але визначити в ньому головне ще не може. Розуміння трудового завдання потребує додаткового аналізу умов завдання (зразка та ін.). Виконує за зразком прості трудові завдання за вербальною допомогою вчителя. Правильність і швидкість виконання окремих трудових дій – недостатні. Виготовлений виріб (виконана робота) має низьку якість, але його недоліки підлягають виправленню. За допомогою вчителя відтворює (переказує) спосіб виконання трудового завдання. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчально-практичної діяльності. Потребує постійного контролю та своєчасної допомоги щодо цілеспрямованого поетапного виконання трудового завдання, організації робочого місця, виконання санітарно-гігієнічних вимог та техніки безпеки.</p>
III – достатній	7	<p>Учень не завжди правильно відтворює більшу частину навчального матеріалу. Матеріал розуміє. За допомогою вчителя може визначити в ньому головне, частково пояснити. Трудове завдання в основному розуміє. В основному правильно виконує аналогічне трудове завдання, відтворює (переказує) спосіб його виконання. В основному правильно, але повільно виконує окремі трудові дії. Виготовлений виріб (виконана робота) має достатню для використання за призначенням якість. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчально-практичної діяльності. Цілеспрямованість, поетапність виконання завдання, організація робочого місця, дотримання санітарно-гігієнічних правил та техніки безпеки в основному відповідають вимогам. В окремих випадках потребують контролю та допомоги.</p>
	8	<p>Учень в основному правильно відтворює більшу частину навчального матеріалу. Матеріал розуміє, може визначити в ньому головне, частково пояснити. Трудове завдання в основному розуміє. Правильно виконує аналогічне трудове завдання та відтворює (переказує) спосіб його виконання. Окремі трудові дії виконує в основному правильно, але повільно. Виготовлений виріб (виконана робота) має задовільну якість. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчально-практичної діяльності. Цілеспрямованість, поетапність виконання завдання, організація робочого місця, дотримання санітарно-гігієнічних правил та техніки безпеки в основному відповідають вимогам. В окремих випадках потребують контролю та допомоги.</p>
	9	<p>Учень правильно відтворює більшу частину навчального матеріалу. Матеріал розуміє, може визначити в ньому головне, частково пояснити. Трудове завдання в основному розуміє. Правильно виконує аналогічне трудове завдання, відтворює (переказує) спосіб його виконання. Окремі трудові дії виконує в основному правильно, але повільно. Виготовлений виріб (виконана робота) має достатню якість. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчально-практичної діяльності. Цілеспрямованість, поетапність виконання завдання, організація робочого місця, дотримання санітарно-гігієнічних правил та техніки безпеки в основному відповідають вимогам. В окремих випадках потребують контролю та допомоги.</p>

	10	Учень не завжди точно відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Може пояснити, визначити в ньому головне. Трудове завдання розуміє. Виконує аналогічні трудові завдання, пояснює спосіб їх виконання. Відносно нові трудові завдання виконує за допомогою вчителя. Правильно та достатньо швидко виконує окремі трудові дії. Виготовлений виріб (виконана робота), при наявності незначних відхилень, має достатньо високу якість. Цілеспрямованість, поетапність виконання трудового завдання, організація робочого місця, дотримання санітарно-гігієнічних правил та техніки безпеки відповідають вимогам. Виразне стійке позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності.
IV - високий	11	Учень в основному правильно відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Може пояснити, визначити в ньому головне. Трудове завдання розуміє. Виконує аналогічні трудові завдання, пояснює спосіб їх виконання. Відносно нові трудові завдання виконує за допомогою вчителя. Може відтворити (переказати) спосіб його виконання. Окремі трудові дії виконує правильно та відповідно до норм часу. Виготовлений виріб (виконана робота) має достатньо високу якість. Цілеспрямованість, поетапність виконання трудового завдання, організація робочого місця, дотримання санітарно-гігієнічних правил та техніки безпеки відповідають вимогам. Виразне стійке позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності.
	12	Учень правильно відтворює матеріал, визначений навчальною програмою. Може пояснити, визначити в ньому головне. Трудове завдання розуміє. Виконує аналогічні та відносно нові трудові завдання, пояснює спосіб їх виконання. Окремі трудові дії виконує правильно та відповідно до норм часу. Виготовлений виріб (виконана робота) має високу якість. Цілеспрямованість, поетапність виконання трудового завдання, організація робочого місця, дотримання санітарно-гігієнічних правил та техніки безпеки відповідають вимогам. Виразне стійке позитивне ставлення до навчально-практичної діяльності.

Обов'язковими **видами оцінювання** навчальних досягнень учнів допоміжної школи є *поточне, тематичне та підсумкове*.

Враховуючи особливості навчальної діяльності учнів допоміжної школи, тематична оцінка виставляється за результатами поточного оцінювання. При цьому поточне оцінювання виконує діагностико-коригуючу, стимулюючу функції та передбачає виставлення оцінок у класному журналі.

Тематичному оцінюванню навчальних досягнень учнів підлягають основні результати вивчення теми (розділу), які визначає вчитель на основі вимог навчальної програми. Вони мають бути відомі учням від самого початку опрацювання, слугуючи орієнтиром у процесі роботи над темою. Тематична оцінка може виставлятися й автоматично на підставі результатів опанування учнем матеріалу теми упродовж її вивчення, з урахуванням поточних оцінок, а також після виконання відповідних підсумкових завдань з теми. Кожну оцінку вчитель повинен мотивувати, доводити до відома учня та оголошувати перед класом (групою). Протягом вивчення значних за обсягом тем доцільно проводити кілька проміжних тематичних оцінювань. Підсумкова оцінка за семестр виставляється за результатами тематичного оцінювання, а за рік – на основі семестрових оцінок.

У першому класі допоміжної школи оцінювання навчальних досягнень учнів повною мірою за пропонованою системою не проводиться. Учень переводиться до другого класу на підставі підготовленої вчителем психолого-педагогічної характеристики, в якій визначається у вербальній формі загальний рівень засвоєння навчального матеріалу (загальний рівень навчальних досягнень), тобто бальна оцінка не виставляється.

ОХОРОНА ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я (1-4 КЛАСИ)

Об'єктами контролю та оцінювання навчальних досягнень в учнів допоміжної школи з предмета "Охорона життя і здоров'я" є взаємопов'язані *змістовий, операційно-організаційний та мотиваційний* компоненти їх навчально-практичної діяльності. Зокрема, оцінці підлягають *знання* компонентів стандартної ситуації та *вміння* застосовувати їх на практиці, приймати рішення в стандартних і нестандартних ситуаціях.

Знання стандартної ситуації включає знання 5-ти компонентів:

- 1) предмет дії, його складові й ознаки;
- 2) зміст операцій, що входять до складу дії (процес, процедура);
- 3) прилади та інструменти, які необхідно використовувати при виконанні дії (засоби);
- 4) умови, за яких має виконуватись дія;
- 5) результати, які мають бути досягнуті внаслідок виконання дії (продукт).

Відповідно, учень має знати:

- 1) що трапилося;
- 2) як діяти;
- 3) які засоби є у наявності для захисту;
- 4) в яких умовах треба діяти;
- 5) якого результату передбачається досягти.

Нестандартною ситуація є тоді, коли учневі невідомий хоча б один з компонентів, або йому потрібно зробити вибір з декількох запропонованих варіантів і вибір обґрунтувати.

Характеристики змістового, операційно-організаційного, мотиваційного компонентів діяльності покладено в основу визначення **рівнів та критеріїв оцінювання навчальних досягнень** учнів допоміжної школи, відповідних їм **оцінок у балах**.

Таблиця 1

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I – початковий	1	Учень за допомогою вчителя впізнає та називає окремі елементи матеріалу про служби: пожежну, міліцію, медичну, газу; про поведінку вдома, на вулиці. Потребує постійної допомоги з боку вчителя. Ставлення до навчання байдуже.
	2	Учень за допомогою вчителя фрагментарно, не завжди правильно відтворює окремі елементи матеріалу про служби: пожежну, міліцію, медичну, газу; про поведінку вдома, на вулиці. Потребує постійної допомоги, стимуляції з боку вчителя. Ставлення до навчання байдуже.
	3	Учень за допомогою вчителя фрагментарно, не завжди точно відтворює обсяг навчального матеріалу. Має уявлення про міліцію, службу газу, пожежну службу. Правила поведінки вдома, з вогнем, з водою, гострими предметами; місця небезпечні для розваг; основні правила навчальної праці; правила особистої гігієни. Відомості про раціональне харчування та місця для переходу вулиці відтворює переважно за допомогою вчителя. Ставлення до навчання слабковиразне позитивне. Потребує постійної допомоги з боку учителя.
II – середній	4	Учень за допомогою вчителя відтворює, але не завжди правильно, до половини обсягу навчального матеріалу: про поведінку вдома з вогнем, водою, гострими предметами; місця небезпечні для розваг; основні правила навчальної праці; правила особистої гігієни; про раціональне харчування; місця безпечного переходу вулиці; плутає номери телефонів міліції, служби газу, домашнього телефону. Матеріал в основному розуміє. Має позитивне, але недостатньо виразне, стає та дійове ставлення до навчання. Потребує допомоги за ситуацією.

	5	Учень відтворює, в основному, до половини обсягу навчального матеріалу, плутає номери телефонів міліції, служби газу, медичної служби, домашнього телефону. В основному відтворює знання про ситуації, в яких слід викликати дані служби; правила поведінки при намаганні сторонніх потрапити в житло; про недопустимість пустощів з вогнем, водою, гострими предметами; місця, небезпечні для розваг; основні правила навчальної праці; правила особистої гігієни; про раціональне харчування і про організацію дорожнього руху; місця безпечного переходу вулиці. Матеріал в основному розуміє. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання. Потребує допомоги за ситуацією.
	6	Учень правильно відтворює до половини обсягу навчального матеріалу, плутає номери телефонів міліції, служби газу, медичної служби, пожежної служби, домашнього телефону. В основному знає про ситуації, при яких слід викликати дані служби; знає правила поведінки при намаганні сторонніх потрапити в житло; про недопустимість пустощів з вогнем, водою, гострими предметами; знає місця, небезпечні для розваг; основні правила навчальної праці, правила особистої гігієни; про раціональне харчування, про організацію пішохідного руху, місця безпечного переходу вулиці. Матеріал в основному розуміє. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання. Потребує допомоги за ситуацією.
Ш – достатній	7	Учень не завжди точно відтворює більшу частину матеріалу. Знає номери телефонів міліції, служби газу, медичної служби, пожежної, домашнього телефону; про ситуації, при яких слід викликати дані служби; правила поведінки при намаганні сторонніх потрапити в житло; про недопустимість пустощів з вогнем, водою, гострими предметами; місця, небезпечні для розваг; основні правила навчальної праці; правила особистої гігієни; про раціональне харчування; про організацію пішохідного руху; місця безпечного переходу вулиці. Матеріал розуміє. З допомогою вчителя здатний пояснити, виділити головне та другорядне. Здатний, але не завжди правильно, застосовувати набуті знання в знайомих ситуаціях. Достатньо стале, зацікавлене ставлення до навчання. Потребує допомоги в окремих випадках.
	8	Учень в основному правильно відтворює більшу частину матеріалу, про номери телефонів міліції, служби газу, медичної служби, пожежної, домашнього телефону; про ситуації, при яких слід викликати дані служби; правила поведінки при намаганні сторонніх потрапити в житло; про недопустимість пустощів з вогнем, водою, гострими предметами; місця, небезпечні для розваг; основні правила навчальної праці; правила особистої гігієни; про раціональне харчування; про організацію пішохідного руху; місця безпечного переходу вулиці. Матеріал розуміє. Може виділити головне та другорядне, частково пояснити. Застосовує знання в знайомих ситуаціях. Достатньо стале, зацікавлене ставлення до навчання.

	9	<p>Учень правильно відтворює більшу частину матеріалу: домашню адресу, номер домашнього телефону, телефонів зв'язку з батьками, служби газу, міліцією, пожежною службою, медичною допомогою; про ситуації, при яких слід викликати дані служби; правила поведінки при намаганні сторонніх потрапити в житло; про недопустимість пустощів з вогнем, водою, гострими предметами; місця, небезпечні для розваг; основні правила навчальної праці; правила особистої гігієни; про раціональне харчування; про організацію пішохідного руху; місця безпечного переходу вулиці. Навчальний матеріал розуміє, може частково пояснити, робить правильні висновки за допомогою вчителя. Застосовує знання в знайомих ситуаціях. Має достатньо стале, зацікавлене ставлення до навчання.</p>
--	---	--

IV – високий	10	Учень не завжди точно відтворює повний обсяг матеріалу, зокрема про домашню адресу, номер домашнього телефону, телефони зв'язку з батьками, службою газу, міліцією, пожежною службою, медичною допомогою; про ситуації, в яких слід викликати дані служби; правила поведінки при намаганні сторонніх потрапити в житло; про недопустимість пустощів з вогнем, водою, гострими предметами; місця, небезпечні для розваг; основні правила навчальної праці; правила особистої гігієни; про раціональне харчування; про організацію пішохідного руху; місця безпечного переходу вулиці. Навчальний матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне та другорядне. Нові завдання виконує з незначною допомогою вчителя. Виразне та стійке позитивне ставлення до навчання.
	11	Учень в основному правильно і повно відтворює навчальний матеріал: домашню адресу, номер домашнього телефону, телефони зв'язку з батьками, службою газу, міліцією, пожежною службою, медичною допомогою; знає про ситуації, в яких слід викликати дані служби; правила поведінки при намаганні сторонніх потрапити в житло; про недопустимість пустощів з вогнем, водою, гострими предметами; місця, небезпечні для розваг; основні правила навчальної праці; правила особистої гігієни; про раціональне харчування; про організацію пішохідного руху; місця безпечного переходу вулиці. Використовує ці знання у знайомих та відносно нових ситуаціях. Навчальний матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне та другорядне. Має виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.
	12	Учень має міцні знання про домашню адресу, номери домашнього телефону, телефони зв'язку з батьками, службою газу, міліцією, пожежною службою, медичною допомогою; про ситуації, в яких слід викликати дані служби; правила поведінки при намаганні сторонніх потрапити в житло; про недопустимість пустощів з вогнем, водою, гострими предметами; місця, небезпечні для розваг; основні правила навчальної праці; правила особистої гігієни; про раціональне харчування; про організацію пішохідного руху; місця безпечного переходу вулиці, використовує ці знання у знайомих та відносно нових ситуаціях. Навчальний матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне та другорядне. Має виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 2 класу
I – початковий	1	Учень за допомогою вчителя впізнає та називає елементи матеріалу про правила поведінки при пожежі; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку; правила вживання грибів. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Ставлення до навчання байдуже.
	2	Учень за допомогою вчителя фрагментарно відтворює окремі елементи матеріалу про правила поведінки при пожежі; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку; правила вживання грибів, про необхідність користуватися йодом, зеленкою, бинтом, ватою. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Ставлення до навчання байдуже.
	3	Учень переважно за допомогою вчителя, фрагментарно відтворює незначний обсяг навчального матеріалу про правила поведінки при пожежі; з отруйними речовинами; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку; правила вживання грибів; про необхідність користуватися йодом, зеленкою, бинтом, ватою, викликати швидку допомогу. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Має слабковиразне, але позитивне ставлення до навчання.
II – середній	4	Учень за допомогою вчителя відтворює (але не завжди правильно) до половини обсягу навчального матеріалу: про правила поведінки при пожежі, вимкненні світла; з отруйними речовинами; побутовими інструментами; правила поведінки під час відпочинку в лісі; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку; правила вживання грибів. Не завжди правильно може користуватися йодом, зеленкою, бинтом, ватою. Матеріал в основному розуміє. Потребує постійної допомоги за ситуацією. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.
	5	Учень в основному правильно відтворює до половини обсягу матеріалу про правила поведінки при пожежі, вимкненні світла; з отруйними речовинами, ліками, побутовими інструментами; правила поведінки під час відпочинку в лісі; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку, при сонячних опіках; правила вживання грибів. Не завжди правильно може користуватися йодом, перекисом водню, зеленкою, бинтом, лейкопластиром, ватою, викликати швидку допомогу. Матеріал в основному розуміє. Потребує допомоги за ситуацією. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.

	6	<p>Учень правильно відтворює до половини обсягу матеріалу про правила поведінки при витоку газу, пожежі, вимкненні світла; з отруйними речовинами, ліками, побутовими інструментами; правила поведінки під час відпочинку в лісі; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку, при сонячних опіках, переохолодженнях; правила вживання грибів, ягід; про небезпечні ігри у школі. Не завжди правильно може користуватися йодом, перекисом водню, зеленкою, бинтом, лейкопластиром, ватою, викликати швидку допомогу, переходити дорогу. Матеріал в основному розуміє. Здатний застосувати знання в добре знайомих ситуаціях. Потребує допомоги за ситуацією. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.</p>
Ш – достатній	7	<p>Учень не завжди точно відтворює більшу частину матеріалу про правила поведінки при витоку газу, пожежі, вимкненні світла; з отруйними речовинами, ліками, побутовими інструментами; про дорожню розмітку; правила поведінки під час відпочинку в лісі; про безпеку під час купання; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку, частково про домедичну допомогу при сонячних опіках, переохолодженнях; правила вживання грибів, ягід; про небезпечні ігри у школі. В основному правильно користується йодом, перекисом водню, зеленкою, бинтом, лейкопластиром, ватою, викликає швидку допомогу, переходить дорогу. Матеріал розуміє, з допомогою вчителя здатний пояснити, виділити головне та другорядне. Здатний, але не завжди правильно, застосувати набуті знання в знайомих ситуаціях. Потребує допомоги в окремих випадках. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.</p>
	8	<p>Учень в основному правильно відтворює більшу частину матеріалу про правила поведінки при витоку газу, затопленні в квартирі, пожежі, вимкненні світла; з отруйними речовинами, побутовими інструментами, ліками; правила поведінки під час відпочинку в лісі; про вплив на здоров'я сонця, води, повітря; про дорожню розмітку; про безпеку під час купання; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку, частково про домедичну допомогу при сонячних опіках, переохолодженнях; правила вживання грибів, ягід; про небезпечні ігри у школі. Може в основному правильно користуватися йодом, перекисом водню, зеленкою, бинтом, лейкопластиром, ватою, викликати швидку допомогу, переходити дорогу. Матеріал розуміє, може частково пояснити, виділити головне та другорядне. Застосовує знання в знайомих ситуаціях. З допомогою вчителя переносить на нову ситуацію. Потребує допомоги в окремих випадках. Достатньо стале, зацікавлене ставлення до навчання.</p>

	9	<p>Учень правильно відтворює більшу частину матеріалу про правила поведінки при витоку газу, затопленні в квартирі, пожежі, вимкненні світла; з отруйними речовинами, побутовими інструментами, ліками; правила поведінки під час відпочинку в лісі; про позитивний і негативний вплив на здоров'я людини сонця, води, повітря; про дорожню розмітку; про безпеку під час купання; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку, частково про домедичну допомогу при сонячних опіках, переохолодженнях; правила вживання грибів, ягід, рослин; про небезпечні ігри та місце для розваг у школі. Може в основному правильно користуватися йодом, перекисом водню, зеленкою, бинтом, лейкопластиром, ватою, викликати швидку допомогу, переходити дорогу. Матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне та другорядне. За допомогою вчителя робить правильні висновки. Застосовує знання в знайомих ситуаціях. Має достатньо стале, зацікавлене ставлення до навчання.</p>
IV – високий	10	<p>Учень не завжди точно відтворює новий обсяг матеріалу про правила поведінки при витоку газу, затопленні в квартирі, пожежі, вимкненні світла; з отруйними речовинами, побутовими інструментами, ліками; правила поведінки під час відпочинку в лісі; про позитивний і негативний вплив на здоров'я людини сонця, води, повітря; про дорожню розмітку; про безпеку під час купання; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку, частково про домедичну допомогу при сонячних опіках, переохолодженнях; правила вживання грибів, ягід, рослин; про небезпечні ігри та місце для розваг у школі. Правильно користується йодом, перекисом водню, зеленкою, бинтом, лейкопластиром, ватою, викликає швидку допомогу, переходить дорогу. Матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне та другорядне, застосувати знання в знайомих ситуаціях, нові завдання виконує з незначною допомогою вчителя. Виразне та стійке позитивне ставлення до навчання.</p>
	11	<p>Учень в основному правильно і повно відтворює навчальний матеріал про правила поведінки при витоку газу, затопленні в квартирі, пожежі, вимкненні світла; з отруйними речовинами, побутовими інструментами, ліками; правила поведінки під час відпочинку в лісі; про позитивний і негативний вплив на здоров'я людини сонця, води, повітря; про дорожню розмітку; про безпеку під час купання; правила вживання грибів, ягід, рослин; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку, частково про домедичну допомогу при сонячних опіках, переохолодженнях; про небезпечні ігри, місце для розваг у школі. Правильно користується йодом, перекисом водню, зеленкою, бинтом, лейкопластиром, викликає швидку допомогу. Матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне, другорядне; застосувати знання в знайомих та відносно нових ситуаціях. Виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.</p>

	12	Учень правильно і повно відтворює навчальний матеріал про правила поведінки при витоку газу, затопленні в квартирі, пожежі, вимкненні світла; з невизначеними, отруйними речовинами, ліками, побутовими приладами, інструментами; правила поведінки під час відпочинку в лісі; про позитивний і негативний вплив на здоров'я людини сонця, води, повітря; про дорожню розмітку; про безпеку під час купання; про необхідність допомоги під час потрапляння в ополонку, частково про домедичну допомогу при сонячних опіках, переохолодженнях; правила вживання грибів, ягід, рослин; про небезпечні ігри та місце для розваг у школі. Може користуватися йодом, перекисом водню, зеленкою, бинтом, лейкопластиром, ватою, викликати швидку допомогу, переходити дорогу. Матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне та другорядне. Застосовує набуті знання, вміння, навички в знайомих та відносно нових ситуаціях. Виразне та стійке позитивне ставлення до навчання.
--	----	---

Таблиця 3

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 3 класу
I – початковий	1	Учень за допомогою вчителя впізнає та називає окремі елементи матеріалу про правила поведінки на дорозі; на пожежі, в школі; правила виклику необхідних служб при небезпечних ситуаціях. Потребує постійної допомоги, стимуляції діяльності з боку вчителя. До навчання байдужий.
	2	Учень за допомогою вчителя фрагментарно відтворює окремі елементи матеріалу про правила поведінки при пожежі, на дорозі, в школі, при травмуваннях; правила використання електроприладів; правила виклику аварійних служб при небезпечних ситуаціях. Потребує постійної допомоги, стимуляції діяльності з боку вчителя. Ставлення до навчання байдуже.
	3	Учень переважно за допомогою вчителя фрагментарно відтворює незначний обсяг навчального матеріалу про правила поведінки при пожежі, на дорозі, в школі, при травмуваннях, при харчових отруєннях; про правила користування електроприладами та виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях. Потребує стимуляції діяльності з боку вчителя, постійної допомоги. Має слабковиразне позитивне ставлення до навчання.
II – середній	4	Учень за допомогою вчителя відтворює (але не завжди правильно) до половини обсягу навчального матеріалу: про правила поведінки при пожежі, на дорозі, в школі, при травмуваннях, при харчових отруєннях; про безпеку дихання токсичними речовинами; про правила користування електроприладами та виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях. Матеріал в основному розуміє. Потребує допомоги за ситуацією. Має позитивне, але недостатньо виразне, стає та дійове ставлення до навчання.
	5	Учень в основному правильно відтворює до половини обсягу навчального матеріалу про правила поведінки при пожежі, на дорозі, в природі, в школі, при травмуваннях, про дії при харчовому отруєнні; безпеку дихання токсичними речовинами; про правила користування електроприладами та виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях. Матеріал в основному розуміє. Потребує допомоги за ситуацією. Має позитивне, але недостатньо виразне, стає та дійове ставлення до навчання.
		Учень правильно відтворює до половини обсягу матеріалу про

	6	правила поведінки при пожежі, на дорозі, в природі, в школі, при травмуваннях та попаданні сторонніх предметів в ніс, очі, вуха, дихальні шляхи; про дії при харчовому отруєнні; небезпеку дихання токсичними речовинами та правила виклику аварійних служб при небезпечних ситуаціях. Матеріал в основному розуміє. Здатний застосувати знання в добре знайомих ситуаціях. Потребує допомоги за ситуацією. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.
Ш – достатній	7	Учень не завжди точно відтворює більшу частину матеріалу про запобігання виникненню пожеж, правила поведінки при пожежі, на дорозі, в природі, в школі, при травмуваннях та попаданні сторонніх предметів у ніс, очі, вуха, дихальні шляхи; про наслідки дихання токсичними речовинами для здоров'я; про ознаки харчового отруєння та частково про медичну допомогу при харчових отруєннях. Вміє в основному правильно користуватися електроприладами, викликати відповідну службу при виникненні небезпечної ситуації. Матеріал розуміє, за допомогою вчителя здатний пояснити, виділити головне та другорядне. Здатний, але не завжди правильно, застосувати набуті знання в знайомих ситуаціях. Потребує допомоги в окремих випадках. Достатньо стале, зацікавлене ставлення до навчання.
	8	Учень в основному правильно відтворює більшу частину матеріалу про запобігання виникненню пожеж, правила поведінки при пожежі, на дорозі, в природі, в школі; як себе поводити при травмуванні та попаданні сторонніх предметів в ніс, очі, вуха, дихальні шляхи; про наслідки дихання токсичними речовинами для здоров'я; про ознаки харчового отруєння та домедичну допомогу при харчових отруєннях. Вміє в основному правильно користуватися електроприладами, викликати відповідну службу при виникненні небезпечної ситуації. Матеріал розуміє, може виділити головне, другорядне, частково пояснити. Застосовує знання в знайомих ситуаціях. З допомогою вчителя переносить на нову ситуацію. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.
	9	Учень правильно відтворює більшу частину матеріалу про запобігання виникненню пожеж, правила поведінки при пожежі, на дорозі, в природі, в школі; як себе поводити при травмуванні, попаданні сторонніх предметів в ніс, очі, вуха, дихальні шляхи та способи самопомоги; про наслідки дихання токсичними речовинами для здоров'я; про ознаки харчового отруєння та домедичну допомогу при харчових отруєннях. Вміє в основному правильно користуватися електроприладами, викликати відповідну службу при виникненні небезпечної ситуації. Матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне, другорядне. За допомогою вчителя робить правильні висновки. Має достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.

IV – високий	10	Учень не завжди точно відтворює повний обсяг матеріалу про запобігання виникненню пожеж, правила поведінки при пожежі, на дорозі, в природі, в школі; як себе поводити при травмуванні, попаданні сторонніх предметів в ніс, очі, вуха, дихальні шляхи та способи самопомоги; про наслідки дихання токсичними речовинами для здоров'я; про ознаки харчового отруєння та домедичну допомогу при харчових отруєннях. Вміє викликати відповідну службу при виникненні небезпечної ситуації, правильно користуватися електроприладами. Навчальний матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне, другорядне, застосовувати знання в знайомих ситуаціях. Нові завдання виконує з незначною допомогою вчителя. Виразне та стійке позитивне ставлення до навчання.
	11	Учень в основному правильно і повно відтворює навчальний матеріал про те, як діяти на пожежі, знає як запобігти виникненню пожежі; правила поведінки на дорозі, в природі, в школі, як себе поводити під час травмування, попадання сторонніх предметів в ніс, очі, вуха, дихальні шляхи, способи самопомоги; про наслідки дихання токсичними речовинами для здоров'я; про ознаки та домедичну допомогу при харчових отруєннях. Вміє правильно користуватися електроприладами, викликати відповідну службу при виникненні небезпечної ситуації. Навчальний матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне, другорядне, застосувати знання на практиці в знайомих та відносно нових ситуаціях. Має виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.
	12	Учень правильно і повно відтворює навчальний матеріал про те, як запобігти виникненню пожежі, як діяти при пожежі, правила поведінки на дорозі, в природі, в школі, як себе поводити під час травмування, попадання сторонніх предметів в ніс, очі, вуха, дихальні шляхи, способи самопомоги; про наслідки дихання токсичними речовинами для здоров'я; про ознаки та домедичну допомогу при харчових отруєннях. Вміє правильно користуватися електроприладами, викликати відповідну службу при виникненні небезпечної ситуації. Матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне, другорядне. Застосовує набуті знання, вміння і навички в знайомих та відносно нових ситуаціях. Виразне стійке позитивне ставлення до навчання.

Таблиця 4

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I – початковий	1	Учень за допомогою вчителя впізнає та називає окремі елементи матеріалу про правила запобігання пожежам, використання кухонного приладдя, виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Ставлення до навчання байдуже.
	2	Учень за допомогою вчителя фрагментарно відтворює окремі елементи матеріалу про правила запобігання пожежам, використання кухонного приладдя, правила їзди на велосипеді; про правила виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Ставлення до навчання байдуже.
	3	Учень переважно за допомогою вчителя фрагментарно відтворює незначний обсяг навчального матеріалу про використання кухонного приладдя, правила запобігання пожежам, правила їзди на велосипеді; про правила виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях. Потребує стимулювання діяльності з боку вчителя, постійної допомоги. Має слабковиразне позитивне ставлення до навчання.
II – середній	4	Учень за допомогою вчителя відтворює, але не завжди правильно, до половини обсягу навчального матеріалу про правила запобігання пожежам, правила їзди на велосипеді; про шкідливість алкоголю; про правила виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях. Матеріал в основному розуміє. Потребує допомоги за ситуацією. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.
	5	Учень в основному правильно відтворює до половини обсягу навчального матеріалу про правила запобігання виникненню пожежі; правила використання побутових електроприладів, кухонного приладдя; правила їзди на велосипеді; про шкідливість алкоголю; про правила виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях; про потребу піклування про своє життя та здоров'я. Матеріал в основному розуміє. Потребує допомоги за ситуацією. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.
	6	Учень правильно відтворює до половини обсягу матеріалу про запобігання виникнення пожежі; безпеку запрошення до дому незнайомих людей; правила використання побутових електроприладів, кухонного приладдя; про уникнення нападу; про існування неформальних релігійних сект, правила їзди на велосипеді; наслідки ДТП; обов'язки в школі; про шкідливість алкоголю; профілактику інфекційних захворювань; про правила виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях; про потребу піклування про своє життя та здоров'я. Матеріал в основному розуміє. з допомогою вчителя може пояснити, здатний застосувати знання в добре знайомих ситуаціях. Потребує стимулювання діяльності з боку вчителя. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.

III – достатній	7	<p>Учень в основному правильно відтворює більшу частину матеріалу про запобігання виникнення пожежі; безпеку запрошення до дому незнайомих людей; правила використання побутових електроприладів, кухонного приладдя; правила поведінки при аварії на підприємстві, що знаходиться поряд; як уникнути нападу; про існування неформальних сект; про групи дорожніх знаків; правила їзди на велосипеді; наслідки ДТП; правила домедичної допомоги під час обмороження, переохолодження; обов'язки в школі; про шкідливість алкоголю; профілактику інфекційних захворювань; про правила виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях; про потребу піклування про своє життя та здоров'я. З допомогою вчителя здатний пояснити, виділити головне та другорядне. Здатний, але не завжди правильно, застосувати набуті знання на практиці в знайомих ситуаціях. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.</p>
	8	<p>Учень в основному правильно відтворює більшу частину матеріалу про запобігання виникнення пожежі; безпеку запрошення до дому незнайомих людей; правила використання побутових електроприладів, кухонного приладдя; правила поведінки при аварії на підприємстві, що знаходиться поряд; як уникнути нападу; про існування неформальних сект; про групи дорожніх знаків і їх призначення; правила їзди на велосипеді; наслідки ДТП; правила домедичної допомоги під час обмороження, переохолодження; обов'язки в школі; про шкідливість алкоголю; профілактику інфекційних захворювань; про правила виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях; про потребу піклування про своє життя та здоров'я. Матеріал розуміє, може виділити головне та другорядне. Застосовує знання в знайомих ситуаціях, за допомогою вчителя переносить на нову ситуацію. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.</p>
	9	<p>Учень в основному правильно відтворює більшу частину матеріалу про запобігання виникнення пожежі; безпеку запрошення до дому незнайомих людей; правила використання побутових електроприладів, кухонного приладдя; правила поведінки при аварії на підприємстві, що знаходиться поряд; як уникнути нападу; про існування неформальних сект; про групи дорожніх знаків і їх призначення; правила їзди на велосипеді; наслідки ДТП; правила домедичної допомоги під час обмороження, переохолодження; права та обов'язки в школі; про шкідливість алкоголю; профілактику інфекційних захворювань; про правила виклику відповідних служб при небезпечних ситуаціях; про потребу піклування про своє життя та здоров'я. Навчальний матеріал може пояснити, виділити головне та другорядне, робить правильні висновки за допомогою вчителя. Має достатньо стале, зацікавлене ставлення до навчання.</p>

IV – високий	10	<p>Учень правильно і в основному повно відтворює знання про запобігання виникнення пожежі; небезпеку запрошення до дому незнайомих людей; правила використання побутових електроприладів, кухонного приладдя; правила поведінки при аварії на підприємстві, що знаходиться поряд зі школою; як уникнути нападу; про існування неформальних сект; про групи дорожніх знаків і їх призначення; правила їзди на велосипеді; наслідки ДТП; правила домедичної допомоги під час обмороження, переохолодження; права та обов'язки в школі; про шкідливість алкоголю; профілактику інфекційних захворювань. Вміє повідомляти відповідні служби про своє життя та здоров'я. Навчальний матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне та другорядне, нові завдання виконує з незначною допомогою вчителя. Виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.</p>
	11	<p>Учень правильно і повно відтворює знання про запобігання виникнення пожежі; небезпеку запрошення до дому незнайомих людей; правила використання побутових електроприладів, кухонного приладдя; правила поведінки при аварії на підприємстві, що знаходиться поряд; як уникнути нападу; про існування неформальних сект; про групи дорожніх знаків і їх призначення; правила їзди на велосипеді; наслідки ДТП; правила домедичної допомоги під час обмороження, переохолодження; поняття цінності та гідності життя людини; права та обов'язки в школі; про шкідливість алкоголю; профілактику інфекційних захворювань. Вміє повідомляти відповідні служби при небезпечних ситуаціях, піклуватися про своє життя та здоров'я. Навчальний матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне та другорядне, застосувати знання на практиці в знайомих ситуаціях. Виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.</p>
	12	<p>Учень правильно і повно відтворює матеріал, має міцні знання про небезпеку запрошення незнайомих людей у квартиру; правила використання побутових електроприладів, кухонного приладдя; правила поведінки на підприємстві, що знаходиться поряд зі школою, домівкою; як уникнути нападу; про існування неформальних сект; про групи дорожніх знаків і їх призначення; правила їзди на велосипеді; наслідки ДТП; правила домедичної допомоги під час обмороження, переохолодження; поняття цінності та гідності життя людини; права та обов'язки в школі; про шкідливість алкоголю; профілактику інфекційних захворювань. Вміє повідомляти відповідні служби про небезпечну ситуацію, піклуватися про своє життя та здоров'я. Матеріал розуміє, може пояснити, виділити головне та другорядне. Самостійно і адекватно застосовує набуті знання, вміння і навички в добре знайомих ситуаціях. Виразне, стійке, позитивне ставлення до навчання.</p>

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА (1 - 4 КЛАСИ)

В основу критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з фізичної культури покладено структурні компоненти навчально-практичної діяльності: *змістовий* (знання), *операційно-організаційний* (навички, вміння), конкретизовані до вимог навчальної програми допоміжної школи, та *емоційно-мотиваційний* – ставлення до навчання.

Таблиця 1

Рівень	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 1 класу
I – початковий	Учень володіє теоретичним матеріалом на елементарному рівні засвоєння. За допомогою вчителя називає правила поведінки на заняттях. Учень спільно з учителем може виконувати найпростіші вихідні положення; вправи на гімнастичній лаві; метання малого м'яча; відштовхування однією ногою при стрибках. За допомогою вчителя може підкорятися правилам рухливих ігор, бути дисциплінованим. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Ставлення до навчання байдуже, або слабо виразне позитивне.
II – середній	Учень знає: до половини обсягу навчального матеріалу. Зокрема знає своє місце в строю; як виконувати команди “Рівняйсь!”, “Струнко!”, хто такий “ведучий” і “заклучний”; правила поведінки на заняттях. Учень із значними помилками, які дещо порушують раціональну техніку і структуру рухової дії, вміє виконувати найпростіші вихідні положення за словесною інструкцією вчителя; дотримуватися правильної постави в основній стійці; не затримувати дихання під час виконання вправ; метати малий м'яч; відштовхуватися однією ногою при стрибках; зберігати рівновагу при русі по гімнастичній лаві; додержуватись правил рухливих ігор; бути дисциплінованим. Потребує допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Має позитивне, але недостатньо виразне, дійове, стале ставлення до навчання.
III – достатній	Учень знає більше половини обсягу навчального матеріалу та розуміє його. Зокрема, знає, як підготуватися до уроку фізкультури; шиккування в шеренгу, рівняння по рисці; шиккування в колону по одному; рівняння в коло, тримаючись за руки; розмикання на витягнуті руки; повороти за орієнтирами; що таке шеренга, ходьба, біг, стрибки; як поводитись на заняттях. Учень в основному вміє ходити в колоні по одному; чергувати біг з ходьбою; виконувати загально розвиваючі вправи; виконувати завдання за словесною інструкцією вчителя; не хитатися, не сутулитися під час ходьби; підстрибувати на двох ногах або на одній; правильно брати контрастні за формою і величиною предмети, передавати і переносити їх; метати тенісний м'яч однією рукою з місця; діяти цілеспрямовано у рухливих іграх під керівництвом учителя. Має достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.

IV – високий	<p>Учень знає, розуміє, може пояснити весь обсяг навчального матеріалу. Знає, як підготуватися до уроку фізкультури, своє місце в строю; шиккування в шеренгу; рівняння по рисці; шиккування в колону по одному, рівняння один за одним; перешиккування з однієї шеренги в коло, тримаючись за руки; розминання на витягнуті руки; повороти за орієнтирами; що таке шеренга, ходьба, біг, стрибки; як поводитись на заняттях. Учень уміє шикуватися в шеренгу; ходити в колоні по одному; чергувати біг з ходьбою; виконувати загально розвиваючі вправи у певному ритмі; виконувати завдання за словесною інструкцією вчителя; не хитатися, не сутулитися під час ходьби; підстрибувати на двох ногах і на одній, м'яко приземлятися у стрибках; правильно брати контрастні за формою і величиною предмети, передавати і переносити їх; метати тенісний м'яч однією рукою з місця; діяти цілеспрямовано у рухливих іграх під керівництвом учителя; бути дисциплінованим. Виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.</p>
---------------------	--

Таблиця 2

Рівень	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 2 класу
I – початковий	<p>Учень за допомогою вчителя показує знання: як підготуватися до уроку; шиккування в шеренгу і колону по одному; як поводитись на заняттях. Учень за допомогою вчителя може виконувати: шиккування в колону по одному; загально розвиваючі вправи; підстрибування на двох ногах і на одній, метання м'яча. За допомогою вчителя може брати участь у рухливих іграх, бути дисциплінованим. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Ставлення до навчання байдуже або слабо виразне позитивне.</p>
II – середній	<p>Учень знає до половини обсягу навчального матеріалу. За допомогою вчителя вміє: ходити в колоні по одному; чергувати біг з ходьбою; виконувати загально розвиваючі вправи; не хитатися, не сутулитися під час ходьби; підстрибувати на двох ногах і на одній; метати тенісний м'яч однією рукою з місця; брати участь у рухливих іграх; бути дисциплінованим. Потребує допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Має позитивне, але недостатньо стале, дійове, виразне ставлення до навчання.</p>
III – достатній	<p>Учень знає більшу частину обсягу навчального матеріалу, розуміє його. Знає своє місце в строю; як виконуються команди “Рівняйся!”, “Струнко!”; хто такий “ведучий” та “заклучний”; як правильно дихати під час ходьби і бігу; правила поведінки на заняттях. Учень в основному вміє: виконувати найпростіші вихідні положення за словесною інструкцією вчителя; дотримуватись правильної постави в основній стійці, під час ходьби, а також сидячи, лежачи; не затримувати дихання при виконанні вправ; метати м'яч; відштовхуватися однією ногою при стрибках і м'яко приземлятися; зберігати рівновагу при русі по гімнастичній лаві; додержуватись правил рухливих ігор; бути дисциплінованим. Нове завдання виконує за допомогою вчителя. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.</p>

IV – високий	<p>Учень знає, розуміє та пояснює теоретичний матеріал програми. Зокрема, знає своє місце в строю; як виконуються команди “Рівняйся!”, “Струнко!”; хто такий “ведучий” та “заклучний”; як правильно дихати під час ходьби і бігу; правила поведінки на заняттях. Учень вміє самостійно і правильно: виконувати найпростіші вихідні положення за словесною інструкцією вчителя; дотримуватись правильної постави в основній стійці, під час ходьби, а також сидячи, лежачи; не затримувати дихання при виконанні вправ; метати м'яч; відштовхуватися однією ногою при стрибках і м'яко приземлятися; зберігати рівновагу при русі по гімнастичній лаві; додержуватись правил рухливих ігор; бути дисциплінованим. Нове завдання виконує самостійно. Виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.</p>
---------------------	---

Таблиця 3

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 3 класу
I – початковий	1	Учень за допомогою вчителя показує знання про своє місце в строю, правила поведінки на заняттях. Ставлення до навчання байдуже. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя.
	2	Учень за допомогою вчителя показує знання про своє місце в строю, правила поведінки на заняттях. Спільно з учителем може виконувати найпростіші фізичні вправи, стройові команди, повороти ліворуч, праворуч, високий старт, бігати, метати малий м'яч, лазити по гімнастичній драбині, зберігати рівновагу при русі по гімнастичній лаві. Ставлення до навчання байдуже. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя.
	3	Учень знає своє місце в строю, правила поведінки на заняттях. За допомогою вчителя вміє виконувати стройові команди, повороти ліворуч, праворуч (переступанням); найпростіші вихідні положення за словесною інструкцією вчителя. Спільно з вчителем виконує елементи техніки високого старту, бігу, метання малого м'яча з місця, відштовхування при стрибках; зберігає рівновагу при русі по гімнастичній лаві. Має байдуже або слабковиразне позитивне ставлення до навчання. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя.
II – середній	4	Учень проявляє знання до половини обсягу теоретичного матеріалу програми. В основному знає стройові команди; що входить до лижного інвентаря, як повинен одягатися лижник, правила поведінки на заняттях. Учень з грубими помилками, які порушують структуру рухової дії або її окремих аспектів, вміє: виконувати стройові команди вчителя; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві з предметом в руках; виконувати повороти ліворуч, праворуч (переступанням); лазити з опорою на ступні й кисті рук по похилій площині; лазити по гімнастичній драбині; колективно переносити гімнастичні прилади; виконувати високий старт; бігати на 30 м; пересуватися на лижах. Потребує допомоги та стимулювання діяльності з боку вчителя. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.

	5	<p>Учень проявляє знання до половини обсягу теоретичного матеріалу програми. В основному знає: стройові команди; як відштовхуватися при зіскакуванні з гімнастичної драбини; що входить до лижного інвентаря, як повинен одягатися лижник, правила поведінки на заняттях; зміст однієї-двох вивчених ігор. Учень із значними помилками, що порушують раціональну техніку і структуру рухової дії, вміє: виконувати стройові команди вчителя; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві з предметом у руках; повороти ліворуч, праворуч (переступанням); відштовхуватися від гімнастичного містка; лазити з опорою на ступні й кісті рук вгору й униз по похилій площині; лазити по гімнастичній драбині; колективно переносити гімнастичні прилади; виконувати високий старт; бігати на 30 м; виконувати поворот на лижах, на місці на п'ятках; долати на лижах 0,5-1,0 км. Потребує допомоги та стимулювання діяльності з боку вчителя. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.</p>
	6	<p>Учень проявляє знання до половини теоретичного матеріалу програми. В основному знає: стройові команди; як відштовхуватися при зіскакуванні з гімнастичної драбини; що входить до лижного інвентаря, як повинен одягатися лижник, правила поведінки на заняттях; зміст однієї-двох вивчених ігор. Учень із значними помилками, що порушують раціональну техніку і структуру рухової дії, вміє: виконувати стройові команди вчителя; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві з предметом в руках; повороти ліворуч, праворуч (переступанням); відштовхуватися від гімнастичного містка; лазити з опорою на ступні й кісті рук вгору й вниз по похилій площині; лазити по гімнастичній драбині; колективно переносити гімнастичні прилади; виконувати високий старт; бігати на 30 м; стрибати у довжину і висоту, відштовхуючись однією ногою, приземлятися на дві; метати малий м'яч з місця; підбирати лижі і палиці до занять; виконувати поворот на лижах, на місці на п'ятках; долати на лижах 0,5-1,0 км. Потребує допомоги та стимулювання діяльності з боку вчителя. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.</p>
III – достатній	7	<p>Учень виявляє знання та розуміння більшої частини обсягу матеріалу програми. В основному знає: стройові команди; як відштовхуватися при зіскакуванні з гімнастичної драбини, як приземлятися; положення частин тіла під час ходьби і бігу; що входить до лижного інвентаря, як повинен одягатися лижник, правила поведінки на заняттях; зміст однієї-двох вивчених ігор. Учень із значними помилками, що порушують раціональну техніку і структуру рухової дії, вміє: виконувати стройові команди вчителя; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві з предметом в руках; повороти ліворуч, праворуч (переступанням); відштовхуватися від гімнастичного містка; лазити з опорою на ступні й кісті рук угору й униз по похилій площині; узгоджувати рухи рук і ніг у лазінні по гімнастичній драбині; колективно переносити гімнастичні прилади; виконувати високий старт; бігати на 30 м; стрибати у довжину і висоту, відштовхуючись однією ногою, приземлятися на дві; метати малий м'яч з місця; підбирати лижі і палиці до занять; виконувати поворот на лижах, на місці на п'ятках; долати на лижах 0,5-1,0 км; додержуватись правил гри, бути дисциплінованим. Аналогічні завдання виконує за допомогою вчителя. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.</p>

	8	<p>Учень проявляє знання та розуміння більшої частини матеріалу програми. Знає: стройові команди; як відштовхуватися при зіскакуванні з гімнастичної драбини; положення частин тіла під час ходьби і бігу; що входить до лижного інвентаря, як повинен одягатися лижник, правила поведінки на заняттях; зміст однієї-двох рухливих ігор. Учень із незначними помилками, що не порушують раціональну техніку і структуру рухової дії, вміє: виконувати стройові команди вчителя; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві з предметом в руках; повороти ліворуч, праворуч (переступанням); відштовхуватися від гімнастичного містка; лазити з опорою на ступні й кісті рук угору й униз по похилій площині; узгоджувати рухи рук і ніг у лазінні по гімнастичній драбині; колективно переносити гімнастичні прилади; виконувати високий старт; бігати у швидкому темпі на 30 м; стрибати у довжину і висоту, відштовхуючись однією ногою, приземлятися на дві; метати малий м'яч з місця; підбирати лижі і палиці до занять; виконувати поворот на лижах, на місці на п'ятках; долати на лижах 0,5-1,0 км; додержуватись правил гри, бути дисциплінованим. Самостійно виконує аналогічні завдання. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.</p>
	9	<p>Учень проявляє знання та розуміння більшої частини матеріалу програми. Знає: стройові команди; як відштовхуватися при зіскакуванні з гімнастичної драбини, як приземлятися; положення частин тіла під час ходьби, бігу, метання; що входить до лижного інвентаря, як повинен одягатися лижник, правила поведінки на заняттях; зміст однієї-двох рухливих ігор. Учень вміє в основному правильно: виконувати стройові команди вчителя; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві з предметом у руках; повороти ліворуч, праворуч (переступанням); відштовхуватися від гімнастичного містка; лазити з опорою на ступні й кісті рук угору й униз по похилій площині; узгоджувати рухи рук і ніг у лазінні по гімнастичній драбині; колективно переносити гімнастичні прилади; виконувати високий старт; бігати у швидкому темпі на 30 м; стрибати у довжину і висоту, відштовхуючись однією ногою, приземлятися на дві; метати малий м'яч з місця; підбирати лижі і палиці до занять; виконувати поворот на лижах на місці на п'ятках, спуск в основній стійці, долаючи 0,5-1,0 км; додержуватись правил гри, бути дисциплінованим. Самостійно виконує аналогічні завдання. Достатньо стале зацікавлене ставлення до навчання.</p>
IV – високий	10	<p>Учень знає, розуміє теоретичний матеріал програми, за допомогою вчителя може пояснити, виокремити головне та другорядне. Знає: стройові команди; як відштовхуватися при зіскакуванні з гімнастичної драбини, як приземлятися; положення частин тіла під час ходьби, бігу, метання; що входить до лижного інвентаря, як повинен одягатися лижник, правила поведінки на заняттях; зміст однієї-двох рухливих ігор. Учень вміє правильно: виконувати стройові команди вчителя; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві з предметом у руках; повороти ліворуч, праворуч (переступанням); відштовхуватися від гімнастичного містка; лазити з опорою на ступні й кісті рук угору й униз по похилій площині; узгоджувати рухи рук і ніг у лазінні по гімнастичній драбині; колективно переносити гімнастичні прилади; виконувати високий старт; бігати у швидкому темпі на 30 м; стрибати у довжину і висоту, відштовхуючись однією ногою, приземлятися на дві; метати малий м'яч з місця; підбирати лижі і палиці до занять; виконувати поворот на лижах на місці на п'ятках, спуск в основній стійці, долаючи 0,5-1,0 км; додержуватись правил гри, бути дисциплінованим. Може пояснити спосіб виконання аналогічного завдання. Виразне та стійке позитивне ставлення до навчання.</p>

11	<p>Учень знає, розуміє та пояснює теоретичний матеріал програми. Знає: стройові команди; як відштовхуватися при зіскакуванні з гімнастичної драбини, як приземлятися; положення частин тіла під час ходьби, бігу, метання; що входить до лижного інвентаря, як повинен одягатися лижник, правила поведінки на заняттях; зміст однієї-двох рухливих ігор. Учень вміє правильно: виконувати стройові команди вчителя; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві з предметом у руках; повороти ліворуч, праворуч (переступанням); відштовхуватися від гімнастичного містка; лазити з опорою на ступні й кісті рук угору й униз по похилій площині; узгоджувати рухи рук і ніг у лазінні по гімнастичній драбині; колективно переносити гімнастичні прилади; бігати у швидкому темпі на 30 м; стрибати у довжину і висоту, відштовхуючись однією ногою, приземлятися на дві; метати малий м'яч з місця; підбирати лижі і палиці до занять; виконувати поворот на лижах на місці на п'ятках, спуск в основній стійці, долаючи 0,5-1,0 км; бути дисциплінованим, додержуватись правил гри. Може пояснити спосіб виконання аналогічного та відносно нового завдання. Виразне та стійке позитивне ставлення до навчання.</p>
12	<p>Учень знає, розуміє та пояснює теоретичний матеріал програми. Знає: стройові команди; як відштовхуватися при зіскакуванні з гімнастичної драбини, як приземлятися; положення частин тіла під час ходьби, бігу, метання; що входить до лижного інвентаря, як повинен одягатися лижник, правила поведінки на заняттях; зміст однієї-двох рухливих ігор. Учень вміє самостійно, правильно й якісно: виконувати стройові команди вчителя; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві з предметом у руках; повороти ліворуч, праворуч (переступанням); відштовхуватися від гімнастичного містка; лазити з опорою на ступні й кісті рук угору й униз по похилій площині; узгоджувати рухи рук і ніг у лазінні по гімнастичній драбині; колективно переносити гімнастичні прилади; виконувати високий старт; бігати у швидкому темпі на 30 м; стрибати у довжину і висоту, відштовхуючись однією ногою, приземлятися на дві; метати малий м'яч з місця; підбирати лижі і палиці до занять; виконувати поворот на лижах на місці на п'ятках, спуск в основній стійці, долаючи 0,5-1,0 км; додержуватись правил гри, бути дисциплінованим. Самостійно застосовує набуті знання, вміння й навички в аналогічних та відносно нових умовах, самостійно й правильно виконує нові фізичні вправи, може пояснити спосіб їх виконання. Виразне та стійке позитивне ставлення до навчання.</p>

Таблиця 4

Рівень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 4 класу
I – початковий	1	Учень за допомогою вчителя показує знання про своє місце в строю, правила поведінки на заняттях. Ставлення до навчання байдуже. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя.
	2	Учень за допомогою вчителя показує знання про своє місце в строю, правила поведінки на заняттях. Учень спільно з учителем може виконувати: команди при здаванні рапорту й окремі елементи низького старту, метання малого м'яча, стрибків у висоту і довжину. За допомогою вчителя може зберігати рівновагу під час виконання вправ на гімнастичній лаві, ловити та передавати м'яч. Ставлення до навчання байдуже. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя.

	3	<p>Учень володіє теоретичним матеріалом на рівні окремих фрагментів. За допомогою вчителя називає правила поведінки на заняттях. Учень за допомогою вчителя фрагментарно, не завжди правильно розрізняє елементи техніки виконання фізичних вправ. Спільно з учителем виконує: команди при здаванні рапорту; повороти на місці й елементи низького старту; метання малого м'яча з місця на дальність; приземлення під час стрибків у довжину і висоту. За допомогою вчителя зберігає рівновагу під час виконання вправ на гімнастичній лаві, ловить та передає м'яч, пересувається на лижах. Потребує постійної допомоги, стимулювання діяльності з боку вчителя. Має байдуже або слабковиразне позитивне ставлення до навчання.</p>
II – середній	4	<p>Учень проявляє знання до половини обсягу теоретичного матеріалу програми. В основному знає: правила техніки безпеки на заняттях, стройові команди. Учень з грубими помилками, які порушують структуру рухової дії або її окремих аспектів, уміє: подавати команди при здаванні рапорту; виконувати повороти на місці; за допомогою вчителя виконувати наскок на козла в упор, стоячи на колінах; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві у вправах з предметами; ходити у різному темпі; виконувати елементи низького старту; бігати у повільному темпі до 3 хв.; приземлятися під час стрибків у довжину і висоту; метати тенісний м'яч на дальність з одного кроку; долати на лижах 1-2 км; ловити м'яч, виконувати передачу м'яча від грудей. Потребує допомоги та стимулювання діяльності з боку вчителя. Має позитивне, але недостатньо виразне, стає та дійове ставлення до навчання.</p>
	5	<p>Учень проявляє знання до половини обсягу теоретичного матеріалу програми. В основному знає: правила техніки безпеки на заняттях; рапорт чергового; стройові команди; правила догляду за лижами і взуттям; спрощені правила гри в піонербол. Учень із значними помилками, що порушують раціональну техніку і структуру рухової дії, уміє: подавати команди при здачі рапорту; виконувати повороти на місці; дотримуватись дистанцій при перешиковуваннях; за допомогою вчителя виконувати наскок на козла в упор, стоячи на колінах; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві у вправах з предметами; виконувати вис на канаті; ходити у різному темпі; виконувати біг з низького старту; бігати у повільному темпі до 3 хв.; приземлятися під час стрибків у довжину і висоту; метати тенісний м'яч на дальність з одного кроку; виконувати вивчені стройові команди з лижами в строю; виконувати спуск у високій стійці; долати на лижах 1-2 км; ловити м'яч, виконувати передачу м'яча від грудей, подачу м'яча однією рукою знизу. Потребує допомоги та стимулювання з боку вчителя. Має позитивне, але недостатньо виразне, стає та дійове ставлення до навчання.</p>

6	<p>Учень проявляє знання до половини обсягу теоретичного матеріалу програми. В основному знає: правила техніки безпеки на заняттях; рапорт чергового; стройові команди; що таке дистанція; правила догляду за лижами і взуттям; як допомагати один одному в разі обмороження; спрощені правила гри в піонербол. Учень із значними помилками, які дещо порушують раціональну техніку і структуру рухової дії, уміє: подавати команди при здаванні рапорту; виконувати повороти на місці; дотримуватись дистанцій при перешиковуваннях; за допомогою вчителя виконувати наскок на козла в упор, стоячи на колінах; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві у вправах з предметами і в парах; виконувати вис на канаті; ходити у різному темпі; виконувати біг з низького старту; бігати у повільному темпі до 3 хв.; м'яко приземлятися під час стрибків у довжину і висоту; метати тенісний м'яч на дальність з одного кроку; виконувати вивчені стройові команди з лижами в строю; координувати рухи рук і ніг у поперемінному двокроковому ході; виконувати спуск у високій стійці; долати на лижах 1-2 км; ловити м'яч, виконувати передачу м'яча від грудей, подачу м'яча однією рукою знизу. Потребує допомоги та стимулювання діяльності з боку вчителя. Має позитивне, але недостатньо виразне, стале та дійове ставлення до навчання.</p>
---	---

III – достатній	7	<p>Учень проявляє знання та розуміння більшої частини обсягу матеріалу програми. В основному знає: правила техніки безпеки на заняттях; рапорт чергового; стройові команди; що таке дистанція; правила догляду за лижами і взуттям; як допомагати один одному в разі обмороження; спрощені правила гри в піонербол. Учень з незначними помилками, які дещо порушують раціональну техніку і структуру рухової дії, вміє: виконувати комплекс ранкової гігієнічної гімнастики; подавати команди при здаванні рапорту; виконувати повороти на місці; за допомогою вчителя виконувати наскок на козла в упор, стоячи на колінах; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві у вправах з предметами і в парах; виконувати вис на канаті; ходити в різному темпі; виконувати біг з низького старту; бігати у повільному темпі до 3 хв.; м'яко приземлятися під час стрибків у довжину і висоту; метати тенісний м'яч на дальність з одного кроку; виконувати вивчені стройові команди з лижами в строю; координувати рухи рук і ніг у поперемінному двокроковому ході; виконувати спуск у високій стійці; долати на лижах 1-2 км; ловити м'яч, виконувати передачу м'яча від грудей, подачу м'яча однією рукою знизу. Аналогічні завдання виконує за допомогою вчителя. Достатньо стає зацікавлене ставлення до навчання.</p>
	8	<p>Учень проявляє знання та розуміння більшої частини теоретичного матеріалу програми. Знає: правила техніки безпеки на заняттях; рапорт чергового; стройові команди; що таке дистанція; правила догляду за лижами і взуттям; як допомагати один одному в разі обмороження; спрощені правила гри в піонербол. Учень з незначними помилками, які дещо порушують раціональну техніку і структуру рухової дії, вміє: виконувати комплекс ранкової гігієнічної гімнастики; подавати команди при здаванні рапорту; дотримуватися дистанції при перешиковуванні; виконувати повороти на місці; за допомогою вчителя виконувати наскок на козла в упор, стоячи на колінах; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві у вправах з предметами і в парах; виконувати вис на канаті; ходити в різному темпі; виконувати біг з низького старту; бігати у повільному темпі до 3 хв.; м'яко приземлятися під час стрибків у довжину і висоту; метати тенісний м'яч на дальність з одного кроку; виконувати вивчені стройові команди з лижами в строю; координувати рухи рук і ніг у поперемінному двокроковому ході; виконувати спуск у високій стійці; долати на лижах 1-2 км; ловити м'яч, виконувати передачу м'яча від грудей, подачу м'яча однією рукою знизу. Самостійно виконує аналогічні завдання. Достатньо стає зацікавлене ставлення до навчання.</p>

9	<p>Учень проявляє знання та розуміння більшої частини теоретичного матеріалу програми. Знає: правила техніки безпеки на заняттях; рапорт чергового; стройові команди; що таке дистанція; правила догляду за лижами і взуттям; як допомагати один одному в разі обмороження; спрощені правила гри в піонербол. Учень вміє правильно: виконувати комплекс ранкової гігієнічної гімнастики; подавати команди при здаванні рапорту; дотримуватися дистанції при перешиковуванні; виконувати повороти на місці; за допомогою вчителя виконувати наскок на козла в упор, стоячи на колінах; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві у вправах з предметами і в парах; виконувати вис на канаті; ходити в різному темпі; виконувати біг з низького старту; бігати у повільному темпі до 3 хв.; м'яко приземлятися під час стрибків у довжину і висоту; метати тенісний м'яч на дальність з одного кроку; виконувати вивчені стройові команди з лижами в строю; координувати рухи рук і ніг у поперемінному двокроковому ході; виконувати спуск у високій стійці; долати на лижах 1-2 км; ловити м'яч, виконувати передачу м'яча від грудей, подачу м'яча однією рукою знизу. Самостійно виконує аналогічні завдання. Достатньо стало зацікавлене ставлення до навчання.</p>
---	---

10	<p>Учень знає та розуміє теоретичний матеріал програми. За допомогою вчителя може пояснити, виокремити головне та другорядне. Знає: правила техніки безпеки на заняттях; рапорт чергового; стройові команди; що таке дистанція; правила догляду за лижами і взуттям; як допомагати один одному в разі обмороження; спрощені правила гри в піонербол. Учень вміє правильно: виконувати комплекс ранкової гігієнічної гімнастики; подавати команди при здаванні рапорту; дотримуватися дистанції при перешиковуванні; виконувати повороти на місці; за допомогою вчителя виконувати наскок на козла в упор, стоячи на колінах; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві у вправах з предметами і в парах; виконувати вис на канаті; ходити у різному темпі; виконувати біг з низького старту; бігати у повільному темпі до 3 хв.; м'яко приземлятися під час стрибків у довжину і висоту; метати тенісний м'яч на дальність з одного кроку; виконувати вивчені стройові команди з лижами в строю; координувати рухи рук і ніг у поперемінному двокроковому ході; виконувати спуск у високій стійці; долати на лижах 1-2 км; ловити м'яч, виконувати передачу м'яча від грудей, подачу м'яча однією рукою знизу. Може пояснити спосіб виконання аналогічного завдання. Виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.</p>
11	<p>Учень знає, розуміє та пояснює теоретичний матеріал програми. Знає: правила техніки безпеки на заняттях; рапорт чергового; стройові команди; що таке дистанція; правила догляду за лижами і взуттям; як допомагати один одному в разі обмороження; спрощені правила гри в піонербол. Учень вміє правильно: виконувати комплекс ранкової гігієнічної гімнастики; подавати команди при знанні рапорту; дотримуватися дистанції при перешиковуванні; виконувати повороти на місці; за допомогою вчителя виконувати наскок на козла в упор, стоячи на колінах; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві у вправах з предметами і в парах; виконувати вис на канаті; ходити в різному темпі; виконувати біг з низького старту; бігати у повільному темпі до 3 хв.; м'яко приземлятися під час стрибків у довжину і висоту; метати тенісний м'яч на дальність з одного кроку; виконувати вивчені стройові команди з лижами в строю; координувати рухи рук і ніг у поперемінному двокроковому ході; виконувати спуск у високій стійці; долати на лижах 1-2 км; ловити м'яч, виконувати передачу м'яча від грудей, подачу м'яча однією рукою знизу. Аналогічне і відносно нове завдання виконує самостійно і може пояснити спосіб його виконання. Виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.</p>

12	<p>Учень знає, розуміє та пояснює теоретичний матеріал програми. Знає: правила техніки безпеки на заняттях; рапорт чергового; стройові команди; що таке дистанція; правила догляду за лижами і взуттям; як допомагати один одному в разі обмороження; спрощені правила гри в піонербол. Учень вміє самостійно і правильно: виконувати комплекс ранкової гігієнічної гімнастики; подавати команди при здаванні рапорту; дотримуватися дистанції при перешиковуванні; виконувати повороти на місці; за допомогою вчителя виконувати наскок на козла в упор, стоячи на колінах; зберігати рівновагу на гімнастичній лаві у вправах з предметами і в парах; виконувати вис на канаті; ходити в різному темпі; виконувати біг з низького старту; бігати у повільному темпі 3 хв.; м'яко приземлятися під час стрибків у довжину і висоту; метати тенісний м'яч на дальність з одного кроку; виконувати вивчені стройові команди з лижами в строю; координувати рухи рук і ніг у попереминому двокроковому ході; виконувати спуск у високій стійці; долати на лижах 1-2 км; ловити м'яч, виконувати передачу м'яча від грудей, подачу м'яча однією рукою знизу. Самостійно застосовує набуті знання, вміння і навички в знайомих і відносно нових умовах, самостійно і правильно виконує нові фізичні вправи, може пояснити спосіб їх виконання. Виразне, стійке позитивне ставлення до навчання.</p>
----	---

НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЕВІ ФІЗКУЛЬТУРИ

ОРІЄНТОВНИЙ КОМПЛЕКСНИЙ ТЕСТ ОЦІНКИ СТАНУ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ учнів допоміжної школи (8 років)

Види випробувань	стать	Рівні, бали, нормативи			
		Високий	достатній	середній	початковий
		12-10	9-7	6-4	3-1
Швидкість: біг на 30 м, сек.	х	7,5	7,9	8,2	8,5
	д	8	8,2	8,5	9
Витривалість: біг протягом 3-х хв., м	х	400	350	300	250
	д	350	300	250	200
Гнучкість: нахили тулуба вперед із положення стоячи, см	х	+6	+4	+2	0
	д	+10	+9	+5	+1
Сила : підтягування на низькій перекладині (хлопчики) і підтягування з вису стоячи хватом знизу (дівчата), разів	х	3-2	2	2-1	1
	д	3	3-2	2	1
Спритність : “човниковий” біг 4х9, сек.	х	13,2	13,5	13,8	14,2
	д	13,5	13,8	14	14,5
Швидко-силової якості: стрибок у довжину з місця, см	х	100	90	70	60
	д	90	70	60	50

Спеціальне тестування

Види випробувань	стать	Рівні, бали, нормативи			
		високий	достатній	середній	початковий
		12-10	9-7	6-4	3-1
Теоретичні знання	х д	12-10	9-7	6-4	3-1
Стройові вправи	х д	12-10	9-7	6-4	3-1
Хода з закритими очима до цілі (15 м) , см	х	90	100	115	120
	д	85	95	100	115
Вправно в ціль (наприклад: збивання кеглів на відстані 10м)	х д	збито всі	збито > половини	збито половину	збито < половини
Рівновага	х	6	5,5	4-3	3
	д	6	5-4	4-3	3
Вправи за вибором школи	х д	12-10	9-7	6-4	3-1

учнів допоміжної школи (9 років)

Види Випробувань	стать	Рівні, бали, нормативи			
		Високий	достатній	середній	початковий
		12-10	9-7	6-4	3-1
Швидкість: біг на 30 м, сек.	х	7,8	8,0	8,1	8,3
	д	8,2	8,4	8,6	8,9
Витривалість: біг протягом 3-х хв., м	х	400	350	300	250
	д	350	300	250	200
Гнучкість: нахили тулуба вперед із положення стоячи, см	х	+7	+5	+3	+2
	д	+11	+8	+4	+2
Сила: підтягування на низькій перекладині (хлопчики) і підтягування з вису стоячи хватором знизу (дівчата), разів	х	4-3	3-2	2	2-1
	д	3	3-2	2	1
Спритність : “човниковий” біг 4х9, сек	х	13,1	13,4	13,8	14
	д	13,2	13,6	14	14,2
Швидкісно-силові якості: стрибок у довжину з місця, см	х	130	125	110	100
	д	120	110	100	90

Спеціальне тестування

Види Випробувань	стать	Рівні, бали, нормативи			
		високий	достатній	середній	початковий
		12-10	9-7	6-4	3-1
Теоретичні знання	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				
Стройові вправи	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				
Хода з закритими очима до цілі (15 м), см	х	85	90	105	115
	д	75	85	100	110
Вправно в ціль (наприклад: збивання кеглів на відстані 10 м)	х	збито	збито >	збито	збито <
	д	всі	половини	половину	половини
Рівновага	х	7-6	6-5	5	5-4
	д	6	5	5-4	
Вправи за вибором школи	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				

учнів допоміжної школи (10років)

Види Випробувань	стать	Рівні, бали, нормативи			
		Високий	достатній	середній	початковий
		12-10	9-7	6-4	3-1
<i>Швидкість:</i> біг на 30 м, сек.	х	7,0	7,5	8	8,3
	д	7,5	7,8	8	8,5
<i>Витривалість:</i> біг на протягом 3-х хв., м	х	500	450	350	250
	д	450	300	250	200
<i>Гнучкість:</i> нахили тулуба вперед із Положення стоячи, см	х	+7	+5	+2	+1
	д	+10	+6	+5	+3
<i>Сила:</i> підтягування на низькій перекладині (хлопчики) і підтягування з вису стоячи хватором знизу (дівчата), разів	х	6-5	5	4	3
	д	4	4-3	3	3-2
<i>Спритність :</i> “човниковий” біг 4х9,сек	х	13,1	13,4	13,8	14
	д	13,2	13,6	14	14,2
<i>Швидкісно-силові якості:</i> стрибок у довжину з місця, см	х	140	135	120	110
	д	130	125	110	100

Спеціальне тестування

Види Випробувань	стать	Рівні, бали, нормативи			
		високий	достатній	середній	початковий
		12-10	9-7	6-4	3-1
Теоретичні знання	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				
Стройові вправи	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				
Хода з закритими очима до цілі (15 м) , см	х	80	90	100	115
	д	75	90	95	110
Вправно в ціль (наприклад: збивання кеглів на відстані 10 м)	х	збито	збито >	збито	збито <
	д	всі	половини	половину	половини
Рівновага	х	8-7	7-6	6	5
	д	7	6-5	5	5-4
Вправи за вибором школи	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				

учнів допоміжної школи (11 років)

Види Випробувань	стать	Рівні, бали, нормативи			
		високий	достатній	середній	початковий
		12-10	9-7	6-4	3-1
Швидкість: біг на 30 м, сек.	х	7,0	7,3	7,5	8
	д	7,3	7,6	7,8	8,1
Витривалість: біг протягом 3-х хв., м	х	500	450	350	300
	д	450	350	300	250
Гнучкість: нахили тулуба вперед із положення стоячи, см	х	+10	+6	+4	+2
	д	+12	+9	+6	+4
Сила: підтягування на низькій перекладині (хлопчики) і підтягування з вису стоячи хватором знизу (дівчата), разів	х	6-5	5	4	3
	д	4	4-3	3	3-2
Спритність : “човниковий” біг 4x9, сек	х	13,1	13,4	13,8	14
	д	13,2	13,6	14	14,2
Швидкісно-силові якості: стрибок у довжину з місця, см	х	145	135	130	120
	д	140	130	120	115

Спеціальне тестування

Види Випробувань	стать	Рівні, бали, нормативи			
		високий	достатній	середній	початковий
		12-10	9-7	6-4	3-1
Теоретичні знання	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				
Стройові вправи	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				
Хода з закритими очима до цілі (15 м) , см	х	80	85	90	95
	д	75	90	95	100
Вправно в ціль (наприклад: збивання кеглів на відстані 10 м)	х	збито	збито >	збито	збито <
	д	всі	половини	половину	половини
Рівновага	х	9-8	8-7	7-6	5
	д	7	6	5	5-4
Вправи за вибором школи	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				

учнів допоміжної школи (12 років)

Види Випробувань	стать	Рівні, бали, нормативи			
		високий	достатній	середній	початковий
		12-10	9-7	6-4	3-1
Швидкість: біг на 30 м, сек.	х	7,0	7,2	7,5	8,1
	д	7,2	7,4	7,6	8,2
Витривалість: біг протягом 3-х хв., м	х	525	500	450	400
	д	450	440	430	350
Гнучкість: нахили тулуба вперед із Положення стоячи, см	х	+9	+6	+4	+2
	д	+13	+9	+6	+4
Сила: підтягування на низькій перекладині (хлопчики) і підтягування з вису стоячи хватом знизу (дівчата), разів	х	6	6-5	5-4	4
	д	4	4-3	3	3-2
Спритність : 'човниковий' біг 4x9, сек	х	13	13,2	13,6	13,8
	д	13,1	13,4	13,8	14,0
Швидко – силові якості: стрибок у довжину з місця, см	х	150	145	130	125
	д	140	135	125	120

Спеціальне тестування

Види Випробувань	стать	Рівні, бали, нормативи			
		високий	достатній	середній	початковий
		12-10	9-7	6-4	3-1
Теоретичні знання	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				
Стройові вправи	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				
Хода з закритими очима до цілі (15 м) , см	х	75	80	85	90
	д	70	85	90	95
Вправно в ціль (наприклад: збивання кеглів на відстані 10 м)	х	збито	збито >	збито	збито <
	д	всі	половини	половину	половини
Рівновага	х	10	9-8	7-6	5
	д	8	7	6	5-4
Вправи за вибором школи	х	12-10	9-7	6-4	3-1
	д				

Тестування – це перевірочний елемент, який дає нам змогу знати про фізичний стан розумово відсталих учнів на даний період часу. За допомогою цих даних ми здійснюємо корекційну роботу, спрямовану на поліпшення фізичного стану учнів, а також перевіряємо ефективність цієї програми.

Рухова недостатність учнів особливо зростає під час виконання складних рухів, де потрібне точне дозування м'язових зусиль та перехресна координація рухів. Ці порушення можуть утворювати значні труднощі при оволодінні програмним матеріалом. Учитель фізкультури може вирішити завдання, які перед ним стоять тільки в тому разі, якщо буде враховувати всі дефекти кожного учня, із знанням усіх його недоліків та можливостей. Тому рекомендуємо підбирати тести для кожного учня індивідуально з метою виявлення найкращих результатів, також звертати увагу на фізичний стан учня і стан його здоров'я. До вашої уваги пропонуємо основні та спеціальні тести.

Основні тести – це **тестування фізичних якостей**. Вони складаються з 6 видів випробувань:

- *швидкість* – біг на 30м, сек.,
- *витривалість* – біг протягом 3 –х хвилин, м.,
- *гнучкість* – нахил тулуба вперед із положення стоячи, см,
- *сила* – підтягування на низькій перекладині (хлопчики) і з вису стоячи хватом знизу (дівчата), разів,
- *спритність* – “човниковий” біг 4х9, сек.,
- *швидкісно-силові якості*: стрибок у довжину з місця, см.

Спеціальні тестування пропонуються також у 6–ти видах випробувань:

1. *Теоретичні знання* – оцінювання здійснюється за індивідуальними знаннями того чи іншого матеріалу, наданого дитині вчителем (наприклад для малюків – розповісти зміст рухливої гри, для учнів старших класів – правила спортивної гри).

2. *Стройові вправи* – шиккування та перешиковування чи то на майданчику, чи то на спортивному майданчику. Оцінювання здійснюється відповідно до того, як розумово відстала дитина виконує поставлені вчителем завдання (наприклад, чи знає учень, як і в якому напрямку потрібно виконувати поворот праворуч або ліворуч)

3. *Вправно в ціль* (збивання кеглів на відстані 10м)

Обладнання. Розмічений майданчик, на відстані 10 метрів – 8 кеглів (кубиків, пірамідок тощо), м'яч для збивання.

Проведення тесту. Учні пропонується збити кеглі, його ставлять обличчям до наміченої цілі. За командою вчителя ‘Можна!’ (хлопок долонею по плечу) учень намагається збити якомога більше кеглів.

Результат. Після виконання кидка у будь-який спосіб відмічають результат.

Загальні вказівки та зауваження. 1. Відмічається найкращий результат. 2. Надається три спроби.

3. Звернути увагу на мері під час виконання кидка.

4. *Ходьба по прямій із закритими очима*.

Обладнання. Розмічена 15–метрова пряма; пов'язка на очі; рулетка; крейда.

Проведення тесту. Учні зав'язують темною пов'язкою очі і ставлять обличчям у напрямку руху. За командою “Можна!” (хлопок долонею по плечу) учень намагається йти якомога пряміше. У кінці 15–метрової дистанції його зупиняють. Проектуючи центр маси тіла, ставлять крейдою на підлозі позначку.

Результат. Відхилення праворуч або ліворуч, виміряні з точністю до 1см від точки (проекція центру маси тіла на підлозі) до прямої.

Загальні вказівки та зауваження. 1. Надається тільки одна спроба. 2. Робити зауваження (коректувати) під час ходьби забороняється.

5. *Статична рівновага за методикою Бондаревського*.

Обладнання. Секундомір.

Проведення тесту. Учаснику тестування пропонують набути стійкого положення на одній нозі. Друга нога зігнута, а її п'ятка торкається колінного суглоба опорної ноги, руки на поясі, голова пряма. Необхідно утримати це положення якомога довше. Реєстрація часу на секундомірі починається після набуття стійкого положення, а закінчується у момент втрати рівноваги.

Результат. Визначення часу утримання статичної пози.

Загальні вказівки та зауваження. 1. Виконання тесту проводиться із закритими і відкритими очима. 2. Невеликі гойдання тулуба не вважаються втратою рівноваги. 3. Реєстрація часу проводиться з точністю до 0,1 с. 4. Утримання статичної пози проводиться на правій та лівій ногах. Кращий результат заноситься у протокол.

6. *Вправи за вибором школи* – вчитель у кожній окремій школі пропонує виконання тієї чи іншої вправи, яка спрямована на здобуття інформації, цікавої для вчителя саме цієї школи.

Запропоновані тести можуть використовуватися на початку навчального року для визначення фізичного стану учнів допоміжної школи, потім після проведення роботи за шкільною програмою – як перевірочний елемент, а також після будь-якої корекційної роботи, що проводилася введеної вчителем фізичної культури.

Звертаємо увагу на те, що підбір тестів для кожного учня може бути індивідуальним з будь-яких причин: чи то фізичний стан, чи то інтелектуальний.